

ΕΘΝΙΚΟ ΜΕΤΣΟΒΙΟ ΠΟΛΥΤΕΧΝΕΙΟ
ΣΧΟΛΗ ΧΗΜΙΚΩΝ ΜΗΧΑΝΙΚΩΝ

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΠΕΙΡΑΙΩΣ
ΤΜΗΜΑ ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΚΗΣ
ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ & ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΑΣ

ΔΜΠΣ: «ΟΡΓΑΝΩΣΗ ΚΑΙ ΔΙΟΙΚΗΣΗ ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΚΩΝ ΣΥΣΤΗΜΑΤΩΝ -
ΣΥΣΤΗΜΑΤΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ ΕΝΕΡΓΕΙΑΣ & ΠΡΟΣΤΑΣΙΑΣ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ»

ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

«ΠΡΑΣΙΝΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΚΑΙ ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑ :
Η ΠΕΡΙΠΤΩΣΗ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ»

ΣΙΔΕΡΑΤΟΥ ΕΥΑΓΓΕΛΙΑ

ΕΠΙΒΛΕΠΩΝ: Μ. ΜΑΝΔΑΡΑΚΑ, πρ.αναπλ. Καθ. Ε.Μ.Π.

ΑΘΗΝΑ 2011

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

Η παρούσα μεταπτυχιακή εργασία εκπονήθηκε στο εργαστήριο Βιομηχανικής και Ενεργειακής Οικονομίας της Σχολής Χημικών Μηχανικών του Εθνικού Μετσόβιου Πολυτεχνείου.

Θα ήθελα να ευχαριστήσω όλους όσους συνέβαλαν για την υλοποίησή της:

Την κ. Μαρία Μανδάρাকা, Αναπλ. Καθηγήτρια του ΕΜΠ, για την εμπιστοσύνη που μου έδειξε με την ανάθεση αυτής της εργασίας αλλά και για την πολύτιμη βοήθειά της καθ' όλη τη διάρκεια εκπόνησής της.

Όλους όσους παρέιχαν στοιχεία για τη συγκεκριμένη έρευνα, διότι χωρίς τη βοήθειά τους η εργασία δεν θα ήταν δυνατό να πραγματοποιηθεί.

Στη συνέχεια, θα ήθελα να ανάφερω την πολύτιμη βοήθεια και τις συμβουλές που μου παρέχουν (ο καθένας με τον τρόπο του) ο Δημήτρης και ο Δημήτρης και να τους ευχαριστήσω που με ανέχονται όλα αυτά τα χρόνια.

Επίσης, θα ήθελα να ευχαριστήσω την μητέρα μου για την υποστήριξη, την επιμονή και την αγάπη της καθ' όλη τη διάρκεια (και όχι μόνο) των σπουδών μου.

Τέλος, η εργασία αυτή είναι αφιερωμένη στον άνθρωπο που μια ζωή με προέτρεπε να ανοίξω τα φτερά μου και να πετάξω όσο πιο ψηλά μπορώ, τον πατέρα μου.

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Η συγκεκριμένη μεταπτυχιακή εργασία πραγματοποιήθηκε με σκοπό να παρουσιαστεί και να αναλυθεί η έννοια της πράσινης επιχειρηματικότητας και η συμβολή της στη βιώσιμη ανάπτυξη. Ιδιαίτερα για την Ελλάδα, βασικός στόχος ήταν να διερευνηθούν οι δυνατότητες και προοπτικές ανάπτυξης πράσινης επιχειρηματικότητας και να αξιολογηθεί η πορεία σχετικών εγχειρημάτων μέχρι σήμερα.

Για την υλοποίηση των παραπάνω στόχων, έγινε αρχικά βιβλιογραφική επισκόπηση των εννοιών της βιώσιμης ανάπτυξης και της πράσινης επιχειρηματικότητας καθώς και της ιστορικής εξέλιξης τους (κεφάλαιο 1)

Στη συνέχεια, αναλύθηκε η πράσινη επιχειρηματικότητα, οι επιπτώσεις εφαρμογής της στην απασχόληση και στην οικονομία και οι ευκαιρίες που δίνονται για την ανάπτυξη της πράσινης επιχειρηματικότητας (κεφάλαιο 2)

Οι τομείς δράσεις της πράσινης επιχειρηματικότητας εξετάστηκαν εκτενώς στο κεφάλαιο 3, ενώ στο κεφάλαιο 4 αναλύθηκαν οι πολιτικές και οι δράσεις της πράσινης επιχειρηματικότητας. Κατόπιν, ερευνήθηκαν οι δυνατότητες πράσινης επιχειρηματικότητας στην Ελλάδα (κεφάλαιο 5) καθώς και το τι έχει γίνει έως σήμερα στην Ελλάδα, όσον αφορά την πράσινη επιχειρηματικότητα (κεφάλαιο 6). Στο τέλος, εξήχθησαν τα βασικά συμπεράσματα της έρευνας.

ΠΡΑΣΙΝΗ Ή ΒΙΩΣΙΜΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ	6
1.1.Ορισμος Πρασινης και Βιωσιμης Αναπτυξης.....	6
1.2 Ιστορικη Αναδρομη.....	7
1.3 Η Πρασινη Μεγενθυση	10
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2	14
ΠΡΑΣΙΝΗ ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑ.....	14
2.1 Ιστορικη Εξελιξη Πρασινης Επιχειρηματικοτητας.....	14
2.2. Ορισμος Πρασινης Επιχειρηματικοτητας.....	16
2. 3. Σημασια της Πρασινης Επιχειρηματικοτητας	19
2.4 Οικονομικες και Κοινωνικες Επιπτωσεις της Πρασινης Επιχειρηματικοτητας.....	24
2.4.1. Επιπτωσεις στην Απασχοληση.....	25
2.4.2. Επιπτωσεις στις Οικονομικες Δραστηριοτητες	28
2.5. Ευκαιριες για Πρασινη Επιχειρηματικοτητα	31
2.5.1. Ευκαιριες που προκυπτουν απο τη Νομοθεσια	31
2.5.2. Ευκαιριες που προκυπτουν για τους Πολιτες	32
2.6. Αναμενομενα Οφελη απο την Πρασινη Επιχειρηματικοτητα ...	33
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3	37
ΤΟΜΕΙΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΠΡΑΣΙΝΗΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑΣ.....	37
3.1 Αγροτικος Τομεας	37
3.2Τουρισμος.....	40
3.3 Βιομηχανια	47
3.4 Κατασκευες - Υποδομες.....	49
3.5 Παραγωγη και Καταναλωση Ενεργειας.....	54
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4	62
ΠΟΛΙΤΙΚΕΣ ΚΑΙ ΔΡΑΣΕΙΣ ΓΙΑ ΠΡΑΣΙΝΗ ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑ.....	62
4.1. Οοσα και αλλοι Διεθνεις Οργανισμοι	62
4.2. Ευρωπαϊκη Ενωση	65

ΠΡΑΣΙΝΗ ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑ

4.3. Ελλάδα	68
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5	71
ΔΥΝΑΤΟΤΗΤΕΣ «ΠΡΑΣΙΝΗΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑΣ» ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ	71
5.1. Εισαγωγικές Παρατηρήσεις.....	71
5.2. Δυνατοτητες Πρασινης Επιχειρηματικοτητας στην Ελλάδα	74
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 6	81
ΑΠΟΤΙΜΗΣΗ ΤΩΝ ΕΝΕΡΓΕΙΩΝ ΠΡΑΣΙΝΗΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑΣ ΕΩΣ ΣΗΜΕΡΑ ΚΑΙ ΠΡΟΟΠΤΙΚΕΣ.....	81
6.1 Αποτιμηση Εφαρμογης Περιβαλλοντικων Πολιτικων και Δεσμευσεων έως Σημερα στην Ελλάδα	81
6.2 Αποτιμηση Ενεργειων Πρασινης Επιχειρηματικοτητας στην Ελλάδα	84
6.3 Προοπτικες Πρασινης Αναπτυξης και Επιχειρηματικοτητας.....	88
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ	94

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1

ΠΡΑΣΙΝΗ Ή ΒΙΩΣΙΜΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ

1.1. ΟΡΙΣΜΟΣ ΠΡΑΣΙΝΗΣ ΚΑΙ ΒΙΩΣΙΜΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ

Η έννοια της πράσινης ανάπτυξης δεν έχει ακόμα αποκτήσει διεθνώς μια σαφώς καθορισμένη έννοια. Οπωσδήποτε, όμως, χαρακτηρίζεται από κάποιες αναγκαίες και αλληλένδετες προϋποθέσεις, όπως είναι η εξοικονόμηση πόρων, η αξιοποίηση της τεχνολογίας, η δημιουργία απασχόλησης και η παρέμβαση με σκοπό την βελτίωση του περιβάλλοντος.

Στόχος είναι να υπάρχει πρόσθετη ανάπτυξη χωρίς να υπάρξει επιδείνωση στα περιβαλλοντικά προβλήματα. Ως πράσινη ανάπτυξη στα ελληνικά αποδίδεται ο όρος «green growth», ενώ ως βιώσιμη ανάπτυξη ο όρος «sustainable development». Ο όρος «οικονομική μεγέθυνση» αναφέρεται στη διαχρονική αύξηση της παραγωγής μιας οικονομίας και την αύξηση του εισοδήματος που δημιουργείται, ενώ ο όρος «οικονομική ανάπτυξη» αναφέρεται γενικότερα στην αύξηση της κοινωνικής ευημερίας και αφορά τις μεταβολές στο θεσμικό και τεχνολογικό πλαίσιο μέσα στο οποίο παράγεται και διανέμεται το πραγματικό προϊόν. Η οικονομική ανάπτυξη αποτελεί μια πολυδιάστατη διαδικασία που έχει να κάνει με μεταβολές στη δομή της οικονομίας, στην κοινωνική δομή, στην ποιότητα των συντελεστών παραγωγής, σε συνθήκες των ατόμων και σε θεσμούς. Η οικονομική μεγέθυνση είναι αναγκαία για την οικονομική ανάπτυξη προκειμένου να βελτιωθούν οι συνθήκες διαβίωσης των ατόμων. Η οικονομική μεγέθυνση συνιστά την αύξηση της παραγωγής, ενώ η οικονομική ανάπτυξη αποτελεί οικονομικό και κοινωνικό μετασχηματισμό.

Η Διάσκεψη των Ηνωμένων Εθνών για το Περιβάλλον και την Ανάπτυξη που έγινε στο Ρίο το 1992, όρισε τη βιώσιμη ανάπτυξη ως

ΠΡΑΣΙΝΗ ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑ

την ανάπτυξη που ικανοποιεί τις ανάγκες της παρούσας γενεάς χωρίς να κάνει συμβιβασμούς ως προς την ικανότητα των μελλοντικών γενεών να ικανοποιούν τις δικές τους.¹ Ο όρος βιώσιμη ή αειφόρος ανάπτυξη σημαίνει την ανάπτυξη που σχεδιάζεται και γίνεται λαμβάνοντας υπόψη την προστασία του περιβάλλοντος και τη βιωσιμότητα. Η λέξη αειφορία δείχνει τη διάρκεια και τη σταθερότητα. Η βιωσιμότητα αφορά την κοινωνική, την οικονομική και την περιβαλλοντική ανάπτυξη. Δηλαδή, αναπτύσσονται οι παραγωγικές δομές της οικονομίας αλλά διατηρείται η ευαισθησία απέναντι στο φυσικό περιβάλλον και στα οικολογικά προβλήματα. Πρόκειται για μια έννοια επανενσωμάτωσης του ανθρώπου στη φύση και θεωρεί τις πρώτες ύλες ως σημαντικά κεφάλαια που πρέπει να διατηρηθεί η ποιότητα και η ποσότητα τους. Η έννοια της πράσινης ανάπτυξης δίνει ιδιαίτερη έμφαση στην περιβαλλοντική βιωσιμότητα και όχι στην οικονομική ανάπτυξη.

1.2 ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΑΝΑΔΡΟΜΗ

Η οικονομική κρίση του 1973 προκάλεσε αμφιβολίες κατά πόσο οι οικονομίες μπορούν να μεγεθύνονται απεριόριστα αφού οι φυσικοί πόροι είναι περιορισμένοι. Η Ομάδα της Ρώμης, το 1972, εξέδωσε αναφορά για τα όρια της μεγέθυνσης και για την κατάσταση του φυσικού περιβάλλοντος και αναφέρθηκε ότι η άσχημη κατάσταση οφειλόταν στην σημαντική αύξηση του πληθυσμού της γης, στην εξάντληση των φυσικών πόρων και στην περιβαλλοντική ρύπανση. Αργότερα έγινε εμπλουτισμός της ορολογίας με έννοιες όπως περιβάλλον και ανάπτυξη και περιβαλλοντικά υγιής ανάπτυξη. Ο όρος «βιώσιμη ανάπτυξη» αναπτύχθηκε το 1980 από τη Διεθνή Ένωση Προστασίας της Φύσης για να συνδυαστεί η οικονομική ανάπτυξη και η διατήρηση του περιβάλλοντος.

¹ World Commission on Environment and Development, *Our Common Future*, Oxford University Press, Oxford, 1987, σ. 43.

ΠΡΑΣΙΝΗ ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑ

Το 1987 η Επιτροπή των Ηνωμένων Εθνών για το περιβάλλον και την Ανάπτυξη (World Commission on Environment and Development) αναγνώρισε το ευρύτερο περιεχόμενο του όρου σε έκθεση γνωστή με το όνομα «Έκθεση Brundtland». Στη Διάσκεψη του Ρίο για το Περιβάλλον και την Ανάπτυξη των Ηνωμένων Εθνών, το 1992, ο ορισμός που δόθηκε στην βιώσιμη ανάπτυξη είναι « η ανάπτυξη που ικανοποιεί τις ανάγκες της υπάρχουσας γενιάς χωρίς να κάνει συμβιβασμούς για την ικανότητα των μελλοντικών γενεών να ικανοποιούν τις δικές τους»². Η βιώσιμη ανάπτυξη περιείχε πλέον τρεις παραμέτρους: α) την κοινωνική, β) την οικονομική και γ) την περιβαλλοντική. Υιοθετήθηκε, επίσης, η Agenda 21 που αποτελείται από 40 κεφάλαια και που δεν ήταν τίποτε άλλο από ένα πρόγραμμα δράσης σχετικά με τη διαμόρφωση διαδικασιών λήψης αποφάσεων με στόχο τη βιωσιμότητα βάσει συγκεκριμένων οδηγιών αλλά αποτελεί περισσότερο ένα πολιτικό κείμενο παρά έναν τεχνικό οδηγό. Επίσης, συστάθηκε Επιτροπή για τη Βιώσιμη Ανάπτυξη του ΟΗΕ.

Το Πρόγραμμα Δράσης της «Ατζέντα 21» περιείχε οδηγίες σχετικά με τη λήψη των αποφάσεων με στόχο τη βιωσιμότητα, δεδομένου ότι θεωρούσε πως ένα ολοκληρωμένο σύστημα περιβαλλοντικών και οικονομικών λογαριασμών θα αποτελούσε ένα πρώτο βήμα προς την κατεύθυνση της ενσωμάτωσης της βιωσιμότητας στη διαχείριση της οικονομίας.

Στη Διάσκεψη του Γιοχάνσεμπουργκ το 2002 (ή αλλιώς Παγκόσμια Διάσκεψη Κορυφής για τη Βιώσιμη Ανάπτυξη) επιβεβαιώθηκαν ξανά οι τρεις θεμ ελιώδεις συνιστώσες της βιώσιμης ανάπτυξης : η οικονομική, η περιβαλλοντική και η κοινωνική.

Η *οικονομική* συνιστώσα αναφέρεται κυρίως στη διασφάλιση της διαρκούς οικονομικής μεγέθυνσης η οποία θεωρείται αναγκαία για τη συνεχή βελτίωση της κοινωνικής ευημερίας, την αποφυγή των ακραίων ανισοροπιών μεταξύ των οικονομικών τομέων, την προώθηση οικολογικά αποτελεσματικών προτύπων παραγωγής και

² World Commission on Environment and Development, *Our Common Future*, Oxford University Press, Oxford, 1987, σ. 43.

ΠΡΑΣΙΝΗ ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑ

κατανάλωσης και την ικανοποίηση των βασικών αναγκών των ατόμων. Η *περιβαλλοντική* αναφέρεται κυρίως στο σεβασμό των ορίων του οικοσυστήματος (του φυσικού περιβάλλοντος και των οργανισμών που ζουν σε αυτό) με σκοπό τη διατήρηση της σταθερής παραγωγικής του βάσης, στη διασφάλιση της προστασίας και της ποιότητας των φυσικών πόρων (ατμόσφαιρας, γης, ωκεανών, θαλασσών, ακτών, υδατικών πόρων) ώστε να μην υφίστανται υπερεκμετάλλευση και χειροτέρευση της ποιότητάς τους και στην προστασία της βιοποικιλότητας. Η *κοινωνική* αναφέρεται κυρίως στη διασφάλιση της ισότητας εντός και μεταξύ των γενεών (καταπολέμηση κάθε μορφής διακρίσεων), στην κοινωνική ένταξη και συνοχή (αντιμετώπιση κάθε μορφής αποκλεισμών), στην πολιτική συμμετοχή, στην κοινωνική κινητικότητα και στο σεβασμό της πολιτισμικής ποικιλομορφίας.³

Στην Ε.Ε., με την Ενιαία Ευρωπαϊκή Πράξη το 1987, θεσμοθετήθηκε νομικά το περιβάλλον με τα άρθρα 130Π, 130Ρ, 130Σ. Αργότερα, το 1992, η Συνθήκη του Μάαστριχτ αναφέρει ότι στόχος της Ευρωπαϊκής Κοινότητας είναι να προαχθεί αρμονική και ισόρροπη ανάπτυξη των οικονομικών δραστηριοτήτων αλλά δεν υπήρξε καμία συσχέτιση της έννοιας της βιώσιμης ανάπτυξης με την κοινωνική διάσταση.

Η υιοθέτηση του ορισμού της βιώσιμης ανάπτυξης που έγινε το 1992, αποτελεί μια ανθρωποκεντρική προσέγγιση που αναφέρεται απλώς στις ανθρώπινες ανάγκες , χωρίς αυτές να προσδιορίζονται συγκεκριμένα. Επίσης, δεν προσδιορίζονται οι περιορισμοί που μπορεί να θέτει η τεχνολογία αλλά και η κοινωνική οργάνωση αναφορικά με το πώς το περιβάλλον μπορεί να καλύψει τόσο τις παρούσες όσο και τις μελλοντικές ανάγκες.

³ Βλ. παρ. 8 της Πολιτικής Διακήρυξης για την Αειφόρο Ανάπτυξη, Γιοχάνεσμπουργκ 2002, σε Γρ. Τσάλτας επιμ.), *Γιοχάνεσμπουργκ: Το Περιβάλλον μετά τη Συνδιάσκεψη των Ηνωμένων Εθνών για την Αειφόρο Ανάπτυξη*, Εκδόσεις Ι. Σιδέρης, Αθήνα, 2003, καθώς επίσης και σε United Nations, Department of Economic and Social Affairs, *Global Challenge, Global Opportunity: Trends in Sustainable Development*, The World Summit on Sustainable Development, Johannesburg, 2002.

ΠΡΑΣΙΝΗ ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑ

Η έννοια της βιώσιμης ανάπτυξης είναι πολυδιάστατη και δεν μπορεί να χρησιμοποιηθεί απλά ένας δείκτης για τη μέτρησή της, γι' αυτό και η Επιτροπή για τη Βιώσιμη Ανάπτυξη των Ηνωμένων Εθνών έχει υιοθετήσει αρκετούς δείκτες που χωρίζονται σε οικονομικούς, κοινωνικούς, περιβαλλοντικούς και θεσμικούς.⁴ Οι δείκτες αυτοί δεν έχουν την ίδια κοινωνικοοικονομική σημασία για όλες τις χώρες. Τέθηκαν και θέματα ηθικής, καθώς πλέον αναγνωρίζεται ότι η αύξηση της παραγωγής με σκοπό την αύξηση του ΑΕΠ τίθεται σε περιορισμούς, γιατί αλλιώς μπορεί να διαταραχθεί η σχέση ανάμεσα στον άνθρωπο και το περιβάλλον και κάποια πρότυπα οικονομικής πολιτικής μεταβλήθηκαν καθώς ενσωματώθηκαν σε αυτήν περιβαλλοντικές διαστάσεις.

Στην Ελλάδα, η νομοθετική διαδικασία για την προστασία του περιβάλλοντος ξεκίνησε με τη θεσμοθέτηση των Εθνικών Δρυμών του Ολύμπου και του Παρνασσού το 1938, ενώ το άρθρο 24 (σήμερα τροποποιημένο) και οι νόμοι 360/76, 998/79, 1032/80 και 1337/83 (Ζώνες Οικιστικού Ελέγχου) και το π.δ. 402/88 διαμόρφωσαν περαιτέρω ζητήματα προστασίας περιβάλλοντος φυσικού και ανθρώπινου (Αραβαντινός, 1997). Σταθμός ήταν ο Ν. 1650/1986 περί προστασίας περιβάλλοντος (που προβλέπει κατηγορίες προστατευόμενων περιοχών) και ο Ν. 2742/1999 για το χωροταξικό σχεδιασμό και την αειφόρο ανάπτυξη και μαζί με θεσμούς, όπως ο Συνήγορος του Πολίτη, έπαιξαν καθοριστικό ρόλο στην προστασία του περιβάλλοντος.

1.3 Η ΠΡΑΣΙΝΗ ΜΕΓΕΝΘΥΣΗ

Το 2005 στη Σεούλ, υιοθετήθηκε η έννοια της «πράσινης μεγέθυνσης» από την 5^η Διυπουργική Διάσκεψη για το Περιβάλλον και την Ανάπτυξη στην Ασία και τον Ειρηνικό (Ministerial Conference on Environment and Development in Asia and the Pacific) της Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής για την Ασία και τον Ειρηνικό,

⁴ United Nations, UN Department of Economic and Social Affairs, Division of Sustainable Development, *Indicators of Sustainable Development: Guidelines and Methodologies*, New York, 2001

ΠΡΑΣΙΝΗ ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑ

του Οικονομικού και Κοινωνικού Συμβουλίου των Ηνωμένων Εθνών.⁵ Στη Διάσκεψη αυτή αναγνωρίστηκε ότι μόνο η οικονομική ανάπτυξη μπορεί να εξαλείψει τη φτώχεια στην περιοχή της Ασίας και του Ειρηνικού και αυτή πρέπει να προωθηθεί χωρίς να ασκούνται υπερβολικές πιέσεις στην περιβαλλοντική ικανότητα των χωρών και να κινδυνεύει η περιβαλλοντική τους βιωσιμότητα.⁶ Διερευνήθηκε, λοιπόν, ένα περιβαλλοντικό πρότυπο βιώσιμης ανάπτυξης. Η πράσινη μεγέθυνση θα παρείχε ωφέλειες τόσο για το περιβάλλον όσο και για την οικονομία, δίνοντας ιδιαίτερη έμφαση στο πώς θα βελτιωθεί η περιβαλλοντική βιωσιμότητα. Ο συγκεκριμένος στόχος θα επιτυγχανόταν ως ακολούθως:

1. Με τον περιορισμό των περιβαλλοντικών πιέσεων που προκαλούνται από την οικονομική μεγέθυνση, προωθώντας την οικολογική αποτελεσματικότητα, βελτιώνοντας την περιβαλλοντική βιωσιμότητα στην παραγωγή και την κατανάλωση και εσωτερικεύοντας το περιβαλλοντικό κόστος στις τιμές αγοράς.
2. Με τη βελτίωση των περιβαλλοντικών επιδόσεων των κρατών μελών αλλά και άλλων κρατών που ενδιαφέρονταν, μέσω της υιοθέτησης συστήματος πράσινων λογαριασμών και οικολογικών φόρων (οι ρυπογόνες δραστηριότητες φορολογούνται περισσότερο) και της σωστής διαχείρισης των φυσικών πόρων και των αποβλήτων.
3. Με την προώθηση παράλληλα του περιβάλλοντος και της οικονομίας προσπαθώντας να γίνει όσο το δυνατόν καλύτερη εκμετάλλευση των επενδύσεων που γίνονται σε υποδομές και στη βιομηχανία, ώστε να είναι αποδεκτές περιβαλλοντικά.

Με σκοπό την αποφυγή των σφαλμάτων του παραδοσιακού προτύπου της μη βιώσιμης οικονομικής μεγέθυνσης που οι χώρες

⁵ United Nations Economic and Social Council, Economic and Social Commission for Asia and the Pacific, *Annotated Provisional Agenda*, E/ESCAP/SO/MCED(05)/L.2, 2005.

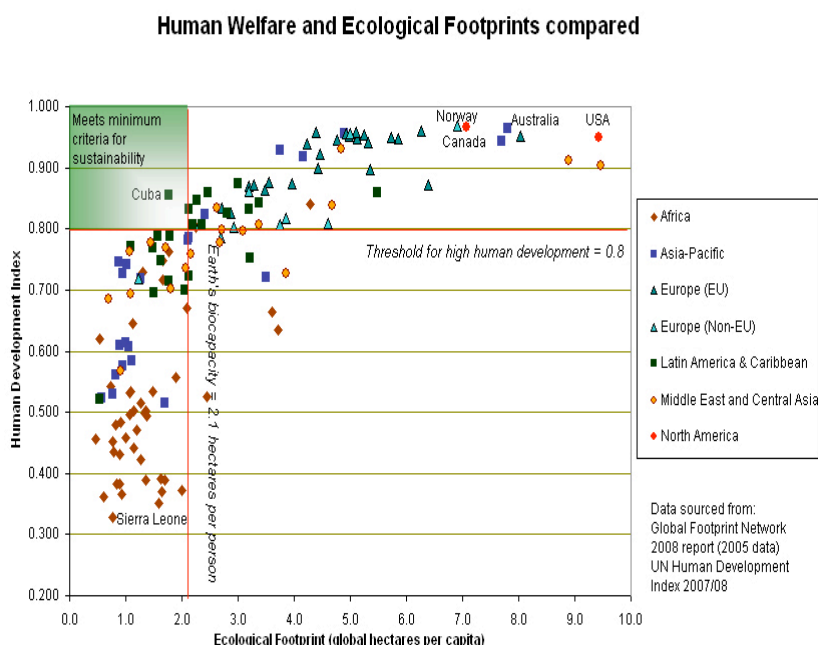
⁶ Ibid, σελ. 1

ΠΡΑΣΙΝΗ ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑ

μέλη της περιοχής ακολουθούσαν στο παρελθόν, η οποία περιγράφεται συνοπτικά με τη ρήση «πρώτα μεγέθυνση, αργότερα καθαρισμός» («grow first, clean up later»), διακηρυσσόταν από τη Διάσκεψη ότι ένα από τα πλέον επιτακτικά ζητούμενα της περιοχής ήταν η διερεύνηση ενός προτύπου περιβαλλοντικά βιώσιμης οικονομικής μεγέθυνσης (environmentally sustainable economic growth), την οποία η σχετική Διυπουργική Διακήρυξη αποκαλούσε «πράσινη μεγέθυνση» («green growth»). Η πράσινη μεγέθυνση διακηρυσσόταν ότι θα παρείχε μια αμοιβαία επωφελή λύση (win-win solution) για το περιβάλλον και την οικονομία, δίνοντας ιδιαίτερη έμφαση στη βελτίωση της περιβαλλοντικής βιωσιμότητας. Ο στόχος θα επιτυγχανόταν περιορίζοντας τις περιβαλλοντικές πιέσεις που προκαλεί η οικονομική μεγέθυνση, κυρίως με τη βελτίωση της οικολογικής αποτελεσματικότητας, την εσωτερίκευση του περιβαλλοντικού κόστους στις τιμές αγοράς και τη βελτίωση της περιβαλλοντικής βιωσιμότητας στην παραγωγή και την κατανάλωση.

Το γράφημα που ακολουθεί παρουσιάζει την ανάπτυξη του πληθυσμού σε σχέση με το οικολογικό αποτύπωμα στις διαφορετικές ηπείρους της υφείλου.

Διάγραμμα 1: Συγκριτική παρουσίαση ανάπτυξης πληθυσμού και οικολογικών αποτυπωμάτων (Πηγή: wikipedia.org)

Τον Ιούνιο του 2009, το Συμβούλιο των Υπουργών των 30 χωρών μελών του ΟΟΣΑ (OECD Ministerial Council Meeting), στο οποίο συμμετείχαν και εκπρόσωποι της Χιλής, της Εσθονίας, του Ισραήλ, της Σλοβενίας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης, υπέγραψε τη «Διακήρυξη της Πράσινης Μεγέθυνσης» (Declaration on Green Growth)⁷. Οι χώρες αυτές διακήρυτταν ότι θα ενίσχυαν τις προσπάθειές τους να εφαρμόσουν στρατηγικές πράσινης μεγέθυνσης, αναγνωρίζοντας ότι οι έννοιες «πράσινη» («green») και «μεγέθυνση» («growth») μπορούν να μη συγκρούονται αλλά αντίθετα να συμβαδίζουν και ότι θα ενθάρρυναν τις «πράσινες» επενδύσεις και τη βιώσιμη διαχείριση των φυσικών πόρων. Οι «πράσινες» επενδύσεις θα συνέβαλλαν στην ανάκαμψη της οικονομίας βραχυχρόνια και θα βοηθούσαν στην κατασκευή περιβαλλοντικά φιλικών υποδομών, οι οποίες είναι αναγκαίες για την επίτευξη της «πράσινης» οικονομίας μακροχρόνια, θεωρώντας ότι οι δημόσιες επενδύσεις θα πρέπει να είναι συνεπείς προς τη στρατηγική της βιώσιμης μεγέθυνσης. Σύμφωνα με τον ΟΟΣΑ, οι επενδύσεις στο περιβάλλον θεωρούνται μια νέα πηγή οικονομικής μεγέθυνσης.

Η πράσινη μεγέθυνση δεν αποτελεί απλά την οικονομική μεγέθυνση αλλά ενσωματώνει και την περιβαλλοντική διάσταση. Δε δίνεται σημασία στην κοινωνική διάσταση, επομένως αγνοείται ο σκοπός της βιωσιμότητας. Υποστηρίζεται ότι με την προώθηση της πράσινης ανάπτυξης μειώνεται η φτώχεια, καθώς η αύξηση του πραγματικού κατά κεφαλήν εισοδήματος συμβάλλει στην μείωσή της. Η Παγκόσμια Τράπεζα και το Πρόγραμμα Ανάπτυξης των Ηνωμένων Εθνών θεωρούν πως η καταπολέμηση της φτώχειας πρέπει να γίνει στρέφοντας την οικονομική ανάπτυξη υπέρ των φτωχών (pro-poor growth) που σημαίνει ότι πρέπει να ωφελεί περισσότερο τους φτωχούς.

⁷ OECD, *Declaration on Green Growth*, Adopted at the Meeting of the Council at Ministerial Level on 25 June 2009 [C/MIN(2009)5/ADD1/FINAL]

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2

ΠΡΑΣΙΝΗ ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑ

2.1 ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΕΞΕΛΙΞΗ ΠΡΑΣΙΝΗΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑΣ

Η πράσινη ανάπτυξη ως έννοια υφίσταται από την αρχαία εποχή αλλά διαφέρει σε σχέση με σήμερα.

Γενικότερα, η πορεία της πράσινης επιχειρηματικότητας χωρίζεται σε τέσσερις φάσεις: Η α' φάση είναι η περίοδος έως την κλασική αρχαιότητα, η β' φάση είναι από την κλασική αρχαιότητα έως τον 19^ο αιώνα και η γ' φάση είναι από τα τέλη του 19^{ου} αιώνα έως τον Β' Παγκόσμιο Πόλεμο. Η δ' φάση είναι η περίοδος από τον Β' Παγκόσμιο Πόλεμο έως σήμερα.

Αναδυόμενη νέα εναλλακτική μορφή οικονομικής δραστηριότητας, η πράσινη επιχειρηματικότητα, βασίζεται καταρχήν σε ουσιαστικές ανάγκες της κοινωνίας σχετικές με την ποιότητα ζωής και του περιβάλλοντος. Δεν είναι όμως νέο ιδεολόγημα ή πρακτική, καθώς υπήρχε ήδη στους πρώτους πολιτισμούς (α' φάση, προϊστορική, εποχή αρμονίας με τη φύση) που συνδέονταν στενά με τη φύση και λειτουργούσαν αειφορικά και σε συνεργασία με αυτήν στα όρια της μικροκοινωνίας ή σε μεγαλύτερες κλίμακες (πχ. στο δάσος, σε παραθαλάσσιους τόπους, κλπ.). Από την άλλη πλευρά, η νοοτροπία κατάκτησης της φύσης -συνήθως εξαίρεση στον κανόνα- συνδεόταν με την υπέρβαση του ορίου της αναπτυξιακής χρήσης του εδάφους (Χατζημπίρος, 2007).

Η β' φάση, η ιστορική, εμφανίστηκε πιο οργανωμένα αρχίζοντας από τον Αριστοτέλη με το πρώτο ζωολογικό πάρκο, τον ινδό αυτοκράτορα

ΠΡΑΣΙΝΗ ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑ

Ασόκα με διατάγματα για την προστασία των ζώων και την Μεσοποταμία με το αρδευτικό της σύστημα, περνώντας από την αρχαία Ρώμη με τα αποχετευτικά έργα και τον Μεσαίωνα με τα προβλήματα ρύπανσης και φθάνοντας μέχρι τον 18^ο αι. Στην περίοδο αυτή παρουσιάστηκαν διάφορα περιβαλλοντικά προβλήματα (ύδρευσης, αποχέτευσης, σκουπιδιών κ.ά .) λόγω της πυκνοκατοίκησης πόλεων και έγιναν οι πρώτες απόπειρες συστηματικής προστασίας του περιβάλλοντος. Επίσης σε αυτή τη φάση άρχισαν να αναπτύσσονται οι πρώτες περιβαλλοντικές αρχές. Συνεχίστηκε με την προβολή της προβληματικής για την οικολογική αρμονία και την περιβαλλοντική διαχείριση των πόλεων. Εδώ εντάσσονται οι ρυθμίσεις και πολιτικές ρύθμισης ύδρευσης, άρδευσης (Μεσοποταμία), αποχέτευσης (αρχαία Ρώμη) με την κατασκευή αντίστοιχων έργων, διαχείρισης των λυμάτων και των απορριμμάτων, αλλά και αργότερα από το Μεσαίωνα και μετά, των προβλημάτων ρύπανσης στις πόλεις, που εντάθηκαν λόγω και της πυκνοκατοίκησης αυτών. Παράλληλα, αναπτύχθηκαν οι πρώτες περιβαλλοντικές αρχές που συνδέονταν α) με την αξίωση για ποιότητα ζωής και β) με την εξέλιξη της οικονομικής δραστηριότητας σε πρότυπο επιχειρηματικότητας, με ελαχιστοποίηση της εκμετάλλευσης της φύσης.

Στη γ' φάση παρουσιάστηκαν τα πρώτα θεσμικά πλαίσια πράσινης επιχειρηματικότητας και οικονομικής πολιτικής για το περιβάλλον. Με εκκίνηση το 19ο αι. και ουσιαστική ενεργοποίηση στον 20ο στις ΗΠΑ και την Ευρώπη (Τερκενλή, 1996) εκφράστηκε κυρίως με τη θέσπιση προστατευόμενων περιοχών (Fontainebleau στη Γαλλία, ίδρυση στις ΗΠΑ των πρώτων εθνικών δρυμών, στο Yosemite της California το 1864 και στο Yellowstone του Wyoming το 1872). Η επιστημονική και πολιτική ευαισθητοποίηση που ακολούθησε δυναμικά, μετά τον Β' Παγκόσμιο Πόλεμο, ταυτίστηκε με τις πρώτες διατυπώσεις συνδυασμού οικολογικών και επιστημονικών θεωριών με τις σύγχρονες οικονομικές θεωρίες (Σταματίου, 1997).

Στη δ' φάση ανήκουν σοβαρότατα περιβαλλοντικά ζητήματα που οδήγησαν σε Διεθνείς Διασκέψεις και στις πολιτικές της Ε.Ε., οι

ΠΡΑΣΙΝΗ ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑ

οποίες αποτελούν, πλέον, το πλαίσιο θεσμοθέτησης και λειτουργίας για την πράσινη επιχειρηματικότητα (Μελέτες Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων, περιβαλλοντικές πιστοποιήσεις ISO 14000, EMAS, οικολογικά σήματα (eco-labels) σε όλους τους τομείς υπηρεσιών και προϊόντων).

Παράλληλα, η καθιέρωση ζωνών περιβαλλοντικών οικονομικών δραστηριοτήτων (η καθιέρωση του δικτύου οικοτόπων Natura κατόπιν 92/43 Οδηγίας της ΕΕ, υδροβιότοποι Ramsar μέσω της ομώνυμης Συνθήκης 1971, κλπ.) και οι τομεακές πολιτικές για το περιβάλλον (Φλογαΐτη, 1998) καθώς και η Εταιρική Κοινωνική Ευθύνη και οι πολιτικές για τις ιδιωτικές οικονομικές δραστηριότητες διαμόρφωσαν ευνοϊκό πλαίσιο υποδοχής της πράσινης επιχειρηματικότητας.

2.2. ΟΡΙΣΜΟΣ ΠΡΑΣΙΝΗΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑΣ

Πράσινη επιχειρηματικότητα είναι εκείνη η μορφή οικονομικής δραστηριότητας η οποία θέτει την προστασία του περιβάλλοντος και της φύσης γενικότερα στο επίκεντρο της στρατηγικής της. Η πράσινη επιχειρηματικότητα συνίσταται στη θετική στάση της επιχείρησης απέναντι στην περιβαλλοντική προστασία τόσο με τα προϊόντα ή υπηρεσίες που παράγει, όσο και με τις διαδικασίες παραγωγής. Η πράσινη επιχείρηση κρατάει θετική στάση απέναντι στην προστασία του περιβάλλοντος στο σύνολο των δραστηριοτήτων της. (Χατζημπίρος, 2007).

Σύμφωνα με την πράσινη επιχειρηματικότητα υιοθετούνται οι παρακάτω αντιλήψεις: (Χατζημπίρος, 2007).

- Το επιχειρηματικό περιβάλλον αποτελεί μέρος του φυσικού περιβάλλοντος και όλοι οι πόροι που χρησιμοποιούνται για την παραγωγή προϊόντων και υπηρεσιών προέρχονται από τη φύση με αποτέλεσμα τη μείωσή τους, η οποία απειλεί την περαιτέρω ανάπτυξη των επιχειρηματικών δραστηριοτήτων.

ΠΡΑΣΙΝΗ ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑ

- Ορισμένες παλαιότερες παραγωγικές διαδικασίες σπαταλούν μη ανανεώσιμους φυσικούς πόρους, αλλά οι νέες διαδικασίες εξοικονομούν πόρους.
- Η πράσινη επιχειρηματικότητα προσφέρει στον άνθρωπο καλύτερες ποιοτικά υπηρεσίες και προϊόντα που βελτιώνουν την καθημερινή του ζωή.

Η πράσινη επιχειρηματικότητα αποτελεί μια αναδυόμενη μορφή οικονομικής δραστηριότητας που στηρίζεται αρχικά σε ζωτικές ανάγκες που έχουν σχέση με την ποιότητα ζωής και του περιβάλλοντος. Γενικά, ο τρόπος εκμετάλλευσης των φυσικών πόρων συνδέεται άμεσα με το είδος της χρησιμοποιούμενης τεχνολογίας. Ήπιες τεχνολογίες είναι όσες εξασφαλίζουν ανανεωσιμότητα των πόρων και προστασία του περιβάλλοντος, ενώ δεν δημιουργούν κοινωνικούς κινδύνους, όπως π.χ. καταστροφικά ατυχήματα και εξασφαλίζουν σημαντική μείωση του κόστους εκμετάλλευσης και του τελικού κόστους. Κύρια στοιχεία της πράσινης επιχειρηματικότητας είναι η χρησιμοποίηση τοπικών πρώτων υλών που έχουν σχέση με την τοπική παράδοση.

Η πράσινη επιχειρηματική αντίληψη αναγνωρίζει ότι το επιχειρηματικό περιβάλλον είναι μέρος του φυσικού περιβάλλοντος. Όλοι οι φυσικοί πόροι που αξιοποιούνται στην «πραγματική οικονομία», προέρχονται από τη γη, τον αέρα και τη θάλασσα. Συνεπώς, η παγκόσμια μείωσή τους αποτελεί βασικό περιορισμό στην ανάπτυξη επιχειρηματικών δραστηριοτήτων.

Η συμβατότητα με τα τοπικά χαρακτηριστικά και η ικανότητα ανάδειξής τους είναι προαπαιτούμενα στοιχεία, κυρίως για την μικρής κλίμακας πράσινη επιχειρηματικότητα. Στη μεγάλης κλίμακας πράσινη επιχειρηματικότητα, πέραν της συνεκτίμησης των παραπάνω, έμφαση δίνεται στην υψηλή περιβαλλοντική αναγκαιότητα των επιχειρήσεων όπως οι βιομηχανίες ανακύκλωσης και τα αιολικά πάρκα, στην περίπτωση των οποίων συνυπολογίζεται το αιολικό δυναμικό, η απόσταση από τους οικισμούς, κλπ.. Σε υπερτοπικής σημασίας αντίστοιχες δραστηριότητες δίνεται ιδιαίτερη

ΠΡΑΣΙΝΗ ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑ

σημασία στη συμμετοχή τους στην εθνικού επιπέδου περιβαλλοντική προσαρμογή της οικονομίας με τις ελάχιστες δυνατές τοπικές περιβαλλοντικές επιπτώσεις (πχ. θέματα χρήσης, μορφής, τύπου ενέργειας, κλπ.).

Η πράσινη επιχειρηματικότητα αποτελεί έναν επιχειρηματικό κλάδο με μεγάλη ευρύτητα και περιλαμβάνει (Λουλούδης & Μπεόπουλος, 1995; Τσαντίλης & Χατζημπίρης, 2007):

1. Ζήτηση νέων προϊόντων και υπηρεσιών, τόσο ατομικών όσο και κοινωνικών. Τα νέα προϊόντα και οι υπηρεσίες θα βοηθήσουν στην προσαρμογή της οικονομίας στη φύση και στην κοινωνική ανάπτυξη αλλά θα βοηθήσουν και τους καταναλωτές να έχουν μια καλύτερη ποιότητα ζωής.
2. Νέο σχεδιασμό προϊόντων.
3. Ανασυγκρότηση της οικονομίας γενικότερα απέναντι στη φύση, στην κοινωνία και τον άνθρωπο.

Οι δραστηριότητες της πράσινης επιχειρηματικότητας αποσκοπούν στη :

- Βελτιστοποίηση της χρήσης των φυσικών πόρων (νερό, ενέργεια, πρώτες ύλες)
- Εξάλειψη της φύρας (δηλαδή του προϊόντος που δεν έχει αξία), η οποία είναι σπατάλη χρημάτων και φυσικών πόρων
- Αποδοτικότερη κάλυψη των αναγκών του καταναλωτή
- Υλοποίηση επενδύσεων με κύριο στόχο την προστασία ή και την αποκατάσταση του φυσικού περιβάλλοντος

Η πράσινη επιχειρηματικότητα είναι σήμερα απαραίτητη γιατί αποτελεί πηγή εξοικονόμησης κόστους, ανάπτυξης και καινοτομίας.

Οι πράσινες δράσεις ανάπτυξης και καινοτομίας αφορούν:

- Τη μείωση του όγκου των αποβλήτων και ανακύκλωσής τους, η οποία ανάλογα με το είδος των αποβλήτων δύναται να επιφέρει επιπρόσθετα έσοδα

ΠΡΑΣΙΝΗ ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑ

- Τον επανασχεδιασμό των προϊόντων και των τρόπων παραγωγής τους με σκοπό τη χαμηλή επιβάρυνση του περιβάλλοντος
- Τη δημιουργία νέων υπηρεσιών – αλλαγή αντικειμένου δραστηριότητας

2. 3. ΣΗΜΑΣΙΑ ΤΗΣ ΠΡΑΣΙΝΗΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑΣ

Σήμερα ολοένα και περισσότερο αναγνωρίζεται η αναγκαιότητα της πράσινης επιχειρηματικότητας, καθώς οι αρνητικές επιπτώσεις της αλόγιστης ανάπτυξης των προηγούμενων δεκαετιών και η εξάντληση των φυσικών πόρων έχουν θέσει ζητήματα επιβίωσης από οικονομική και περιβαλλοντική άποψη. Γίνεται προσπάθεια να βρεθεί μια ισορροπία ανάμεσα στην επίτευξη κέρδους, το περιβάλλον και τους ανθρώπους. Η ανάπτυξη της «πράσινης επιχειρηματικότητας» έχει τις ακόλουθες θετικές επιπτώσεις: (Ευθυμιόπουλος και Μοδινός, 2003)

1.Μείωση του λειτουργικού κόστους για τις επιχειρήσεις: χρησιμοποιώντας διάφορα εργαλεία και μεθόδους εξοικονόμησης, η επιχείρηση μπορεί να μειώσει λειτουργικά κόστη που έχουν να κάνουν με την εξοικονόμηση νερού, την εξοικονόμηση ενέργειας με τη χρήση λαμπτήρων χαμηλής κατανάλωσης, με το βιοκλιματισμό των κτιρίων κλπ.

Υπάρχουν συγκεκριμένες πολιτικές που μπορούν να υιοθετηθούν, όπως είναι η Ολοκληρωμένη Πολιτική Προϊόντος (ΟΠΠ) και η Ανάλυση του Κύκλου Ζωής των προϊόντων και υπηρεσιών και στοχεύουν στο να μειωθούν οι εισροές σε όλα τα στάδια της παραγωγικής διαδικασίας και οι συσχετιζόμενες δαπάνες. Σημαντικό μέρος του κόστους που επιβαρύνει την επιχείρηση μπορεί να μειωθεί, μέσω της διαχείρισης των πρώτων υλών, της χρήσης των εναλλακτικών μορφών ενέργειας (ηλιακή και αιολική), της διάθεσης των αποβλήτων κλπ. και η ποιότητα των προϊόντων βελτιώνεται μιας και γίνονται πιο οικολογικά και προστατεύουν το περιβάλλον. Τέλος,

ΠΡΑΣΙΝΗ ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑ

τα νέα προϊόντα ή οι υπηρεσίες μπορούν να προσφερθούν σε μειωμένες τιμές.

2. Δημιουργία νέων εμπορικών ευκαιριών για τη διάθεση του παραγόμενου προϊόντος/ υπηρεσίας στην «πράσινη» αγορά. Η αυξημένη ζήτηση για οικολογικά προϊόντα τα τελευταία έτη αποτελεί σημαντικό παράγοντα ανάπτυξης των πράσινων επιχειρήσεων . Μάλιστα, το ότι μια επιχείρηση χρησιμοποιεί την πράσινη ανάπτυξη μπορεί να βελτιώσει σημαντικά την εικόνα της. Η πίεση των καταναλωτών, των προμηθευτών, των ανταγωνιστών μπορεί να οδηγήσει μια επιχείρηση στην υιοθέτηση της βιώσιμης ανάπτυξης και αυτή με τη σειρά της να αυξήσει την κερδοφορία της.

3. Αποτελεσματική αξιοποίηση των οικονομικών ευκαιριών και των κινήτρων που παρέχονται από το κράτος και την Ε.Ε. Τόσο σε επίπεδο κράτους όσο και σε επίπεδο Ε .Ε. έχουν υιοθετηθεί προγράμματα με σκοπό την ενίσχυση της περιβαλλοντικής αποδοτικότητας. Οι χρηματοδοτήσεις αφορούν, πιο συγκεκριμένα, την εξοικονόμηση ενέργειας με τη χρήση ανανεώσιμων πηγών ενέργειας, την υιοθέτηση διαφορετικών μεθόδων επαναχρησιμοποίησης και ανακύκλωσης, την ορθή διαχείριση των αποβλήτων, την εισαγωγή φιλικών προς το περιβάλλον τεχνολογιών κλπ. Εκτός από τις χρημ ατοδοτήσεις άλλος τρόπος είναι η παραχώρηση φορολογικών κινήτρων σε όσες επιχειρήσεις δεν υποβαθμίζουν το φυσικό περιβάλλον με την παραγωγή τους και με αυτό τον τρόπο υπάρχει έμμεση βελτίωση του επιπέδου προστασίας του περιβάλλοντος. Πρότυπα περιβαλλοντικής διαχείρισης όπως το ISO 14001 και το Κοινοτικό Σύστημα EMAS, αν υιοθετηθούν, προσφέρουν επιπρόσθετα πλεονεκτήματα στην επιχείρηση.

4. Αύξηση των πιθανοτήτων απόκτησης δανείου με ευνοϊκότερους όρους. Στις περισσότερες χώρες της Ε.Ε. οι «πράσινες» επιχειρήσεις ευνοούνται περισσότερο από τις τράπεζες που τους παρέχουν καλύτερους όρους δανειοδότησης μέσω των «πράσινων δανείων» για καλύτερη πρόσβαση σε κεφάλαια, κάτι που τα δύο τελευταία έτη άρχισε να αναπτύσσεται και στην Ελλάδα.

ΠΡΑΣΙΝΗ ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑ

Μάλιστα, στο εξωτερικό πολλές τράπεζες διαθέτουν σύστημα α εγγυοδοσίας τραπεζικών δανείων για επιχειρηματικές πρωτοβουλίες με σκοπό την κάλυψη αναγκών «πράσινων» επιχειρήσεων.

5. Δημιουργία ευνοϊκών προϋποθέσεων για την προσέλκυση «πράσινων» επενδύσεων. Η βελτίωση της εικόνας μια πράσινης επιχείρησης και η αύξηση της φήμης της αποτελούν βασικά στοιχεία για την προσέλκυση επενδυτών. Η εξοικονόμηση κόστους, ενέργειας και η ανταπόκριση της επιχείρησης στην ανάπτυξη του πράσινου περιβάλλοντος μπορούν να αποτελέσουν επενδυτικά κίνητρα.

6. Εξασφάλιση ευνοϊότερων όρων ασφάλισης. Οι περισσότερες ασφαλιστικές εταιρίες για να μειώσουν τις οικονομικές τους απώλειες, πριμοδοτούν επιχειρήσεις που εφαρμόζουν πράσινες πρακτικές προσφέροντας ελκυστικά ασφαλιστικά προγράμματα.

7. Ευκολότερη εφαρμογή περιβαλλοντικής νομοθεσίας. Οι επιχειρήσεις που αναπτύσσουν πράσινη επιχειρηματικότητα μπορούν να ανταποκριθούν και να εφαρμόσουν καλύτερα την υφιστάμενη νομοθεσία. Έτσι, μειώνεται η πιθανότητα να τους επιβληθούν κυρώσεις από τη μη τήρηση της νομοθεσίας για το περιβάλλον.

8. Ενίσχυση της Εταιρικής Κοινωνικής Ευθύνης. Η Εταιρική Κοινωνική Ευθύνη αποτελεί μια νέα στρατηγική που υιοθετείται από ολοένα και περισσότερες επιχειρήσεις στην Ελλάδα και το Εξωτερικό. Υιοθετώντας την οι επιχειρήσεις μπορούν να συνδυάσουν την οικονομική, περιβαλλοντική και κοινωνική ανάπτυξή τους ώστε να γίνουν ακόμη πιο σεβαστές από τους καταναλωτές.

Όλες οι επιχειρήσεις ανεξάρτητα αν είναι μεγάλες ή μικρές και σε ποιον κλάδο ανήκουν θα πρέπει να στραφούν στην πράσινη επιχειρηματικότητα, εφόσον ευθύνονται κατά ένα μεγάλο μέρος στην υποβάθμιση του φυσικού περιβάλλοντος. Ο σωστός σχεδιασμός των περιβαλλοντικών διαδικασιών μπορεί να εξασφαλίσει σημαντικά οφέλη και να βοηθήσει σημαντικά στην ανταγωνιστική θέση της επιχείρησης. Τα προϊόντα και οι υπηρεσίες της πράσινης επιχείρησης

ΠΡΑΣΙΝΗ ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑ

μπορούν να βελτιώσουν το φυσικό περιβάλλον και να ελαχιστοποιήσουν τον κοινωνικό αντίκτυπο της παραγωγικής διαδικασίας.

Η οικολογική πιστοποίηση ενός προϊόντος ή μιας υπηρεσίας, στο πλαίσιο εφαρμογής της Ολοκληρωμένης Πολιτικής Προϊόντων της Ε.Ε. (Integrated Product Policy-IPP), αποτελεί σημαντική διαφήμιση για μια επιχείρηση . Για παράδειγμα, στην Ελλάδα, ελληνικές επιχειρήσεις παραγωγής στρωμάτων έχουν οικολογική πιστοποίηση για τα προϊόντα τους με εγγύηση για τη μειωμένη ρύπανση του αέρα και των υδάτων κατά τη διάρκεια κατασκευής τους, τον περιορισμό των επιβλαβών για την υγεία και το περιβάλλον ουσιών και τον αυξημένο ποιοτικό έλεγχο και την αντοχή του προϊόντος. (Adger, 2000).

Η πράσινη επιχειρηματικότητα είναι σημαντική για την ανάπτυξη της Ελλάδας σε περιφερειακό και σε τοπικό επίπεδο. (Ζήσης, 2003)

Η πράσινη επιχειρηματικότητα συμβάλλει στην ανάπτυξη ως εξής:

- Αναδεικνύει την αναγκαιότητα αντιμετώπισης της κλιματικής αλλαγής, και τη μετάβαση από τις κλασικές στις πιο ήπιες μορφές ενέργειας.
- Αυξάνει τη ζήτηση για πράσινα προϊόντα και υπηρεσίες
- Εφαρμόζει νέες πράσινες τεχνολογίες που προσφέρουν πλεονεκτήματα στους επενδυτές της
- Δίνει διέξοδο από το περιβαλλοντικό αδιέξοδο των σύγχρονων πόλεων με την δημιουργία νέων, πιο πράσινων πόλεων.
- Δίνει διέξοδο από την υπερκατανάλωση χημικών φαρμάκων και φυτοφαρμάκων, και στρέφεται σε πιο φιλικά προς το περιβάλλον σκευάσματα
- Οδηγεί στην αύξηση της κοινωνικής συνείδησης απέναντι στους λιγοστούς φυσικούς πόρους.

Η οικονομική βιωσιμότητα της πράσινης επιχειρηματικότητας, όπως και κάθε επιχειρηματικής δραστηριότητας αποτελεί το ζητούμενο για κάθε επενδυτή. Η οικονομική της βιωσιμότητα εξαρτάται από

ΠΡΑΣΙΝΗ ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑ

πολλούς παράγοντες, οι οποίοι συμβάλλουν με τον δικό του τρόπο ο καθένας. Οι παράγοντες αυτοί είναι οι ακόλουθοι:

- Η διαθεσιμότητα των φυσικών πόρων
- Η νοοτροπία του επενδυτή και του κοινωνικού περιβάλλοντος που πραγματοποιείται η επένδυση.
- Η αξιοποίηση των πόρων
- Το επιχειρηματικό και επιχειρησιακό σχέδιο
- Οι επενδύσεις
- Η χωροταξία της επένδυσης.

Η οικονομική βιωσιμότητα της πράσινης επιχειρηματικότητας, εξαρτάται σε μεγάλο βαθμό από το περιβάλλον στο οποίο πραγματοποιείται. Όταν λέμε περιβάλλον εννοούμε τις διάφορες επενδύσεις που έχουν ήδη δημιουργηθεί στην περιοχή και χαρακτηρίζουν την δυναμική της. Στο περιβάλλον υπάγεται και η νοοτροπία του κοινωνικού συνόλου που ζει στην περιοχή, και που ενδεχομένως αποτελεί και εν δυνάμει εργατικό δυναμικό.

Η έννοια της «πράσινης επιχειρηματικότητας» είναι πλέον συνυφασμένη με την αντίληψη για την ορθή λειτουργία των επιχειρήσεων. Οι εταιρίες ενθαρρύνονται να υιοθετήσουν την έννοια του «τριπλού καθαρού αποτελέσματος», αναλαμβάνοντας αυτόβουλα δράσεις περιβαλλοντικής και κοινωνικής ευθύνης, παράλληλα με τις οικονομικές τους δραστηριότητες. Το σύνολο τέτοιων ολοκληρωμένων δράσεων οδηγεί σε πιο παραγωγικές αλλά και κερδοφόρες επιχειρήσεις στο πλαίσιο της βιώσιμης ανάπτυξης. Στη σημερινή πραγματικότητα η «πράσινη επιχειρηματικότητα» παρέχει ένα ανταγωνιστικό πλεονέκτημα, καθώς συνδυάζει αρχές και αξίες με κοινωνικές, πολιτιστικές και περιβαλλοντικές πρωτοβουλίες, αποτελώντας με αυτό τον τρόπο μία συνειδητή δέσμευση για τη βιώσιμη ανάπτυξη.

2.4 ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΕΣ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΕΣ ΕΠΙΠΤΩΣΕΙΣ ΤΗΣ ΠΡΑΣΙΝΗΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑΣ

Η Ευρώπη έχει πρωταγωνιστήσει στη λήψη μέτρων για την αντιμετώπιση της κλιματικής αλλαγής καθώς και για τη μείωση της κατανάλωσης ενέργειας και των εκπομπών ρύπων. Παρά την τρέχουσα χρημ. αποπιστωτική κρίση, η Ευρώπη δεν πρέπει να παρεκκλίνει από το βασικό στρατηγικό σχεδιασμό και τους στόχους για τον περιορισμό της κλιματικής αλλαγής. Η χρηματοπιστωτική κρίση θα πρέπει να αποτελέσει ευκαιρία για μια πιο ταχεία στροφή προς την πράσινη ανάπτυξη αντί για τροχοπέδη. Αυτό είναι άλλωστε το πολιτικό και οικονομικό συμφέρον της ΕΕ.

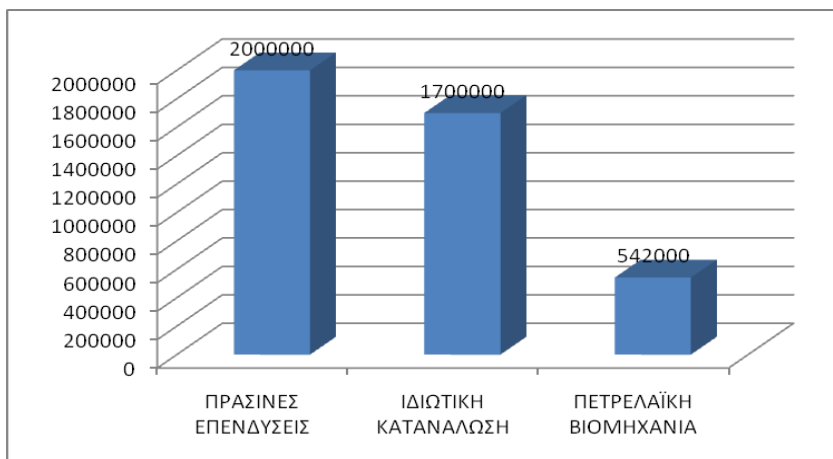
Από τα προγράμματα ανόρθωσης της οικονομίας που έχουν εξαγγείλει διάφορες χώρες τα τελευταία πέντε έτη, προκύπτει ότι σε αρκετές απ' αυτές, ένα μεγάλο μέρος των δημοσίων ενισχύσεων δίνεται στην πράσινη οικονομία, με έμφαση μάλιστα στις καθαρές ενεργειακές τεχνολογίες. Μέχρι το πρώτο τρίμηνο του 2009, οι ΗΠΑ διέθεσαν 112,3 δις \$ (12% του πακέτου σταθεροποίησης), η Ν. Κορέα 30,7 δις \$ (81%), η Γερμανία 13,8 δις \$ (13%), η Γαλλία 7,1 δις \$ (21%) και η Βρετανία 2,1 δις \$ (7%).

Όπως έδειξε σχετική μελέτη στις ΗΠΑ, η τόνωση της οικονομίας μέσω της διοχέτευσης δημόσιων πόρων σε πράσινες επενδύσεις, δημιουργεί περισσότερες θέσεις εργασίας απ' ό,τι αν τα χρήματα αυτά διοχετευτούν στην ιδιωτική κατανάλωση ή ακόμη περισσότερο σε παραδοσιακούς τομείς της οικονομίας, όπως π.χ. η πετρελαϊκή βιομηχανία.⁸

Το παρακάτω διάγραμμα δείχνει το ύψος των επενδύσεων (σε χιλιάδες δολάρια) για πράσινες επενδύσεις, ιδιωτική κατανάλωση και πετρελαϊκή βιομηχανία, παγκοσμίως.

⁸ Polin R. et al (2008). *Green Recovery: a program to create jobs and start building a low-carbon economy.*

Διάγραμμα 2: Ύψος επενδύσεων για πράσινες επενδύσεις, ιδιωτική κατανάλωση και πετρελαϊκή βιομηχανία, παγκοσμίως.

Πηγή: **Polin R. κ.α** (2008). *Green Recovery: a program to create jobs and start building a low-carbon economy.*

2.4.1. ΕΠΙΠΤΩΣΕΙΣ ΣΤΗΝ ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗ

Η εφαρμογή τεχνολογιών Ανανεώσιμων Πηγών Ενέργειας δημιουργεί περισσότερες θέσεις απασχόλησης απ' ό,τι οι τεχνολογίες αξιοποίησης των ορυκτών καυσίμων και μπορεί να συμβάλει σε σημαντικό βαθμό στη βιομηχανική και την περιφερειακή ανάπτυξη. Αυτή η διάσταση είναι σημαντική στην ενεργειακή πολιτική για την εφαρμογή τεχνολογιών ΑΠΕ στις περισσότερες ευρωπαϊκές χώρες. Οι Ανανεώσιμες πηγές ενέργειας είναι οι μόνες πηγές ενέργειας που συνεισφέρουν σημαντικά και στους τρεις άξονες της ευρωπαϊκής πολιτικής για την ανάπτυξη: την ανταγωνιστικότητα, την προστασία του περιβάλλοντος και την ασφάλεια του ενεργειακού εφοδιασμού.

Πίνακας 1

Πίνακας 1: Θέσεις εργασίας στην ευρωπαϊκή βιομηχανία φωτοβολταϊκών στοιχείων	
Αυστρία	700
Βέλγιο	2.000
Βουλγαρία	100
Βρετανία	4.000
Γαλλία	7.000
Γερμανία	38.000
Δανία	23.500
Ελλάδα	1.800
Ιρλανδία	1.500
Ισπανία	20.500
Ιταλία	2.500
Ολλανδία	2.000
Ουγγαρία	100
Πολωνία	800
Πορτογαλία	800
Σουηδία	2.000
Τσεχία	100
Φινλανδία	800
Υπόλοιπες χώρες ΕΕ	400
Σύνολο ΕΕ	108.600

Πηγή: Ευρωπαϊκή Επιτροπή 2008

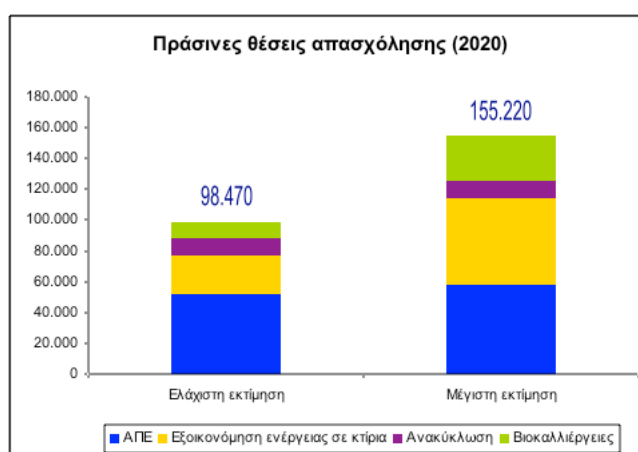
ΠΡΑΣΙΝΗ ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑ

Η πράσινη ανάπτυξη προβάλλει πλέον ως μία ασφαλιστική δικλείδα στη διασφάλιση των θέσεων εργασίας που απειλούνται ή και στη δημιουργία νέων, ώστε να ξανακερδηθεί η αναπτυξιακή ορμή που απαιτείται ώστε να ξεπεραστεί η τρέχουσα οικονομική κρίση. Η πράσινη απασχόληση θα αρχίσει να καταλαμβάνει ολοένα αυξανόμενο μερίδιο και σε άλλους παραδοσιακούς τομείς της οικονομίας.

Στη βιομηχανία, η προώθηση καθαρότερων τεχνολογιών παραγωγής και ο σχεδιασμός φιλικότερων προς το περιβάλλον προϊόντων θα απαιτήσουν εξειδικευμένο προσωπικό. Η πράσινη απασχόληση αποκτά ολοένα και μεγαλύτερο μερίδιο της αγοράς εργασίας.

Το διάγραμμα που ακολουθεί δείχνει τις θέσεις απασχόλησης που εκτιμάται ότι θα υπάρξουν έως το 2020 σε διάφορους τομείς (ΑΠΕ, εξοικονόμηση ενέργειας, ανακύκλωση, βιοκαλλιέργειες) λόγω της πράσινης ανάπτυξης στην Ελλάδα.

Διάγραμμα 3: Θέσεις απασχόλησης έως το 2020 στην πράσινη ανάπτυξη στην Ελλάδα

Πηγή: Greenpeace

2.4.2. ΕΠΙΠΤΩΣΕΙΣ ΣΤΙΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΕΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ

Τουρισμός

Τα πλεονεκτήματα της πράσινης ανάπτυξης είναι πολύ ελκυστικά για μικρούς και απομονωμένους τόπους, όπως τα νησιά και οι ορεινές περιοχές. Ο τουρισμός για παράδειγμα αποτελεί μια δραστηριότητα που οι προοπτικές της στηρίζονται κατά μεγάλο μέρος στην καλή κατάσταση του φυσικού περιβάλλοντος. Ο ποιοτικός τουρισμός συνδέεται με το αξιόλογο τοπίο, το καθαρό περιβάλλον, την επαφή με τη φύση, ακόμα και με εναλλακτικές δραστηριότητες. Μπορεί επίσης να συνδεθεί με τη Μεσογειακή διατροφή, καθώς και με διάφορες μορφές αειφορικής παραγωγής στον πρωτογενή τομέα, όπως η βιολογική γεωργία που έχει τη δυνατότητα να είναι ταυτόχρονα φιλική προς το περιβάλλον και ανταγωνιστική, παράγοντας προϊόντα καινοτομικά και υψηλής προστιθέμενης αξίας.

Αγροτικός τομέας

Η τήρηση περιβαλλοντικών όρων από την αγροτική παραγωγή, όπως η χρήση περιβαλλοντικά συμβατών μεθόδων καλλιέργειας και κτηνοτροφίας, η μείωση των εισροών λιπασμάτων και φυτοφαρμάκων, η αγρανάπαυση, η αποκατάσταση του τοπίου, αποτελεί μέρος της νέας κοινοτικής αγροτικής πολιτικής.

Αστικός Χώρος

Σημαντική διάσταση της πράσινης ανάπτυξης αποτελεί η προστασία της σωματικής και ψυχικής υγείας και η αναβάθμιση της ποιότητας ζωής των κατοίκων των πόλεων. Προτεραιότητα πρέπει να δοθεί στη μείωση περιβαλλοντικών απειλών, ειδικότερα στην χημική, ηχητική

ΠΡΑΣΙΝΗ ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑ

και θερμική ρύπανση. Το ζήτημα αυτό συνδέεται στενά και με την ενεργειακή στρατηγική. Μείωση της ρύπανσης μπορεί να επιτευχθεί με βελτιώσεις στους κινητήρες, καθώς και με προγράμματα αποφυγής των μη αναγκαίων μετακινήσεων.

Βιομηχανία

Η πράσινη ανάπτυξη δεν κινείται κατά βάση από καταναλωτικές ανάγκες με την τρέχουσα έννοια του όρου. Δεν είναι η εκβιομηχάνιση και το φθηνότερο κόστος λειτουργίας το κίνητρο προσέλκυσης επενδύσεων, για παράδειγμα στα βιολογικά προϊόντα. Δεν είναι ενδεχομένως κερδοσκοπική επιλογή ένα φυσικό ή ένα πολιτιστικό πάρκο. Είναι όμως μια μορφή επένδυσης και δημιουργίας τοπικής απασχόλησης που μπορούν να τονώσουν την τοπική οικονομία, να δημιουργήσουν ευρύτερο επιχειρηματικό περιβάλλον.

Οι πράσινες επενδύσεις, με εξαίρεση ίσως τους τομείς των ανανεώσιμων πηγών ενέργειας, δεν αποφέρουν κατ' ανάγκη μεγάλα κέρδη για τον επενδυτή αλλά περισσότερο στο κοινωνικό σύνολο και τις τοπικές κοινωνίες στις οποίες αναπτύσσονται.

Η πράσινη ανάπτυξη έχει επιπτώσεις και στις επιχειρήσεις καθώς θα είναι αναγκασμένες να:

- Σχεδιάζουν καινοτόμα προϊόντα ώστε τα απόβλητα από τα προϊόντα να είναι λιγότερα.
- Πιέζουν τους συνεργάτες τους να έχουν οικολογική συνείδηση και να επιλέγουν εκείνους που έχουν υψηλό βαθμό καλής περιβαλλοντικής συμπεριφοράς.
- Να δημιουργούν σύστημα αξιολόγησης των προμηθευτών με βάση οικολογικά κριτήρια.
- Να συνεργάζονται με μη κυβερνητικές οργανώσεις αλλά και με παράγοντες εντός του εσωτερικού και εξωτερικού

ΠΡΑΣΙΝΗ ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑ

περιβάλλοντός τους ώστε να προκύπτουν νέες ιδέες για την «πράσινη επιχειρηματικότητα».

- Να διαμορφώσουν μια νέα εταιρική κουλτούρα βασισμένη σε νέες «πράσινες μεθόδους» λειτουργίας.

Η ανάπτυξη της «πράσινης επιχειρηματικότητας» μπορεί να οδηγήσει το προσωπικό μιας εταιρίας στην ανάπτυξη οικολογικής συνείδησης, οπότε να παρατηρηθεί μια γενικότερη αύξηση της παραγωγικότητας και αύξηση της ποιότητας των παραγόμενων προϊόντων με αποτέλεσμα να προωθούνται καλύτερα οι επιχειρηματικοί στόχοι της εταιρίας.

Σήμερα, υπάρχουν πλέον περισσότεροι «πράσινοι καταναλωτές», οι οποίοι επιλέγουν προϊόντα φιλικά προς το περιβάλλον καθώς και επιχειρήσεις που απαιτούν να γνωρίζουν τι είδους υλικά χρησιμοποιούν οι προμηθευτές τους και πώς παράγουν τα προϊόντα με τα οποία τις προμηθεύουν. Όλο και περισσότερες επιχειρήσεις, ακόμη και στην Ελλάδα, προσφέρουν αγαθά στα οποία έχουν χρησιμοποιηθεί «πράσινες διαδικασίες» για την παραγωγή τους, βάσει των οποίων όταν καταναλώνονται και τελειώνει η διάρκεια ζωής τους να μη ρυπαίνουν το περιβάλλον αλλά να αφομοιώνονται με αυτό (Ευθυμιόπουλος και Μοδινός, 2003).

Ένα παράδειγμα, αποτελούν τα οργανικά και βιολογικά προϊόντα στον κλάδο των τροφίμων, τα οποία παρουσιάζουν ιδιαίτερα αυξημένη ζήτηση τα τελευταία χρόνια αλλά και τα οικολογικά απορρυπαντικά που προτιμώνται όλο και περισσότερο από τους καταναλωτές. Στον τομέα των αυτοκινήτων, έχουν ήδη παραχθεί και χρησιμοποιούνται τα υβριδικά αυτοκίνητα.

Υπάρχουν, τέλος, ολοένα και περισσότερες περιπτώσεις βιομηχανικών επιχειρήσεων που συνεργάζονται με τοπικούς φορείς για την αποφυγή της ρύπανσης του περιβάλλοντος και τη δημιουργία νέων θέσεων εργασίας (Τσαντίλης, 1997). Οι εταιρίες που χρησιμοποιούν την πράσινη επιχειρηματικότητα γίνονται πιο ανταγωνιστικές μιας και διαθέτουν οικολογική συνείδηση, ενώ αν

ΠΡΑΣΙΝΗ ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑ

χρησιμοποιούν και την ανακύκλωση μετά το τέλος της ζωής του προϊόντος, τότε αποκτούν ακόμη υψηλότερο ανταγωνιστικό πλεονέκτημα. Όσον αφορά τους επενδυτές πλέον είναι ενήμεροι για τα οφέλη και τις προοπτικές της «πράσινης επιχειρηματικότητας» και στρέφονται περισσότερο σε επενδύσεις «πράσινες» καθώς και σε μετοχές εταιριών που έχουν οικολογικό ενδιαφέρον και στηρίζουν ιδιαίτερα την «πράσινη επιχειρηματικότητα» (Τσαντίλης, 1997).

Οι τράπεζες έχουν συνειδητοποιήσει τα τελευταία χρόνια την ανάπτυξη της πράσινης επιχειρηματικότητας και χρηματοδοτούν ολοένα και περισσότερο προγράμματα σχετικά με ανάπτυξη επιχειρηματικών δραστηριοτήτων φιλικών προς το περιβάλλον, όπως οι επενδύσεις σε ανανεώσιμες πηγές ενέργειας.

2.5. ΕΥΚΑΙΡΙΕΣ ΓΙΑ ΠΡΑΣΙΝΗ ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑ

Η πράσινη επιχειρηματικότητα αναφέρεται στην παροχή υπηρεσιών και προϊόντων που σέβονται το περιβάλλον αλλά και προσφέρονται στους πελάτες σε ανταγωνιστικές τιμές. Στη συγκεκριμένη ενότητα παρουσιάζονται ευκαιρίες που δίνονται για πράσινη επιχειρηματικότητα σε διάφορους τομείς.

2.5.1. ΕΥΚΑΙΡΙΕΣ ΠΟΥ ΠΡΟΚΥΠΤΟΥΝ ΑΠΟ ΤΗ ΝΟΜΟΘΕΣΙΑ

Η νέα επιχείρηση που στηρίζεται στην πράσινη ανάπτυξη πρέπει να προσαρμόζεται στην εκάστοτε νομοθεσία και ανάλογα με τον τομέα που δραστηριοποιείται οφείλει να γνωρίζει την κατεύθυνση της νομοθεσίας που γίνεται όλο και πιο φιλική προς το περιβάλλον.

Για παράδειγμα η Οδηγία 91/2002 για την ενεργειακή απόδοση των κτιρίων επιβάλλει την ενεργειακή πιστοποίηση όλων των νέων

ΠΡΑΣΙΝΗ ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑ

κτιρίων, την εφαρμογή ελάχιστων ενεργειακών απαιτήσεων και την τακτική επιθεώρηση κτιρίων και λεβήτων. Βάσει της νέας οδηγίας δημιουργούνται μια σειρά από νέα υλικά, συμβουλευτικές υπηρεσίες και πιστοποιήσεις. Οι ανανεώσιμες πηγές ενέργειας αποτελούν, επίσης, ευκαιρίες σε υπηρεσίες βάσει των κοινοτικών κι εθνικών στόχων. Νέες περιβαλλοντικές πολιτικές συχνά συνοδεύονται από οικονομικά και άλλα κίνητρα, όπως είναι οι επιδοτήσεις και οι εγγυήσεις επί των τιμών (π.χ. για παραγωγή ενέργειας από ΑΠΕ)

2.5.2. ΕΥΚΑΙΡΙΕΣ ΠΟΥ ΠΡΟΚΥΠΤΟΥΝ ΓΙΑ ΤΟΥΣ ΠΟΛΙΤΕΣ

Ο σύγχρονος τρόπος ζωής είναι γνωστό ότι επιβαρύνει το περιβάλλον. Η πράσινη επιχειρηματικότητα αναπτύσσει ευκαιρίες για αλλαγές στις υπηρεσίες και τα καταναλωτικά αγαθά που είναι περισσότερο φιλικές προς το περιβάλλον.

Η παραγωγή βιολογικών και παραδοσιακών προϊόντων έχει αυξηθεί τα τελευταία χρόνια. Η βιολογική παραγωγή εξασφαλίζει την προστασία του εδάφους, του αέρα αλλά και της δημόσιας υγείας. Η προσωπική υγεία και ευεξία αποτελούν συνεχώς αναπτυσσόμενους κλάδους με σημαντικά περιθώρια για εμπορική δραστηριότητα και παροχή υπηρεσιών. Τα φυσικά καλλυντικά που στηρίζονται σε ελληνικά φυτά έχουν ιδιαίτερη ανάπτυξη τα τελευταία χρόνια. Χαρακτηριστικό παράδειγμα αποτελεί η εταιρία «ΚΟΡΡΕΣ Φυσικά Προϊόντα» που παράγει περισσότερα από 500 καινοτόμα προϊόντα φαρμακευτικής, υγιεινής και προσωπικής φροντίδας. Η εταιρία χρησιμοποιεί βότανα από την ελληνική φύση που έχουν καλλιεργηθεί βιολογικά ως βασικό συστατικό στα προϊόντα της.

Ο τουρισμός είναι άλλος ένας κλάδος στον οποίο παρουσιάζονται ευκαιρίες για πράσινη ανάπτυξη και αφορά κυρίως τις υπηρεσίες των ξενοδοχειακών μονάδων και των τουριστικών γραφείων. Αναφορικά με τα ξενοδοχεία, η πράσινη ανάπτυξη έχει να κάνει με το σχεδιασμό των κτιρίων και λειτουργιών που σέβονται το περιβάλλον και ελαχιστοποιούν την κατανάλωση πόρων: φυσική δροσιά ή θέρμανση,

ΠΡΑΣΙΝΗ ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑ

μείωση χρήσης νερού , βιοκλιματικός σχεδιασμός κλπ . Επίσης , αφορά στα υλικά που βελτιώνουν την ενεργειακή απόδοση των κτιρίων όπως η πέτρα.

Τα τελευταία έτη, υπάρχει ανάπτυξη των αγροτουριστικών ξενώνων και οικοτουριστικών καταλυμάτων. Στον τουρισμό η ποιότητα των υπηρεσιών δεν ταυτίζεται αποκλειστικά με την ακριβή υπηρεσία αλλά με υπηρεσίες αυθεντικές, παραδοσιακές και πιο κοντά στο φυσικό περιβάλλον. Οι υπηρεσίες οικοτουρισμού που έχουν να κάνουν με το βουνό και τη θάλασσα αναμένεται να αυξηθούν και τα τουριστικά γραφεία που προσφέρουν ειδικές υπηρεσίες σχετικές με τη φύση πρόκειται να αυξηθούν, επίσης. Ο τουρισμός σχετίζεται με πολλούς άλλους κλάδους της οικονομίας, όπως είναι οι κατασκευές, οι μεταφορές, το εμπόριο.

Συμπερασματικά, οι επιχειρήσεις μπορούν να μειώσουν τους φυσικούς πόρους που απαιτούνται για την λειτουργία τους και με τον τρόπο αυτό να εξοικονομήσουν χρήματα που μπορούν να κατευθύνουν σε άλλες λειτουργίες και δραστηριότητες (Χατζημπίρος, 2007).

Η οικολογική καινοτομία (eco- innovation), εξάλλου, ενσωματώνει καινοτόμες πράσινες πρακτικές στις μεθόδους παραγωγής και διάθεσης προϊόντων και υπηρεσιών. Οι πράσινες επιχειρήσεις πρέπει να αποκομίζουν κέρδη από τις δραστηριότητές τους, να προσφέρουν στους εργαζομένους τους απασχόληση και να προσπαθούν να αυξήσουν το μερίδιο αγοράς που κατέχουν.

2.6. ΑΝΑΜΕΝΟΜΕΝΑ ΟΦΕΛΗ ΑΠΟ ΤΗΝ ΠΡΑΣΙΝΗ ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑ

Προϋπόθεση για την υλοποίηση της πράσινης ανάπτυξης είναι η συμμετοχή όλων, τόσο στην προσπάθεια όσο και στα οφέλη. Η πράσινη ανάπτυξη προφανώς χρειάζεται κάποιες μεγάλες

ΠΡΑΣΙΝΗ ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑ

επενδύσεις, κυρίως στον τομέα των ΑΠΕ, αλλά δεν μπορεί να στηριχτεί μόνον σε αυτές. Ο τομέας των πράσινων κτιρίων έχει σχεδιαστεί έτσι ώστε να αφορά και μικρομεσαίες και πολύ μικρές επιχειρήσεις και δίνεται ιδιαίτερη έμφαση στην ενημέρωση και συμμετοχή των πολιτών και στήριξη των ενεργά εθελοντικών πράξεων.

Η «Πράσινη Επιχειρηματικότητα» είναι πηγή ζωής για την ελληνική οικονομία καθώς ενισχύει τις επενδύσεις με όλες τις προεκτάσεις τους, δημιουργεί «πράσινες» θέσεις εργασίας και προωθεί την καθαρή παραγωγή - και τα «πράσινα» προϊόντα. Οι ευεργετικές επιπτώσεις των πράσινων επενδύσεων είναι κάτι παραπάνω από ορατές, αφού εκτιμάται από επίσημους φορείς ότι 500.000 νέες θέσεις εργασίας δημιουργούνται κάθε έτος, αριθμός που αντιστοιχεί στο 3% περίπου των ανέργων της Ε.Ε (Τσαντίλης και Χατζημπίρος, 2007).

Η πράσινη επιχειρηματικότητα αναδύεται σήμερα ως η νέα μορφή οικονομικής δραστηριότητας που αξιοποιεί ακριβώς αυτές τις ευκαιρίες, συνδυάζοντας την επιχειρηματική δράση και την ανάγκη για προστασία του περιβάλλοντος και της ποιότητας ζωής. Είναι μια μορφή επιχειρηματικότητας, που προσαρμόζεται σε όλους τους τομείς της οικονομίας, αλλά και σε κάθε επιχειρηματικό μέγεθος. Από τις μεγάλης κλίμακας επιχειρήσεις, μέχρι τις μικρομεσαίες και τις πολύ μικρές, που αξιοποιούν τα ιδιαίτερα τοπικά χαρακτηριστικά, το περιβάλλον και τον πολιτισμό μιας περιοχής. Αυτό έχει ιδιαίτερη σημασία για μια χώρα, όπως η Ελλάδα, που τόσο σε επίπεδο φυσικών πόρων όσο και σε επίπεδο οικονομικών μεγεθών, παρουσιάζει ιδανικές συνθήκες ανάπτυξης.

Η πράσινη επιχειρηματικότητα μπορεί να ασκηθεί με τρόπους που καλύπτουν όλους τους τομείς της οικονομίας, από την παραγωγή και εμπορία πιστοποιημένων προϊόντων βιολογικής γεωργίας και κτηνοτροφίας, τις τοπικές παραδοσιακές επαγγελματικές

ΠΡΑΣΙΝΗ ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑ

δραστηριότητες, τις υπηρεσίες ανακύκλωσης, ως και την αειφορική παραγωγή ενέργειας, μικρής ή μεγαλύτερης κλίμακας, και όλες οι παραπάνω δραστηριότητες συνθέτουν τομέα πρόκλησης για τις υφιστάμενες ελληνικές επιχειρήσεις και ειδικά για τις μικρομεσαίες.

Τα οφέλη από την «πράσινη επιχειρηματικότητα» είναι τα ακόλουθα:

A) για τις Μικρομεσαίες επιχειρήσεις:

- Πρωτοτυπία στην επιχειρηματική δράση
- Ευκαιρίες επιδοτήσεων και επιχορηγήσεων από την Ε.Ε.
- Τόνωση της ανταγωνιστικότητας
- Ευκαιρίες για απασχόληση
- Αύξηση πελατειακής δύναμης εξαιτίας της οικολογικής καταναλωτικής συνείδησης και της προτίμησης των καταναλωτών για τα «πράσινα» προϊόντα (Χατζημπίρος, 2007)

B) για τις μεγάλες επιχειρήσεις

- Εξειδίκευση στην παροχή «πράσινων» τεχνολογιών και υπηρεσιών
- Ανάπτυξη ειδικής τεχνογνωσίας
- Απόσβεση των επενδύσεων σε εξοπλισμό και επιστημονικό δυναμικό
- Καθιέρωση στην αγορά με την αναγνωρισιμότητα των «πράσινων» υπηρεσιών και προϊόντων (Χατζημπίρος, 2007)

Αισιόδοξη είναι και η εκτίμηση για το μέλλον της πράσινης απασχόλησης στην Ελλάδα, όπου αναμένεται αυξητική τάση λόγω (Τσαντίλης και Χατζημπίρος, 2007):

- της ολοένα πιο απαιτητικής και αυστηρής κοινοτικής και εθνικής νομοθεσίας.
- της συνεχιζόμενης ευρωπαϊκής χρηματοδότησης σε έργα έρευνας και περιβαλλοντικής υποδομής.
- της τεχνολογικής εξέλιξης και των αυξανόμενων επενδύσεων στον τομέα των καθαρών τεχνολογιών και των εγκαταστάσεων

ΠΡΑΣΙΝΗ ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑ

αντιρρύπανσης, όπως είναι η χρησιμοποίηση της βιομάζας αντί του πετρελαίου, των φωτοβολταϊκών κλπ.

- του γεγονότος ότι οι οικονομικές δραστηριότητες σε τομείς σχετικούς με την αειφορική διαχείριση, την προστασία και την ανάδειξη ευαίσθητων οικοσυστημάτων, τη βιολογική γεωργία, την παραγωγή ήπιων μορφών ενέργειας είναι επενδύσεις έντασης εργασίας και δημιουργούν πολλαπλάσιες θέσεις.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3

ΤΟΜΕΙΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΠΡΑΣΙΝΗΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑΣ

Η πράσινη επιχειρηματικότητα συναντάται στον πρωτογενή, δευτερογενή και τριτογενή τομέα. Στο συγκεκριμένο κεφάλαιο αναλύονται όλοι οι τομείς στους οποίους μπορεί να αναπτυχθεί η πράσινη επιχειρηματικότητα.

3.1 ΑΓΡΟΤΙΚΟΣ ΤΟΜΕΑΣ

Στο επίπεδο της αγροτικής παραγωγής, προτεραιότητα αποκτά η αναδιάρθρωση των εκμεταλλεύσεων, με καλλιέργειες που είναι λιγότερο απαιτητικές σε νερό και ενέργεια, αναδεικνύοντας παράλληλα τα συγκριτικά και τα ποιοτικά πλεονεκτήματα εγχώριων αγροτικών προϊόντων διατροφής (Τσικριτζής, 2006).

Η γεωργία, διαμέσου της πράσινης ανάπτυξης, εντάσσεται στη στρατηγική 2020 της Ε.Ε και με αυτό τον τρόπο δημιουργείται διατροφική ασφάλεια και κατοχυρώνεται και ενισχύεται η απασχόληση και η ανταγωνιστικότητα στον τομέα αυτό. Η Πράσινη Ανάπτυξη, συνεισφέρει στην μείωση του κόστους παραγωγής για τον αγρότη, την ενίσχυση της απασχόλησης, την προστασία της αγροτικής παραγωγής, των εδαφών, των υδάτων αλλά και του περιβάλλοντος γενικότερα. Δημιουργούνται έτσι οι συνθήκες για την ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας και τη βελτίωση της ποιότητας των διατροφικών προϊόντων. Η Αειφορία, η χρήση Ανανεώσιμων Πηγών Ενέργειας και η προστασία του περιβάλλοντος, των νερών και της αγροτικής γης είναι στοιχεία ενίσχυσης της ανταγωνιστικότητας της

ΠΡΑΣΙΝΗ ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑ

γεωργίας διαμέσου της ποιότητας, της αναγνωρισιμότητας και της εξοικονόμησης φυσικών και οικονομικών πόρων.

Η ασφάλεια των τροφίμων ξεκινάει από το αγρόκτημα και σημαίνει: παραγωγή ασφαλών τροφίμων, υπό καλές συνθήκες υγιεινής, ορθή μεταχείριση των ζώων, εφαρμογή μεθόδων παραγωγής φιλικών στο περιβάλλον, προώθηση της βιώσιμης αγροτικής οικονομίας. Όλα τα παραπάνω θα πρέπει να συνδυαστούν με μεθόδους επεξεργασίας, προβολής και διάθεσης οι οποίοι να συνθέτουν ένα ολοκληρωμένο σύστημα προσφοράς αγροτικών προϊόντων στις εγχώριες και στις διεθνείς αγορές.

Κάποια από τα μέτρα που μπορούν να ληφθούν είναι:

- Επαναπροσδιορισμός καλλιεργητικών μεθόδων και ειδών και στροφή σε εναλλακτικές καλλιέργειες.
- Εφαρμογή ορθών γεωργικών πρακτικών και προώθηση μέτρων που αφορούν στην προστασία και βελτίωση του περιβάλλοντος και των φυσικών του πόρων (έδαφος, νερό, αέρα), στη διατήρηση της βιοποικιλότητας και στη διατήρηση του γεωργικού τοπίου και των χαρακτηριστικών του.
- Συνετή διαχείριση των φυσικών πόρων με αποφυγή της αλόγιστης χρήσης τους, ιδιαίτερη προσοχή θα πρέπει να δοθεί στους υδατικούς πόρους. Οι μέθοδοι άρδευσης, οι ποικιλίες και οι καλλιεργητικές πρακτικές θα πρέπει να επαναξιολογηθούν και να δοθούν κίνητρα σε αυτές που συμβάλλουν στον περιορισμό της σπατάλης και την ορθολογική χρήση. Με τον τρόπο αυτό επιδιώκεται ο περιορισμός του κόστους και η υδρολογική ισορροπία της περιοχής ιδιαίτερα σε χώρες με έντονες κλιματικές συνθήκες.
- Ανάδειξη, εξασφάλιση, αξιοποίηση και προβολή των ελληνικών ποικιλιών και διερεύνηση ειδικών θεμάτων καλλιεργητικών πρακτικών. Η αξιοποίηση των ελληνικών ποικιλιών είναι ένας από

ΠΡΑΣΙΝΗ ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑ

τους καλύτερους τρόπους να επιτευχθεί σημαντική μείωση της χρήσης φυτοφαρμάκων, ένα σοβαρότατο πρόβλημα με επιπτώσεις στην υγεία των αγροτών και των καταναλωτών καθώς και στην ποιότητα του εδάφους.

- Διεύρυνση και βελτίωση της πιστοποίησης των βιολογικών προϊόντων από τον αγρότη στον καταναλωτή. Δημιουργία ομάδων παραγωγών και δικτύων εμπορίας για πιο άμεση σύνδεση με την αγορά.
- Ιδιαίτερα για την κτηνοτροφία, δράσεις για την αξιοποίηση της βιομάζας και άλλων ενεργειακών πόρων (μεθάνιο) και εξοικονόμηση ενέργειας στις γεωργικές δραστηριότητες.
- Βελτίωση του συστήματος μεταφορών για τη διακίνηση και διανομή των προϊόντων.
- Δημιουργία κινήτρων , ώστε η αγροτική παραγωγή να γίνει ελκυστική για νέους και εκπαιδευμένους αγρότες. Η συμπληρωματικότητα του αγροτικού εισοδήματος, με εισοδήματα που προέρχονται από άλλες οικονομικές δραστηριότητες, είναι ή μπορεί να αποτελέσει μία σημαντική λύση στο πρόβλημα συγκράτησης των πληθυσμών στην ελληνική περιφέρεια.
- Οι επιπτώσεις της κλιματικής αλλαγής έχουν ήδη αρχίσει να κάνουν αισθητή την παρουσία τους στην αγροτική παραγωγή. Δεν είναι μόνο η διαχείριση των κινδύνων από την ανομβρία, τη λειψυδρία ή την ερημοποίηση και τις φυσικές καταστροφές, αλλά και οι επιπτώσεις στην ποιότητα και ποσότητα των παραγομένων αγροτικών προϊόντων. Για να μπορέσουμε να αντεπεξέλθουμε στις σύγχρονες αυτές συνθήκες θα πρέπει να υποστηριχθούν ελληνικές ποικιλίες, ανθεκτικές στις ελληνικές κλιματικές συνθήκες, χωρίς να απαιτούν μεγάλη κατανάλωση φυσικών πόρων, ιδιαίτερα νερού και ενέργειας. Παράλληλα, η αγροτική παραγωγή τώρα περισσότερο από ποτέ άλλοτε, θα πρέπει να συνδεθεί και να

ΠΡΑΣΙΝΗ ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑ

υποστηριχθεί από την επιστημονική έρευνα, ώστε τα ελληνικά αγροτικά προϊόντα να μπορούν να ανταποκριθούν στις απαιτήσεις του σύγχρονου διεθνούς ανταγωνισμού. (Ζήσης, 2003)

3.2 ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ

Ο τουρισμός και το περιβάλλον αποτελούν αλληλένδετες έννοιες, καθώς η τουριστική ανάπτυξη εξαρτάται άμεσα από το περιβάλλον, την ποιότητά του και το βαθμό διατήρησής του. Στα πλαίσια μιας τουριστικής δραστηριότητας που να εντάσσεται αρμονικά στο περιβάλλον μπορούν να αναπτυχθούν δραστηριότητες τουρισμού και υπαίθριας αναψυχής οικολογικού προσανατολισμού σε σειρά πόρων που διαμορφώνουν τοπία ή χώρους ιδιαίτερων χαρακτηριστικών και διαφόρου βαθμού έλξης για τον τουριστικό πληθυσμό.

Το περιβάλλον αποτελεί το σημαντικότερο στοιχείο του ενεργητικού της κάθε τουριστικής επιχείρησης οπότε η προστασία και η ανάδειξή του αποτελούν βασικές προϋποθέσεις για την εξασφάλιση της μακροχρόνιας βιωσιμότητας και επικερδούς λειτουργίας των τουριστικών επιχειρήσεων. Τα όρια της τουριστικής ανάπτυξης πρέπει να καθορίζονται με τέτοιο τρόπο, ώστε να αποκλείουν όχι μόνο τις άμεσες, αλλά και τις μακροπρόθεσμες αρνητικές επιδράσεις για το περιβάλλον. Επομένως, πρέπει να εφαρμοστεί η πράσινη ανάπτυξη.

Οι επιδράσεις του τουρισμού στο φυσικό περιβάλλον είναι σημαντικές και ο κίνδυνος ενεργειακής κρίσης στο άμεσο μέλλον είναι πολύ πιθανός, οπότε οι επιλογές όσον αφορά την ενέργεια για τις τουριστικές μονάδες και η αναζήτηση διαφορετικών εναλλακτικών λύσεων είναι σημαντική. Παράλληλα, η νέα τεχνογνωσία για φιλικές προς το περιβάλλον δράσεις, συνεχώς αναπτύσσεται και πολλές τουριστικές επιχειρήσεις τη γνωρίζουν και την εφαρμόζουν.

Η Ε.Ε. από το 1990 έχει διαπιστώσει την ανάγκη για αειφορική ανάπτυξη του τουρισμού και μέσω του κειμένου «Συνεργασία μεταξύ μας για το μέλλον του Ευρωπαϊκού τουρισμού» (Ευρωπαϊκή

ΠΡΑΣΙΝΗ ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑ

Επιτροπή, 30.6.1990), η αρμόδια επιτροπή πρότεινε την προώθηση των τουριστικών δραστηριοτήτων στην Ευρώπη μέσα από τον καθορισμό και την εφαρμογή της Ατζέντα 21. Το Λευκό Βιβλίο σχετικά με την "Ευρωπαϊκή πολιτική μεταφορών για το 2010: καιρός για αποφάσεις" (European Commission, White book for the transportation, 2010) και οι πολιτικές της ΕΕ για τη διαχείριση του νερού και των αποβλήτων που επηρεάζουν άμεσα τον τομέα του τουρισμού, μπορούν να βοηθήσουν στην προώθηση της αειφορίας του τουρισμού.

Η Αειφορική Ανάπτυξη αποτελεί πλέον μια αναγνωρισμένη έννοια για την ανάπτυξη πολιτικής. Διεθνή Πρακτορεία και Οργανισμοί, όπως το Συμβούλιο Παγκόσμιου Τουρισμού και Ταξιδιών (WWTC) και η Διεθνής Ομοσπονδία Τουριστικών Πρακτόρων (IFTO), προβάλλουν θέματα τουρισμού και περιβάλλοντος. Το 1993, Ο Παγκόσμιος Οργανισμός Τουρισμού (WTO) δημοσίευσε έναν Οδηγό Αειφορικής Ανάπτυξης για τοπικούς σχεδιαστές. Το Πρόγραμμα Περιβάλλοντος των Ηνωμένων Εθνών (UNEP), σε συνεργασία με την Περιβαλλοντική Πρωτοβουλία Διεθνών Ξενοδοχείων έχει παραγάγει κατευθυντήριους άξονες για τη βελτίωση της περιβαλλοντικής απόδοσης και λειτουργίας των ξενοδοχειακών μονάδων (Ο Πράσινος Ξενοδόχος, Η πράσινη Επιχείρηση Δημιουργεί Αίσθηση, Περιβαλλοντική Διαχείριση για τα Ξενοδοχεία). Η Σύμβαση για τη Βιοποικιλότητα και η Ατζέντα 21 υποστηρίζουν κινήσεις προς την αειφορική ανάπτυξη του τουρισμού (Polin κ.α, 2008). Οι προσπάθειες για αειφόρο τουρισμό της Ε.Ε. συνοψίζονται στις ακόλουθες παρεμβάσεις:

1.Οικολογικό Δίκτυο Natura 2000

Η Ευρωπαϊκή Οδηγία 92/43/ΕΟΚ για τη Διατήρηση των φυσικών οικοτόπων καθώς και της άγριας πανίδας και χλωρίδας προβλέπει τη δημιουργία ενός κοινοτικού Δικτύου Ειδικών Περιοχών Διατήρησης και Ζωνών Ειδικής Προστασίας. Αυτό το δίκτυο αποτελεί το βασικό

ΠΡΑΣΙΝΗ ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑ

μέσο για την επίτευξη της αρχής της περιβαλλοντικής ολοκλήρωσης και συνεπώς της αειφορικής ανάπτυξης

2.Οδηγία-Πλαίσιο για τα Νερά (2000/60/ΕΕ)

Η νέα αυτή οδηγία επεκτείνει τα αντικείμενα προστασίας των υδάτων σε όλους τους τύπους των υδάτων (επιφανειακά, μεταβατικά, υπόγεια, παράκτια) και θέτει σαφείς στόχους σύμφωνα με τους οποίους θα πρέπει να υπάρξει καλή ποιότητα των υδάτων στην Ε.Ε. έως το 2015. Έτσι, η χρήση των υδάτινων πόρων θα είναι αειφορική σε όλη την ευρωπαϊκή επικράτεια.

3.Ποιότητα υδάτων κολύμβησης

Το 1976 η Οδηγία για την ποιότητα των υδάτων κολύμβησης έθεσε δεσμευτικά πρότυπα για όλη την Ευρωπαϊκή Ένωση. Η ετήσια σχετική έκθεση και ο Τουριστικός Άτλαντας δείχνουν την ουσιαστική πρόοδο που σημειώθηκε στην ποιότητα του υδάτων αυτών, αλλά και σε θέματα ευαισθητοποίησης του κοινού

4.Στρατηγική Περιβαλλοντική Εκτίμηση (ΣΠΕ)

Η Οδηγία για τη ΣΠΕ αποσκοπεί στο να διασφαλίσει ότι οι περιβαλλοντικές συνέπειες συγκεκριμένων σχεδίων, προγραμμάτων περιφερειακού και τοπικού επιπέδου αναγνωρίζονται και αξιολογούνται κατά τη διάρκεια της ετοιμασίας τους και πριν από την υιοθέτησή τους.

5.Διεθνείς Συμβάσεις

Εκτός από τέτοιου είδους Ευρωπαϊκές Οδηγίες και την εθνική νομοθεσία, τα κράτη μέλη της ΕΕ έχουν υπογράψει Διεθνείς Συμβάσεις με σκοπό τη διατήρηση της πλούσιας ποικιλότητας της φύσης και τον περιορισμό των συνεπειών της κλιματικής αλλαγής: τη Σύμβαση για τη Βιολογική Ποικιλότητα και το Πρωτόκολλο του Κιότο.

6.Βασικός προσανατολισμός για την αειφορία του Ευρωπαϊκού Τουρισμού

Το έγγραφο αυτό, που δημοσιεύτηκε το Νοέμβριο του 2003, δίνει έμφαση στην ανάγκη διασφάλισης της συνοχής των ποικίλων Κοινοτικών πολιτικών και μέτρων που επηρεάζουν την αειφορία του τουρισμού και την ανταγωνιστικότητα της βιομηχανίας⁹.

7.Σύστημα Οικολογικής Διαχείρισης και Ελέγχου (EMAS)

Το EMAS είναι ένα κοινοτικό σύστημα για επιχειρήσεις και οργανισμούς που επιθυμούν να βελτιώσουν τα λειτουργικά μέτρα που λαμβάνουν για περιβαλλοντική προστασία σε μια διαρκή βάση και πέρα από τις πρακτικές που επιτάσσει η νομοθεσία. Το Κοινοτικό Σύστημα Οικολογικής Διαχείρισης και Οικολογικού Ελέγχου – EMAS είναι μια εθελοντική πρωτοβουλία σχεδιασμένη για τη βελτίωση των περιβαλλοντικών επιδόσεων ενός οργανισμού. Αρχικά θεσπίστηκε με τον Ευρωπαϊκό Κανονισμό 1836/93, ο οποίος στη συνέχεια αντικαταστάθηκε με τον Κανονισμό Συμβουλίου 761/01. Ο στόχος είναι να αναγνωριστούν και να επιβραβευτούν οι οργανισμοί οι οποίοι ξεπερνούν τη συμμόρφωση με τη νομοθεσία και βελτιώνουν συνεχώς τις περιβαλλοντικές τους επιδόσεις. Επιπλέον, είναι απαίτηση του Συστήματος οι συμμετέχοντες οργανισμοί να δημοσιεύουν τακτικά μία περιβαλλοντική δήλωση η οποία θα αναφέρεται στις περιβαλλοντικές τους επιδόσεις. Η εθελοντική δημοσιοποίηση αυτών των περιβαλλοντικών πληροφοριών, (των οποίων η ακρίβεια και η αξιοπιστία έχουν ελεγχθεί από περιβαλλοντικό επαληθευτή), προσδίδει στο EMAS και στους συμμετέχοντες οργανισμούς αυξημένη αξιοπιστία και καταξίωση. Ξεπερνάει το ISO 14001, που είναι το διεθνές πρότυπο για περιβαλλοντική διαχείριση στις επιχειρήσεις¹⁰.

⁹ <http://ec.europa.eu/old-address-ec.htm>

¹⁰ <http://ec.europa.eu/old-address-ec.htm>

ΠΡΑΣΙΝΗ ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑ

Στην Ελλάδα υιοθετήθηκε το πρόγραμμα «Πράσινος Τουρισμός» (2007) που υπάγονταν στο ΕΠΑΝ II με σκοπό την ανάπτυξη μιας νέας τουριστικής πολιτικής που δίνει συγκριτικό πλεονέκτημα στις επιχειρήσεις οι οποίες θα επιλέξουν πράσινες πρακτικές, αφού θα μειώσουν δραστικά το λειτουργικό τους κόστος, θα προσφέρουν νέες, υψηλής ποιότητας τουριστικές υπηρεσίες και θα προσελκύσουν μια νέα γενιά πελατών που δίνουν ιδιαίτερη έμφαση στον λεγόμενο πράσινο τουρισμό. Η δράση «Πράσινος Τουρισμός» ενθάρρυνε την είσοδο της πράσινης ανάπτυξης στον τουριστικό κλάδο, συμβάλλοντας στην επανεκκίνηση της οικονομίας, με επιχειρήσεις που δημιουργούν πλούτο, θέσεις εργασίας και κυρίως βιωσιμότητα σε βάθος χρόνου. Στόχος ήταν η αναβάθμιση των υποδομών και εγκαταστάσεων με ταυτόχρονη αξιοποίηση της ενεργειακής τεχνολογίας και των δυνατοτήτων της και στον τουρισμό, ώστε να γίνει εκμετάλλευση των δυνατοτήτων και να μειωθεί η επιβάρυνση του περιβάλλοντος.

Η επαναδιατύπωση της τουριστικής στρατηγικής της Ελλάδας θα πρέπει να αξιοποιεί τα συγκριτικά πλεονεκτήματα της χώρας. Να συνάδει με πολιτικές ποιοτικής αναβάθμισης των υποδομών, δημιουργίας νέων δυναμικών προϊόντων, επιμήκυνσης της τουριστικής περιόδου, επέκτασης σε νέες αγορές, προβολής και προώθησης ποιοτικών τουριστικών υπηρεσιών και αναβάθμισης της τουριστικής εκπαίδευσης. Η Ελλάδα διαθέτει ισχυρά συγκριτικά πλεονεκτήματα, όπως είναι οι οικότοποί της και η βιοποικιλότητα, το κλίμα και η μεσογειακή διατροφή, η ιστορία και ο πολιτισμός της, παράγοντες που βρίσκονται μεταξύ των έξι σημαντικότερων κριτηρίων επιλογής προορισμού διακοπών. Η προστασία και διαχείριση του φυσικού περιβάλλοντος, της βιοποικιλότητας και των σημαντικών, σε ευρωπαϊκό και παγκόσμιο επίπεδο, οικοτόπων θα αποβούν κρίσιμο στοιχείο στην περαιτέρω ανάπτυξη του τουρισμού. Η ανταπόκριση στην τουριστική ζήτηση, ο εναλλακτικός τουρισμός και ο εντοπισμός της φέρουσας ικανότητας κάθε περιοχής είναι σημαντικά στην ανάπτυξη της πράσινης ανάπτυξης στον τουρισμό.

ΠΡΑΣΙΝΗ ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑ

Η στήριξη σε μικρές και μεσαίες τουριστικές επιχειρήσεις από το κράτος θα πρέπει να στοχεύει προς την κατεύθυνση της προσφοράς ποιοτικών τουριστικών προϊόντων και υπηρεσιών φιλικών προς το περιβάλλον, που επιμηκύνουν την τουριστική περίοδο, διαχέουν το τουριστικό προϊόν και αμβλύνουν τις σχετικές περιφερειακές ανισότητες

Η προώθηση καινοτόμων ενεργειακών τεχνολογιών στον τουριστικό τομέα είναι άμεση ανάγκη αφού θα συμβάλουν (Τσικριτζής, 2006):

- στην ανάπτυξη νέων μορφών τουρισμού μέσω της προσέλκυσης νέων ομάδων υψηλού επιπέδου με οικολογικές ευαισθησίες
- στη βελτίωση της ανταγωνιστικότητας αφού επιτυγχάνεται καλύτερη ποιότητα υπηρεσιών
- στη μείωση των περιβαλλοντικών επιπτώσεων
- στην αντιμετώπιση του προβλήματος κάλυψης της αιχμής του ηλεκτρικού φορτίου, στα τουριστικά νησιά της χώρας
- στη εξοικονόμηση ενέργειας
- στη χρήση υλικών και υλοποίηση διαδικασιών που δεν επιβαρύνουν το περιβάλλον

Το πράσινο τουριστικό μοντέλο που προωθείται σήμερα, δίνει ιδιαίτερη έμφαση σε δράσεις συμβατές με την πράσινη τουριστική ανάπτυξη και την ενσωμάτωση της περιβαλλοντικής τεχνολογίας και των οικείων πρακτικών στις επιχειρήσεις του κλάδου, καθώς και στην ανάπτυξη των εναλλακτικών μορφών τουρισμού. Άλλωστε, οι αρχές της προστασίας του περιβάλλοντος και της βιώσιμης ανάπτυξης, εκτός από το γεγονός ότι αποτελούν υποχρεωτικό και δεσμευτικό θεσμικό πλαίσιο, είναι καθοριστικό συστατικό στοιχείο της τουριστικής πολιτικής. Το νέο αναπτυξιακό μοντέλο προβλέπει ότι κάθε επενδυτικό σχέδιο θα πρέπει να ενσωματώνει ένα περιβαλλοντικά ευαίσθητο προσανατολισμό, που δεν θα αναλώνει και δεν θα υποβαθμίζει τους φυσικούς και πολιτιστικούς πόρους (Adger, 2000).

ΠΡΑΣΙΝΗ ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑ

Με τον νέο αναπτυξιακό νόμο Ν. 3908/11 κάθε επενδυτικό σχέδιο αξιολογείται και βαθμολογείται βάσει συγκεκριμένων κριτηρίων. Μεταξύ των κριτηρίων αξιολόγησης συμπεριλαμβάνονται και αυτά που υποδηλώνουν και καταμαρτυρούν περιβαλλοντικό προσανατολισμό, όπως είναι η εφαρμογή καθαρών τεχνολογιών και η διαχείριση αποβλήτων, καθώς επίσης και η συμβολή της επένδυσης στην προστασία του περιβάλλοντος, στην εξοικονόμηση ενέργειας και φυσικών πόρων, ενώ ταυτόχρονα γίνεται η διάκριση των γενικών επενδυτικών σχεδίων στις κατηγορίες τεχνολογικής ανάπτυξης και περιφερειακής συνοχής.

Στο ΕΣΠΑ 2007-2013, στο πλαίσιο του προγράμματος για τον τουρισμό, χρηματοδοτούνται έργα προϋπολογισμού από 15.000 έως 400.000 ευρώ. Το ποσοστό επιχορήγησης του προγράμματος είναι 40% επί του συνολικού εγκεκριμένου προϋπολογισμού, ενώ για τα επενδυτικά σχέδια που θα υλοποιηθούν σε νησιά με πληθυσμό κάτω των 3.100 κατοίκων το ποσοστό ανέρχεται σε 45%. Οι επιδοτήσεις αφορούν συγκεκριμένες παρεμβάσεις, οι οποίες περιγράφονται αναλυτικά στο πρόγραμμα.

Οι παρεμβάσεις που επιδοτούνται είναι οι εξής:

1. Αξιοποίηση ΑΠΕ, εξοικονόμηση ενέργειας
 - ◆ Ενεργειακή αναβάθμιση κτηριακού κελύφους.
 - ◆ Επεμβάσεις εξοικονόμησης ενέργειας στις η/μ εγκαταστάσεις.
 - ◆ Αναβάθμιση του συστήματος φυσικού / τεχνητού φωτισμού.
 - ◆ Υποκατάσταση ηλεκτρικής ενέργειας ή άλλων συμβατικών καυσίμων με φυσικό αέριο ή υγραέριο.
 - ◆ Εγκατάσταση συστήματος συμπαραγωγής θερμότητας και ηλεκτρισμού.
 - ◆ Αξιοποίηση ΑΠΕ για παραγωγή θερμότητας / ψύξης ή ηλεκτρισμού.

2. Εξοικονόμηση νερού
 - ◆ Εγκατάσταση μηχανισμών εξοικονόμηση νερού σε λουτρά και αποχωρητήρια.
 - ◆ Εγκατάσταση ντους και βρυσών χαμηλής ροής.

ΠΡΑΣΙΝΗ ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑ

- ◆ Σύστημα ανίχνευσης και ελέγχου διαρροών.
- ◆ «Έξυπνο σύστημα» ποτίσματος.
- ◆ Φύτευση περιβάλλοντος χώρου και στεγών.
- ◆ Συγκέντρωση ομβρίων υδάτων.
- ◆ Αφαλάτωση θαλασσινού νερού.
- ◆ Καθαρισμός νερού πισίνας.

3. Διαχείριση απορριμμάτων

- ◆ Διαχωρισμός απορριμμάτων ανά κατηγορία. Τοπικός βιολογικός καθαρισμός.
- ◆ Ανακύκλωση χαρτιού, μαγειρικού λαδιού, γυαλιού.
- ◆ Κομποστοποίηση απορριμμάτων.
- ◆ Επεξεργασία νερών για χρήση σε πότισμα και καθαριότητα εξωτερικών χώρων.

Το πρόγραμμα δίνει ιδιαίτερη έμφαση και στην ενημέρωση και προβολή των επιχειρήσεων που θα ενταχθούν στο πρόγραμμα και θα επενδύσουν σε πράσινες πολιτικές, στο πλαίσιο μιας νέας φιλοσοφίας για την προσέγγιση των τουριστικών αγορών που θα στηρίζεται σε νέα σύγχρονα εργαλεία. Έτσι στο ποσό της επιδότησης προβλέπονται κονδύλια για:

- ◆ Έντυπα φυλλάδια σχετικά με πράσινες ενέργειες.
- ◆ Επέκταση ιστοσελίδων.
- ◆ Ενέργειες ενημέρωσης πελατών.

3.3 ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΑ

Η βιομηχανία ανήκει στο δευτερογενή τομέα της παραγωγής και μαζί με τον πρωτογενή τομέα αποτελούν βασικούς πυλώνες της εθνικής οικονομίας. Η βιομηχανική δραστηριότητα όμως συχνά συνοδεύεται και από περιβαλλοντικά προβλήματα που οφείλονται είτε σε απορρίψεις ρυπαντικών ενώσεων στο περιβάλλον είτε σε αστοχία χωροθέτησης είτε σε συνδυασμό των δυο αυτών παραγόντων. Οι

ΠΡΑΣΙΝΗ ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑ

περιβαλλοντικές επιπτώσεις λόγω των ρυπαντικών απορρίψεων στο περιβάλλον εκδηλώνονται υπό τη μορφή : α) εκπομπών ατμοσφαιρικών ρύπων, β) υγρών αποβλήτων που απαιτούν συνήθως κατάλληλη επεξεργασία και διάθεση, γ) στερεών ή και επικίνδυνων αποβλήτων, που απαιτούν κατάλληλη διαχείριση, δ) εκπομπών θορύβου, που απαιτούν κατάλληλα μέτρα αντιμετώπισης (Polin κ.α, 2008).

Η αστοχία χωροθέτησης από την άλλη πλευρά οφείλεται:

- Είτε σε κακή επιλογή της θέσης εγκατάστασης της βιομηχανικής δραστηριότητας π.χ. λόγω: α) απουσίας κατάλληλου αποδέκτη διάθεσης των αποβλήτων, β) έλλειψης επαρκών υποδομών διαχείρισης των αποβλήτων, γ) δέσμευση έκτασης που θα μπορούσε να αποδοθεί σε άλλες χρήσεις, όπως γεωργικές, κτηνοτροφικές, τουριστικές κ.ά., δ) γειτνίασης με αρχαιολογικούς ή πολιτιστικούς χώρους ή ευαίσθητους αποδέκτες ή αστικά ή οικιστικά κέντρα, κ.λπ.
- Είτε σε υπερσυγκέντρωση βιομηχανικών δραστηριοτήτων σε μια περιοχή, οι συνολικές περιβαλλοντικές επιπτώσεις των οποίων υπερβαίνουν τη φέρουσα αφομοιωτική ικανότητα του περιβάλλοντος της περιοχής αυτής.

Η ανάπτυξη της πράσινης επιχειρηματικότητας απαιτεί επενδύσεις στις βιομηχανίες. Επενδύσεις σε εξοπλισμό και εγκαταστάσεις, σε εκπαίδευση προσωπικού, σε δημιουργία νέων δικτύων πωλήσεων, σε στροφή της παραδοσιακής παραγωγικής διαδικασίας προς τις νέες τεχνολογίες.

Οι βιομηχανίες πρέπει να προχωρήσουν στα ακόλουθα: (Hadjibiros, 2005)

- Να υιοθετήσουν συστήματα περιβαλλοντικής διαχείρισης τα οποία θα βοηθούν στη μείωση των αποβλήτων καθώς και στον καθαρισμό τους.

ΠΡΑΣΙΝΗ ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑ

- Να προωθήσουν δραστηριότητες για την προστασία της ποιότητας του αέρα, του κλίματος, του εδάφους, του υπεδάφους, της φύσης και του περιβάλλοντος.
- Να υιοθετήσουν ενέργειες για την ελαχιστοποίηση του θορύβου, των δονήσεων και των ηλεκτρομαγνητικών πεδίων.
- Να διαχειριστούν τα υγρά τους απόβλητα.
- Να υιοθετήσουν προγράμματα για την εκπαίδευση και την ευαισθητοποίηση των εργαζομένων και των εξωτερικών συνεργατών.

3.4 ΚΑΤΑΣΚΕΥΕΣ - ΥΠΟΔΟΜΕΣ

Οι πράσινες υποδομές μπορούν να προσφέρουν πολλά κοινωνικά, οικονομικά και περιβαλλοντικά οφέλη στις περιοχές όπου ζουν και εργάζονται οι άνθρωποι.

Η δημιουργία χώρων πρασίνου, η διαχείριση των υδάτων και των περιβαλλοντικών συστημάτων, μέσα γύρω και πέρα από τις αστικές περιοχές και η δημιουργία ενός λειτουργικού περιβάλλοντος με την εφαρμογή σύγχρονων μεθόδων όπως οι πράσινες στέγες, η παράλληλη λειτουργία των οδικών αξόνων ως διαδρόμων δροσισμού των θερμικών νησίδων, οι συνδυασμένες μεταφορές, η χρήση ανανεώσιμων πηγών ενέργειας, αποτελούν κάποιες από τις τακτικές που μπορούν να ακολουθηθούν. Με αυτόν τον τρόπο επιτυγχάνεται εξοικονόμηση ενέργειας και βελτίωση του φυσικού τοπίου. Η διαχείριση των υδάτων μπορεί να γίνει έτσι ώστε να προστατεύεται η περιοχή από τις πλημμύρες και όπου αυτό είναι δυνατό το νερό θα ανακυκλώνεται, ώστε να επαναχρησιμοποιείται (Χατζημήτρος, 2007).

Αναγκαίος είναι ο καθορισμός πολυλειτουργικών ζωνών. Στις περιοχές αυτές, οι συμβατές χρήσεις γης που υποστηρίζουν τα υγιή οικοσυστήματα βιοποικιλότητας έχουν προβάδισμα έναντι καταστρεπτικότερων πρακτικών. Επί παραδείγματι, μπορούν να είναι

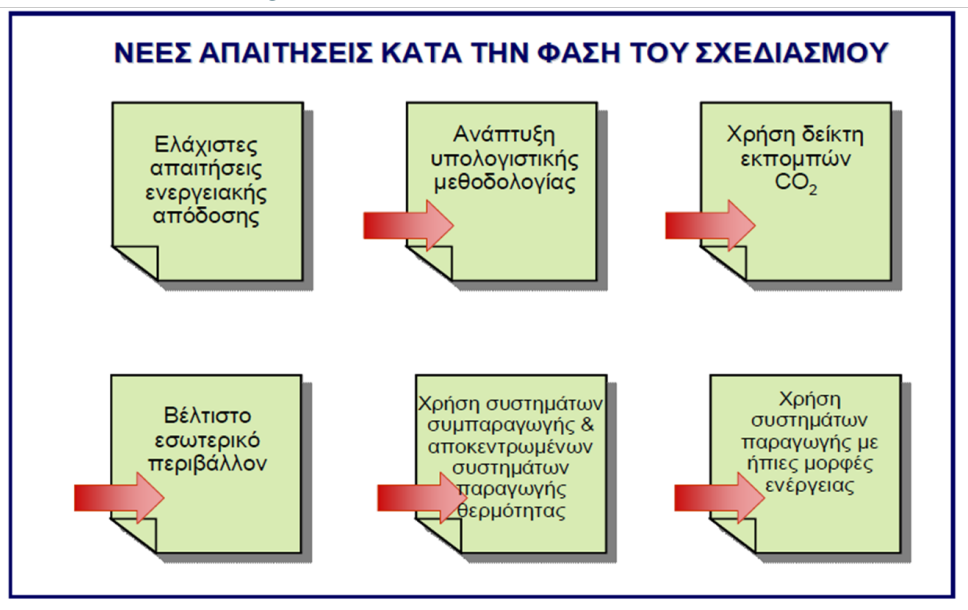
ΠΡΑΣΙΝΗ ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑ

περιοχές όπου η γεωργία, η δασοκομία, η αναψυχή και η διατήρηση των οικοσυστημάτων συνυπάρχουν και συλλειτουργούν. Τέτοιοι συνδυασμοί καταστάσεων που είναι επωφελείς για όλες τις πλευρές ή των οποίων το κόστος είναι ελάχιστο σε σχέση με το προσποριζόμενο όφελος μπορούν να προσφέρουν πολλαπλά οφέλη όχι μόνο σε όσους χρησιμοποιούν τη γη (γεωργοί, δασοκόμοι, πάροχοι τουριστικών υπηρεσιών, κλπ..) αλλά και στην κοινωνία εν γένει, μέσω της παροχής πολύτιμων οικοσυστημικών υπηρεσιών, όπως είναι ο καθαρισμός του νερού ή η βελτίωση του εδάφους και η δημιουργία ευχάριστων «οάσεων» για το ευρύ κοινό (Χατζημπίρος, 2007)

Στην πράξη, ένας από τους αποτελεσματικότερους τρόπους δημιουργίας πράσινης υποδομής είναι η υιοθέτηση μιας πιο ολοκληρωμένης προσέγγισης στη γαιοδιαχείριση. Με τη σειρά του, αυτό επιτυγχάνεται καλύτερα μέσω της χωροταξίας σε στρατηγικό επίπεδο, η οποία επιτρέπει τη διερεύνηση διαφορετικών χρήσεων γης σε ευρείες γεωγραφικές περιοχές (π.χ. περιφέρεια ή δήμος). Ο στρατηγικός προγραμματισμός αποτελεί επίσης ένα μέσο συνεργασίας διάφορων τομέων προκειμένου να είναι σε θέση να λάβουν από κοινού αποφάσεις για τις τοπικές προτεραιότητες χρήσεων γης κατά τρόπο διαφανή, ολοκληρωμένο και συνεργατικό.

Αναφορικά με τις κατασκευές, τα κτίρια στην Ελλάδα καταναλώνουν το 40% της συνολικής ενέργειας της χώρας και συμβάλουν κατά 50% στο φαινόμενο του θερμοκηπίου, κυρίως μέσα από την παραγωγή διοξειδίου του άνθρακα (CO₂). Το 80% της ενεργειακής κατανάλωσης στα κτίρια εξυπηρετεί ανάγκες δροσισμού και θέρμανσης. Οποιαδήποτε πολιτική εξοικονόμησης ενέργειας δεν μπορεί παρά να έχει ως άξονα τον περιορισμό κατανάλωσης ενέργειας από τα κτίρια (Χατζημπίρος, 2007).

Με τη νομ οθεσία που ολοκληρώθηκε πρόσφατα (ΚΕΝΑΚ, ν . 3851/2010, ν.3855/2010) η βελτίωση της ενεργειακής απόδοσης των κτιρίων στηρίζεται στα ακόλουθα βήματα, όπως φαίνονται στο σχήμα που ακολουθεί.

Η Ελλάδα παρουσιάζει τρεις φορές μεγαλύτερη κατανάλωση ενέργειας για την θέρμανση κατοικιών από την Φινλανδία υπό ομογενοποιημένες κλιματικές συνθήκες.

Η συνεχής αύξηση της κατανάλωσης ενέργειας στα κτίρια οφείλεται στα παρακάτω αίτια :

- Τα περισσότερα κτίρια στην Ελλάδα (περίπου το 90%) έχουν κατασκευαστεί πριν το 1980 και δεν έχουν καλή θερμομόνωση με αποτέλεσμα να καταναλώνουν μεγάλα ποσά ενέργειας για θέρμανση.
- Τα συστήματα θέρμανσης που υπάρχουν στα κτίρια δεν είναι σε τόσο καλή κατάσταση, έχουν μειωμένη απόδοση και αυξάνουν την κατανάλωση ενέργειας, ενώ επιβαρύνουν περισσότερο το περιβάλλον.
- Η συνεχής αύξηση, τόσο σε αριθμό όσο και σε εγκατεστημένη ισχύ, των συστημάτων και συσκευών που καταναλώνουν ενέργεια, κυρίως, ηλεκτρική.
- Η ολοένα ισχυρότερη απαίτηση για βελτίωση των συνθηκών διαβίωσης και εργασίας, ιδίως το καλοκαίρι, που σε συνδυασμό με τη μείωση του κόστους των συσκευών, οδήγησε στην

ΠΡΑΣΙΝΗ ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑ

εγκατάσταση πάνω από 3.000.000 κλιματιστικών μονάδων τα τελευταία 25 χρόνια.

Η βελτίωση της ενεργειακής απόδοσης των κτιρίων μπορεί να γίνει με την ενεργοποίηση σύγχρονων εργαλείων-μηχανισμών κινητοποίησης της αγοράς των κτιρίων όπως:

- Τα συμβόλαια εγγυημένης απόδοσης. Όταν κάποιος ενδιαφερόμενος πρόκειται να νοικιάσει ή να αγοράσει ένα κτίριο, πριν γίνει αυτό πρέπει ο ιδιοκτήτης του κτιρίου να συνάπτει ένα συμβόλαιο εγγυημένης απόδοσης ότι το κτίριο έχει ελεγχθεί όσον αφορά την εξοικονόμηση ενέργειας και πληροί όλες τις αναγκαίες προϋποθέσεις.
- Τα λευκά πιστοποιητικά. Πρόκειται για πιστοποιητικά, τα οποία θα χορηγούνται στα κτίρια που έχουν ελεγχθεί και πληρούν όλες τις προδιαγραφές.
- Η ενεργοποίηση των εταιρειών ενεργειακών υπηρεσιών, οι οποίες θα προσφέρουν ενεργειακές υπηρεσίες σε σπίτια, επιχειρήσεις (όπως φωτοβολταϊκά κ.ά.)

Για την εξοικονόμηση ενέργειας στα κτίρια των μεγάλων πόλεων και ιδιαίτερα στα παλαιότερα κτίρια απαιτείται να γίνουν παρεμβάσεις στη θερμομόνωσή τους κυρίως αλλά και στη μείωση της εκπομπής ρύπων. Στην Ελλάδα έχει ήδη αρχίσει να εφαρμόζεται σχεδιασμένη κυβερνητική πολιτική για την επέμβαση σε παλαιά κτίρια, ο αριθμός των οποίων είναι τεράστιος.

Η εξοικονόμηση ενέργειας μπορεί να γίνει με βάση τα ακόλουθα:

- 1) τη θερμομόνωση του κελύφους (δώματος, εξωτερικών τοίχων, pilotis, υπογείου κλπ) των κτιρίων
- 2) βιοκλιματικές πρακτικές (προσανατολισμός του κτιρίου , φυλλοβόλα δέντρα προς το νότο, παθητικά ηλιακά συστήματα, τέντες, πέργκολες κλπ)

ΠΡΑΣΙΝΗ ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑ

- 3) αυτοματισμούς που εξοικονομούν ενέργεια από τη χρήση κυρίως του κτιρίου (σε ηλεκτρομηχανολογικές εγκαταστάσεις κυρίως), όπως ειδικές συσκευές για έλεγχο της κατανάλωσης πετρελαίου
- 4) παραγωγή ενέργειας (φωτοβολταϊκά, ηλιακοί θερμοσίφωνες κα)
- 5) μη ενεργειοβόρες επιλογές για τη θέρμανση ή το δροσισμό του κτιρίου (ενεργειακά τζάκια, ανεμιστήρες κλπ)
- 6) επεμβάσεις στους υαλοπίνακες, σε πόρτες και παράθυρα, σε κουφώματα, χαραμάδες και δευτερεύουσες επιμέρους περιπτώσεις θερμικών απωλειών.

Η βελτίωση της ενεργειακής απόδοσης των κτιρίων είναι οικονομικά αποδοτική στον αγώνα κατά της κλιματικής αλλαγής, βελτιώνει την ενεργειακή ασφάλεια και δημιουργεί θέσεις εργασίας και επιχειρηματικές ευκαιρίες, ειδικά στο χώρο της οικοδομής. Στόχος είναι τα «χαμηλής ενέργειας κτίρια», στα οποία σχεδόν το 80% του λειτουργικού κόστους εξοικονομείται, μέσω ενσωματωμένων σχεδιαστικών και κατασκευαστικών λύσεων.

Στην αναβάθμιση του κτιριακού τομέα σημαντικό ρόλο παίζει, επίσης, η βιομάζα, που αποτελεί μια ανανεώσιμη πηγή ενέργειας και μπορεί να αντικαταστήσει το πετρέλαιο στη θέρμανση των κτιρίων. Στην Ευρωπαϊκή Ένωση πάνω από το 50% των κτιρίων χρησιμοποιεί τη βιομάζα.

Το ολοκληρωμένο πρόγραμμα αναβάθμισης του κτιριακού τομέα στην χώρα περιλαμβάνει δράσεις και σε τρία επίπεδα:

1. Δράσεις ενσωμάτωσης προηγμένης και ώριμης τεχνολογίας στο σύνολο του κτιριακού αποθέματος που θα επιτύχουν την σημαντική μείωση της ενεργειακής κατανάλωσης και την βελτίωση της περιβαλλοντικής του ποιότητας.
2. Δράσεις συντονισμένης βιομηχανικής και ακαδημαϊκής έρευνας ώστε να σχεδιαστούν και αναπτυχθούν βιομηχανικά προϊόντα υψηλής ενεργειακής και περιβαλλοντικής απόδοσης και ποιότητας

ΠΡΑΣΙΝΗ ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑ

και τα όποια θα παρουσιάζουν ιδιαίτερα αυξημένο δυναμικό εμπορικής επιτυχίας.

3. Δράσεις επίδειξης καινοτόμων συστημάτων και προϊόντων σε έργα πραγματικής κλίμακας. Πρόκειται για προϊόντα και τεχνολογίες ενεργειακής και περιβαλλοντικής απόδοσης που παρουσιάζουν αυξημένη παραμένουσα αξία για να διευκολυνθεί η διείσδυση στην πραγματική αγορά αλλά και να προωθηθούν οι σχετικές ενεργειακές πολιτικές που έχουν σχεδιαστεί, π.χ. κτίρια μηδενικής ενεργειακής κατανάλωσης.

Για την υλοποίηση των παραπάνω στόχων, προωθείται η δημιουργία του «Cluster Αειφόρου Δόμησης» στο πλαίσιο του προγράμματος για τις καινοτόμες επιχειρήσεις.

Το Cluster Αειφόρου Δόμησης, αποτελείται από εταιρείες, ερευνητικά και πανεπιστημιακά ιδρύματα, καθώς και χρηματοπιστωτικούς οργανισμούς, και θα αναπτύξει το δυναμικό που υπάρχει στον τομέα των καινοτόμων, ενεργειακών κτιριακών προϊόντων, αλλά και ολοκληρωμένες εφαρμογές, σε συνδυασμό με τους στόχους των εμπλεκόμενων επιχειρήσεων (www.epper.gr).

Το Cluster θα επιδιώξει την αρμονικότερη συνεργασία στον τομέα της δόμησης, ώστε οι επιχειρήσεις να αναπτύξουν την καινοτομία να γίνουν ανταγωνιστικές, οι δε φορείς να επιτελέσουν το ερευνητικό και κοινωνικό τους ρόλο. Ο απώτερος στόχος του έργου είναι να υποστηρίξει, με στοχευόμενες πρωτοβουλίες, την επιχειρηματικότητα στην συγκεκριμένη αγορά, να στηρίξει την σύνδεση της καινοτομίας με την αειφόρο δόμηση και να αποτελέσει σημαντικό μοχλό ανάπτυξης της ελληνικής οικονομίας.

3.5 ΠΑΡΑΓΩΓΗ ΚΑΙ ΚΑΤΑΝΑΛΩΣΗ ΕΝΕΡΓΕΙΑΣ

Καθώς το πετρέλαιο, το φυσικό αέριο, ο άνθρακας θα συνεχίσουν να καταλαμβάνουν ένα σημαντικό ποσοστό της παραγωγής και κατανάλωσης ενέργειας στον 21^ο αιώνα, θα πρέπει να γίνουν ολοένα

ΠΡΑΣΙΝΗ ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑ

και μεγαλύτερες προσπάθειες για να αξιοποιηθούν περισσότερο αποδοτικά και αποτελεσματικά αυτοί οι πόροι για να οδηγηθούμε ταχύτατα σε μια οικονομία χαμηλών ρύπων και να επιτευχθούν ή να μειωθούν στο ελάχιστο οι εκπομπές του διοξειδίου του άνθρακα.

Ο στόχος της ΕΕ για μια οικονομία που εκπέμπει λιγότερο διοξείδιο του άνθρακα αντανάκλαται στη νέα ευρωπαϊκή ενεργειακή πολιτική και είναι τα «τρία 20 ως το 2020»: μείωση των εκπομπών των αερίων θερμοκηπίου κατά 20%, βελτίωση της ενεργειακής απόδοσης κατά 20% και αύξηση του ποσοστού διείσδυσης των ανανεώσιμων μορφών ενέργειας στο 20% της τελικής κατανάλωσης. Η κατανάλωση των κτιρίων θα αυξηθεί κατά 19% περίπου την περίοδο 2010-2020 με κόστος για την Εθνική Οικονομία περίπου 21 δισεκατομμύρια Ευρώ (Τσαντίλης και Χατζημπίρος, 2007).

Οι ποικίλες πηγές ενέργειας αποτελούν τον πυρήνα της επενδυτικής και ενεργειακής πολιτικής της Ελλάδας. Οι Ανανεώσιμες Πηγές Ενέργειας (ΑΠΕ) διαδραματίζουν σημαντικό ρόλο στον εξελισσόμενο τομέα ενέργειας της χώρας. Η βιομάζα και τα βιοκαύσιμα θεωρούνται ισχυροί συντελεστές της αγοράς με υψηλές προοπτικές ανάπτυξης. Προσφέρονται αμέτρητες ευκαιρίες στους επενδυτές να λάβουν πρώτες ύλες και να επωφεληθούν από την τιμή αγοράς της παραγόμενης ενέργειας (feed-in tariffs).

Στην Ελλάδα, ο αγροτικός τομέας αποτελεί άνω του 5% του ΑΕΠ, σχεδόν το τριπλάσιο του μέσου όρου 1.8% της ΕΕ. Επομένως, οι εταιρείες που ασχολούνται με βιομάζα και βιοκαύσιμα θα βρουν άφθονες πηγές πρώτων υλών. Επιπλέον, η δέσμευση της Ελληνικής κυβέρνησης να αντικαταστήσει το 10% των σημερινών συμβατικών καυσίμων με βιοκαύσιμα μέχρι το 2020 συνεπάγεται αξιόλογες ευκαιρίες για την επόμενη δεκαετία.

Συνοπτικά, τα πλεονεκτήματα για επενδύσεις στη Βιομάζα και τα Βιοκαύσιμα είναι τα εξής:

- Άφθονες πρώτες ύλες

ΠΡΑΣΙΝΗ ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑ

- Αγροτικός τομέας που αντιστοιχεί στο 5.2% του ΑΕΠ
- Υψηλές τιμές αγοράς της παραγόμενης ενέργειας (feed in tariffs)
- Δέσμευση για χρήση βιοκαυσίμων
- Ευνοϊκό, μακροπρόθεσμο νομικό πλαίσιο που διασφαλίζει την αξιοπιστία του επενδυτικού περιβάλλοντος.

Η ανάπτυξη του τομέα ΑΠΕ στην Ελλάδα διασφαλίζεται από συμβατικά δεσμευτικούς στόχους που απαιτούν τη συμμετοχή των ΑΠΕ με ποσοστό 29% μέχρι το 2020, από την τρέχουσα συμμετοχή του 10% . Επιπλέον, απαιτείται το 10% των σημερινών συμβατικών καυσίμων να αντικατασταθεί με βιοκαύσιμα μέχρι το 2020.

Η βιομάζα είναι ενέργεια προερχόμενη από οργανικές ύλες, όπως δέντρα και φυτά, γεωργικά προϊόντα και ρεύματα αποβλήτων από διάφορες πηγές. Τα προϊόντα αυτά μετατρέπονται μέσω θερμότητας σε βιοκαύσιμα, βιοθερμότητα ή βιοηλεκτρική ενέργεια. Το ξύλο αποτελεί την πιο αρχαία μορφή βιομάζας που γνωρίζουμε.

Γενικά, ως βιομάζα ορίζεται η ύλη που έχει βιολογική (οργανική) προέλευση. Πρακτικά, στον όρο βιομάζα εμπεριέχεται οποιοδήποτε υλικό προέρχεται άμεσα ή έμμεσα από το φυτικό κόσμο. Πιο συγκεκριμένα, σε αυτήν περιλαμβάνονται:

- Οι φυτικές ύλες που προέρχονται είτε από φυσικά οικοσυστήματα, όπως π.χ. τα αυτοφυή φυτά και δάση, είτε από τις ενεργειακές καλλιέργειες (έτσι ονομάζονται τα φυτά που καλλιεργούνται ειδικά με σκοπό την παραγωγή βιομάζας για παραγωγή ενέργειας) γεωργικών και δασικών ειδών, όπως π.χ. το σόργο το σακχαρούχο, το καλάμι, ο ευκάλυπτος κ.ά.,
- Τα υποπροϊόντα και κατάλοιπα της φυτικής, ζωικής, δασικής και αλιευτικής παραγωγής, όπως π.χ. τα άχυρα, στελέχη αραβόσιτου, στελέχη βαμβακιάς , κλαδοδέματα, κλαδιά δένδρων, φύκη , κτηνοτροφικά απόβλητα, οι κληματίδες κ.ά.,
- Τα υποπροϊόντα που προέρχονται από τη μεταποίηση ή επεξεργασία των υλικών αυτών, όπως π.χ. τα ελαιοπυρηνόξυλα, υπολείμματα εκκοκκισμού βαμβακιού, το πριονίδι κ.ά.

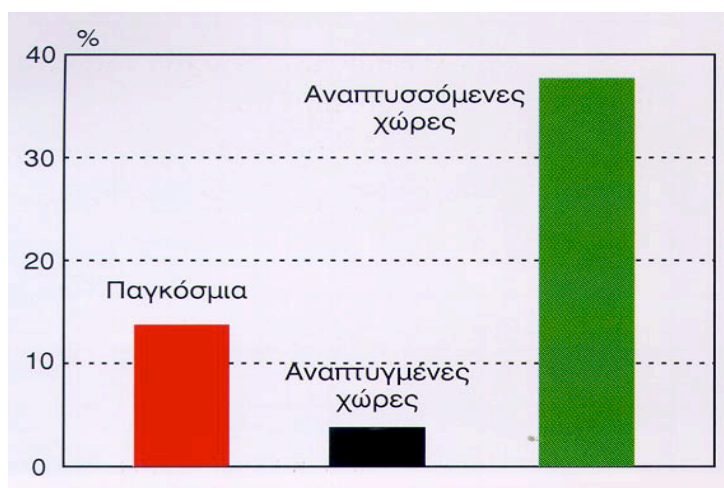
ΠΡΑΣΙΝΗ ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑ

Η βιομάζα αποτελεί μια σημαντική, ανεξάντλητη και φιλική προς το περιβάλλον πηγή ενέργειας, η οποία είναι δυνατό να συμβάλλει σημαντικά στην ενεργειακή επάρκεια, αντικαθιστώντας τα συνεχώς εξαντλούμενα αποθέματα ορυκτών καυσίμων (πετρέλαιο, άνθρακας, φυσικό αέριο κ.ά.). Η χρήση της βιομάζας ως πηγής ενέργειας δεν είναι νέα.

Λόγω του αυξημένου ενδιαφέροντος για πράσινη ενέργεια και της οικονομικής στήριξης από ΕΕ και την Ελληνική κυβέρνηση, η αγορά βιομάζας αναμένεται να αναπτυχθεί σημαντικά. Με την αναμόρφωση της Κοινής Αγροτικής Πολιτικής (ΚΑΠ) της ΕΕ ευνοείται η καλλιέργεια συγκεκριμένων αγροτικών προϊόντων για την παραγωγή βιοκαυσίμων.

Η βιομάζα που παράγεται κάθε χρόνο στον πλανήτη μας υπολογίζεται ότι ανέρχεται σε 172 δισεκ. τόνους ξηρού υλικού, με ενεργειακό περιεχόμενο δεκαπλάσιο της ενέργειας που καταναλίσκεται παγκοσμίως στο ίδιο διάστημα. Το τεράστιο αυτό ενεργειακό δυναμικό παραμένει κατά το μεγαλύτερο μέρος του ανεκμετάλλευτο (βλ. διάγραμμα 4).

Διάγραμμα 4: Η συμμετοχή της βιομάζας (%) στην παγκόσμια κατανάλωση ενέργειας

Πηγή: European Commission 2009

ΠΡΑΣΙΝΗ ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑ

Η βιομάζα στη χώρα μας χρησιμοποιείται κυρίως για την παραγωγή, κατά τον παραδοσιακό τρόπο, θερμότητας στον οικιακό τομέα (μαγειρική, θέρμανση), για τη θέρμανση θερμοκηπίων, σε ελαιουργεία, καθώς και, με τη χρήση πιο εξελιγμένων τεχνολογιών, στη βιομηχανία (εκκοκκιστήρια βαμβακιού, παραγωγή προϊόντων ξυλείας, ασβεστοκάμινοι κ.ά.), σε περιορισμένη, όμως, κλίμακα. Ως πρώτη ύλη σε αυτές τις περιπτώσεις χρησιμοποιούνται υποπροϊόντα της βιομηχανίας ξύλου, ελαιοπυρηνόξυλα, κουκούτσια ροδακίνων και άλλων φρούτων, τσόφλια αμυγδάλων, βιομάζα δασικής προέλευσης, άχυρο σιτηρών, υπολείμματα εκκοκκισμού κ.ά (ΚΑΠΕ, 2009).

Παρ' όλα αυτά, οι προοπτικές αξιοποίησης της βιομάζας στη χώρα μας είναι εξαιρετικά ευοίωνες, καθώς υπάρχει σημαντικό δυναμικό, μεγάλο μέρος του οποίου είναι άμεσα διαθέσιμο. Παράλληλα, η ενέργεια που μπορεί να παραχθεί είναι, σε πολλές περιπτώσεις, οικονομικά ανταγωνιστική αυτής που παράγεται από τις συμβατικές πηγές ενέργειας (ΚΑΠΕ, 2009).

Από πρόσφατη απογραφή, έχει εκτιμηθεί ότι το σύνολο της άμεσα διαθέσιμης βιομάζας στην Ελλάδα συνίσταται από 7.500.000 περίπου τόνους υπολειμμάτων γεωργικών καλλιεργειών (σιτηρών, αραβόσιτου, βαμβακιού, καπνού, ηλίανθου, κλαδοδεμάτων, κληματίδων, πυρηνόξυλου κ.ά.), καθώς και από 2.700.000 τόνους δασικών υπολειμμάτων υλοτομίας (κλάδοι, φλοιοί κ.ά.). Πέραν του ότι το μεγαλύτερο ποσοστό αυτής της βιομάζας δυστυχώς παραμένει αναξιοποίητο, πολλές φορές αποτελεί αιτία πολλών δυσάρεστων καταστάσεων (πυρκαγιές, δυσκολία στην εκτέλεση εργασιών, διάδοση ασθενειών κ.ά.) (ΚΑΠΕ, 2009).

Από τις παραπάνω ποσότητες βιομάζας, το ποσοστό τους εκείνο που προκύπτει σε μορφή υπολειμμάτων κατά τη δευτερογενή παραγωγή προϊόντων (εκκοκκισμός βαμβακιού, μεταποίηση γεωργικών προϊόντων, επεξεργασία ξύλου κ.ά.) είναι άμεσα διαθέσιμο, δεν απαιτεί ιδιαίτερη φροντίδα συλλογής, δεν παρουσιάζει προβλήματα μεταφοράς και μπορεί να τροφοδοτήσει απ' ευθείας διάφορα συστήματα παραγωγής ενέργειας. Μπορεί, δηλαδή, η εκμετάλλευσή του να καταστεί οικονομικά συμφέρουσα.

ΠΡΑΣΙΝΗ ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑ

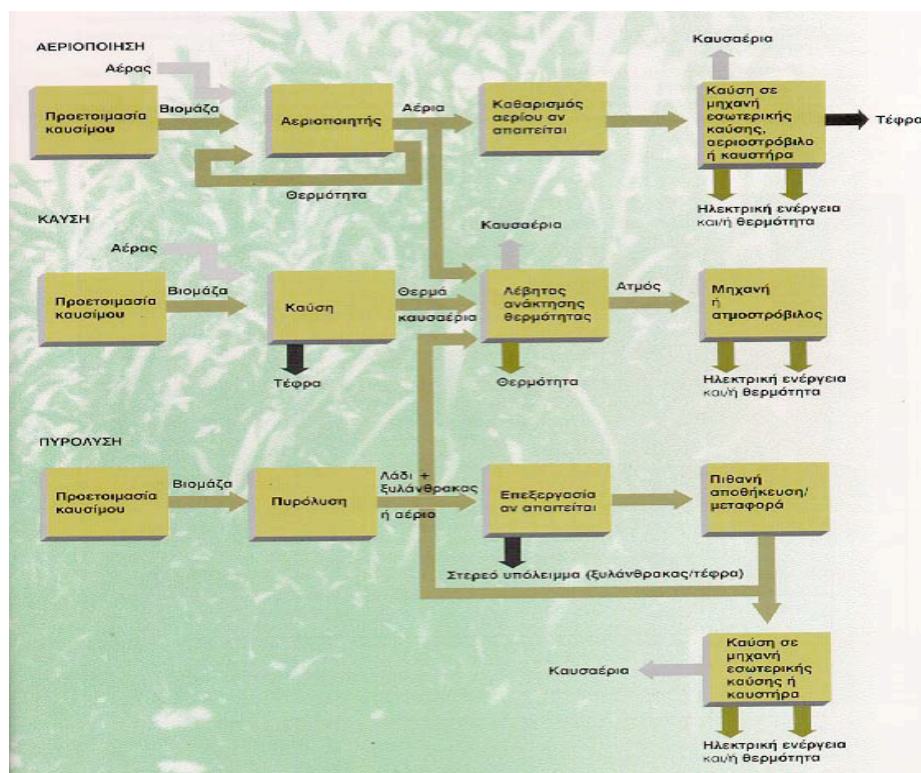
Παράλληλα με την αξιοποίηση των διαφόρων γεωργικών και δασικών υπολειμμάτων, σημαντικές ποσότητες βιομάζας είναι δυνατό να ληφθούν από τις ενεργειακές καλλιέργειες. Συγκριτικά με τα γεωργικά και δασικά υπολείμματα, οι καλλιέργειες αυτές έχουν το πλεονέκτημα της υψηλότερης παραγωγής ανά μονάδα επιφανείας, καθώς και της ευκολότερης συλλογής.

Στον ελληνικό χώρο έχει αποκτηθεί σημαντική εμπειρία στον τομέα των ενεργειακών καλλιεργειών. Από την πραγματοποίηση σχετικών πειραμάτων και πιλοτικών εφαρμογών, προέκυψαν τα εξής σημαντικά στοιχεία (ΚΑΠΕ, 2009):

- Η ποσότητα βιομάζας που μπορεί να παραχθεί ανά ποτιστικό στρέμμα ανέρχεται σε 3-4 τόνους ξηρής ουσίας, ήτοι 1-1,6 ΤΙΠ.
- Η ποσότητα βιομάζας, που μπορεί να παραχθεί ανά ξηρικό στρέμμα μπορεί να φτάσει τους 2-3 τόνους ξηρής ουσίας, ήτοι 0,7-1,2 ΤΙΠ.

Η βιομάζα μπορεί να αξιοποιηθεί για την κάλυψη ενεργειακών αναγκών (παραγωγή θερμότητας, ψύξης, ηλεκτρισμού κ.λ.π.) είτε με απ' ευθείας καύση, είτε με μετατροπή της σε αέρια, υγρά ή/και στερεά καύσιμα μέσω θερμοχημικών ή βιοχημικών διεργασιών.

Διάγραμμα 5: Υπάρχουσες τεχνολογίες αξιοποίησης βιομάζας

Πηγή: Τομέας βιομάζας, ΚΑΠΕ, 2009

Οι κανονισμοί της ΕΕ ορίζουν ότι τα κράτη μέλη θα πρέπει να αντικαταστήσουν το 10% των μεταφορικών καυσίμων με βιώσιμα βιοκαύσιμα μέχρι το 2020. Η Ελλάδα έχει δεσμευτεί να συμμορφωθεί με τους κανονισμούς αυτούς.

Τα βιοκαύσιμα διαδραματίζουν σημαντικό ρόλο στις μεταφορές καθώς πρόκειται να μειώσουν σημαντικά τις εκπομπές διοξειδίου του άνθρακα (CO₂) και την εξάρτηση από εισαγόμενες πηγές ενέργειας.

Το πιο κοινό βιοκαύσιμο είναι το βιοντήζελ ή μεθυλεστέρας, που παράγεται κυρίως από ηλιόσπορους (ηλίανθος, ρέβα) και μπορεί να χρησιμοποιηθεί ανεξάρτητα ή σε συνδυασμό με ντήζελ σε ντηζελοκινητήρες. Η βιοαιθανόλη παράγεται από ζάχαρη, σελλουλόζη και άμυλο (σιτάρι, καλαμπόκι, σόργο, ζαχαρότευτλα) και χρησιμοποιείται ανεξάρτητα ή σε συνδυασμό με βενζίνη σε ειδικά τροποποιημένους κινητήρες. Επίσης, μπορεί να μετατραπεί σε ETBE, ένα πρόσμιγμα βενζίνης που είναι περισσότερο φιλικό στο περιβάλλον από τις σημερινές εναλλακτικές λύσεις.

Υπάρχουν αμέτρητες ευκαιρίες για τους επενδυτές τόσο στην αγορά βιομάζας, όσο και στην αγορά βιοκαυσίμων. Σήμερα, περισσότερες από 10 εταιρείες δραστηριοποιούνται στην ελληνική αγορά βιοκαυσίμων, όπως οι ELIN, EL-VI, Pettas και Agroinvest. Άλλες εταιρείες που πρόκειται να συμμετέχουν στην αγορά είναι η Ελληνική Βιομηχανία Ζάχαρης, η ΔΕΗ και Biodiesel.

Ο Επενδυτικός Νόμος της χώρας καθορίζει τους όρους και τις προϋποθέσεις για τις επενδύσεις στην Ελλάδα και παρέχει τα απαραίτητα επενδυτικά κίνητρα για επενδυτές από την Ελλάδα και το εξωτερικό, ανάλογα με τον κλάδο και την περιοχή, στην οποία αφορά η επένδυση. Ο νέος Επενδυτικός Νόμος που ψηφίστηκε από την Ελληνική Βουλή τον Φεβρουάριο του 2011, εισάγει νέες αξίες, νέες διαδικασίες και νέα χρηματοδοτικά εργαλεία. Δημιουργούνται οι

ΠΡΑΣΙΝΗ ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑ

προϋποθέσεις για μια υγιή και εξωστρεφή επιχειρηματική δραστηριότητα.

Η αξιοποίηση της βιομάζας για την παραγωγή ενέργειας συμβάλλει:

- Στην εξοικονόμηση συμβατικών καυσίμων, με αντίστοιχη εξοικονόμηση συναλλάγματος.
- Στη μείωση της εξάρτησης της χώρας από ξένες ενεργειακές πηγές.
- Στην εξασφάλιση εργασίας και τη συγκράτηση των πληθυσμών στην περιφέρεια.
- Στην προστασία και βελτίωση του περιβάλλοντος, καθώς η βιομάζα ως καύσιμο πλεονεκτεί και από περιβαλλοντικής απόψεως έναντι των συμβατικών καυσίμων.

Η ανάπτυξη και εξάπλωση της χρήσης της βιομάζας χρειάζεται τη συμβολή όλων. Τα οφέλη που μπορούν να αποκομισθούν είναι σημαντικά, τόσο από ενεργειακής-οικονομικής πλευράς όσο και από την πλευρά της προστασίας του περιβάλλοντος, αρκεί να καταβληθεί η προσπάθεια που απαιτείται ώστε να γίνει συστηματική εκμετάλλευση και στη χώρα μας του πλούσιου δυναμικού που αυτή διαθέτει.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4

ΠΟΛΙΤΙΚΕΣ ΚΑΙ ΔΡΑΣΕΙΣ ΓΙΑ ΠΡΑΣΙΝΗ ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑ

4.1. ΟΟΣΑ ΚΑΙ ΑΛΛΟΙ ΔΙΕΘΝΕΙΣ ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΙ

Τον Ιούνιο του 2009 το Συμβούλιο των Υπουργών των 30 χωρών μελών του ΟΟΣΑ (Οργανισμός για την Οικονομική Σταθερότητα και Ανάπτυξη) (OECD Ministerial Council Meeting), στο οποίο μετείχαν και εκπρόσωποι της Χιλής, της Εσθονίας, του Ισραήλ, της Σλοβενίας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης, υπέγραψε τη «Διακήρυξη της Πράσινης Μεγέθυνσης» (Declaration on Green Growth). Θεωρώντας ότι η ανάκαμψη από την παγκόσμια χρηματοοικονομική κρίση της περιόδου 2007-2008 απαιτούσε μια διαφορετική στρατηγική οικονομικής μεγέθυνσης από εκείνη που οι χώρες ακολουθούσαν στο παρελθόν, οι παραπάνω χώρες διακήρυτταν ότι θα ενίσχυαν τις προσπάθειές τους να εφαρμόσουν στρατηγικές πράσινης μεγέθυνσης, αναγνωρίζοντας ότι η οι έννοιες «πράσινη» («green») και «μεγέθυνση» («growth») μπορούν να μη συγκρούονται αλλά αντίθετα να συμ βαδίζουν (OECD and Green Growth, 2009). Διακήρυτταν επιπλέον ότι θα ενθάρρυναν τις «πράσινες» επενδύσεις και τη βιώσιμη διαχείριση των φυσικών πόρων. Οι «πράσινες» επενδύσεις θα συνέβαλλαν στην ανάκαμψη της οικονομίας βραχυχρόνια και θα βοηθούσαν στην κατασκευή περιβαλλοντικά φιλικών υποδομών, οι οποίες είναι αναγκαίες για την επίτευξη της «πράσινης» οικονομίας μακροχρόνια, θεωρώντας ότι οι δημόσιες επενδύσεις θα πρέπει να είναι συνεπείς προς τη στρατηγική της βιώσιμης μεγέθυνσης. Τόσο μεγάλη έμφαση έχει δοθεί από τον ΟΟΣΑ στις «πράσινες» επενδύσεις, που αναγνωρίζει ότι ο όρος

ΠΡΑΣΙΝΗ ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑ

«πράσινη μεγέθυνση» σημαίνει πως οι επενδύσεις στο περιβάλλον καθίστανται μια νέα πηγή οικονομικής μεγέθυνσης (OECD and Green Growth, 2009).

Επιπλέον, οι χώρες που υπέγραψαν τη Διακήρυξη καλούσαν τις χώρες μη μέλη του ΟΟΣΑ, τον ιδιωτικό τομέα, την Κοινωνία των Πολιτών και άλλους διεθνείς οργανισμούς να συνεργαστούν στενά με τον ΟΟΣΑ, σε σύμπλευση με τη Διακήρυξη και ταυτόχρονα ζητούσαν από τον ΟΟΣΑ να αναπτύξει μια «Στρατηγική Πράσινης Μεγέθυνσης» (Green Growth Strategy) (OECD and Green Growth, 2009) . Η στρατηγική αυτή θα ποσοτικοποιούσε τις δυνητικές συνέπειες της πράσινης μεγέθυνσης και θα εκτιμούσε το κόστος προσαρμογής της μετάβασης προς μια βιώσιμη οικονομία, τόσο σε εθνικό όσο και σε υπερεθνικό επίπεδο . Βασική επιδίωξη της στρατηγικής ήταν η προώθηση ενός νέου ολιστικού (ολοκληρωμένου) μοντέλου πράσινης μεγέθυνσης. Γενικά, η «Στρατηγική της Πράσινης Μεγέθυνσης» του ΟΟΣΑ (OECD and Green Growth, 2009):

- Θα ανέπτυξε ένα νέο πλαίσιο λογαριασμών μεγέθυνσης, το οποίο θα λάμβανε ρητά υπόψη τις επιπτώσεις της οικονομικής μεγέθυνσης στο περιβάλλον και την ευημερία.
- Θα παρείχε συγκεκριμένα μέσα και προτάσεις πολιτικής που θα βοηθούσαν τις κυβερνήσεις να εξειδικεύσουν πολιτικές που θα συνέβαλλαν στην αποτελεσματικότερη μετάβαση προς μια βιώσιμη οικονομία.
- Θα εξέταζε τους τρόπους με τους οποίους οι χώρες μέλη του ΟΟΣΑ θα υποστήριζαν την «πράσινη μεγέθυνση» στις αναδυόμενες οικονομίες και τις αναπτυσσόμενες χώρες.
- Θα διερευνούσε τις ευκαιρίες δημιουργίας θέσεων εργασίας, δίνοντας έμφαση στην απασχόληση που θα προκαλούσε η πράσινη μεγέθυνση.

Ως προσπάθεια εξόδου από την χρηματοοικονομική κρίση της περιόδου 2007-2008, η «πράσινη μεγέθυνση» υιοθετήθηκε από τις χώρες μέλη του ΟΟΣΑ (στον οποίο σημειώνεται ότι συμμετέχουν και οι περισσότερο οικονομικά αναπτυσσόμενες χώρες, όπως οι Ηνωμένες

ΠΡΑΣΙΝΗ ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑ

Πολιτείες, η Ιαπωνία, η Γερμανία, η Γαλλία και ο Καναδάς) θεωρώντας ότι η προσπάθεια ανάκαμψης από την κρίση απαιτούσε μια στρατηγική οικονομικής μεγέθυνσης διαφορετική από εκείνη που οι χώρες αυτές ακολουθούσαν στο παρελθόν¹¹.

Ο ΟΟΣΑ, σε τελευταία του έκθεση (2009) αναφορικά με την πράσινη ανάπτυξη, υποστηρίζει ότι η μεγαλύτερη αξιοποίηση της περιβαλλοντικής φορολογίας από τις κυβερνήσεις θα μπορούσε να αποθαρρύνει τις ρυπογόνες δραστηριότητες και να δώσει ώθηση στις καινοτόμες «πράσινες τεχνολογίες», όπως αναφέρει η σχετική έκθεση με τίτλο «Φορολογία, καινοτομία και περιβάλλον». Τόσο ο ΟΟΣΑ όσο και πολλές κυβερνήσεις έχουν ήδη επιβάλει σε πολλές επιχειρήσεις σειρά πράσινων φόρων που αφορούν την ενέργεια, τη ρύπανση της ατμόσφαιρας ή του νερού και τα απόβλητα. Οι περιβαλλοντικοί φόροι, σε συνδυασμό με τα συστήματα αδειών εμπορίας ρύπων, είναι το πλέον οικονομικό και αποτελεσματικό εργαλείο περιβαλλοντικής πολιτικής, εκτιμούν οι συντάκτες της έκθεσης. Ο λόγος είναι πως πολίτες και επιχειρήσεις αντιδρούν σε αυτούς τους φόρους μεταβάλλοντας συμπεριφορά, ειδικά στην περίπτωση που μια κυβέρνηση καθιστά σαφές ότι προτίθεται να διατηρήσει, μακροπρόθεσμα, σε υψηλά επίπεδα, τόσο τους φόρους όσο και την τιμή του άνθρακα.

Στη Βρετανία, οι επιχειρήσεις που καταβάλλουν σε ποσοστό 100% το Φόρο Κλιματικής Αλλαγής καταφεύγουν σε περισσότερες καινούργιες ευρεσιτεχνίες από ότι οι επιχειρήσεις που καταβάλλουν τμήμα του εν λόγω φόρου. Στο Ισραήλ, το οποίο αντιμετωπίζει χρόνιο πρόβλημα ανεπάρκειας νερού, η υψηλή τιμή του νερού και οι υψηλοί φόροι προέτρεψαν σε καινοτομία. Μια άλλη περίπτωση αποτελεί η Σουηδία, στην οποία το κράτος επέβαλε φόρο στις εκπομπές οξειδίων του αζώτου, που δημιουργούν αιθαλομίχλη και το γεγονός αυτό ώθησε τις εταιρίες σε ευρεσιτεχνίες νέων καθαρών τεχνολογιών, με αποτέλεσμα να μειωθούν αυτές οι εκπομπές κατά ένα τρίτο. Η

¹¹ UN, United Nations Economic and Social Council, Economic and Social Commission for Asia and the Pacific (ESCAP), *Green growth at a glance: The way forward for Asia and the Pacific*, 2006, σ. 7.

ΠΡΑΣΙΝΗ ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑ

αντιμετώπιση του προβλήματος των πτητικών οργανικών ενώσεων στην Ελβετία έδειξε ότι οι φόροι μπορούν να πυροδοτήσουν πολλές απλές και αποτελεσματικές καινοτομίες που δεν χρειάζεται να κατοχυρωθούν με διπλώματα ευρεσιτεχνίας.

4.2. ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΕΝΩΣΗ

Το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο της Λισαβόνας (23 και 24 Μαρτίου 2000) καθόρισε ένα στρατηγικό στόχο για την πρώτη δεκαετία του 21ου αιώνα σχετικά με την ενίσχυση της απασχόλησης, της οικονομικής μεταρρύθμισης και της κοινωνικής συνοχής στο πλαίσιο μιας οικονομίας με βάση τη γνώση. Ιδιαίτερα σημαντικός είναι ο ρόλος της ΕΕ στην ενίσχυση της παραγωγικής της βάσης και στη τόνωση της ανταγωνιστικότητάς της, προωθώντας οριζόντιες κυρίως πολιτικές που στοχεύουν στην ενίσχυση της έρευνας και της καινοτομίας, στην αύξηση των επενδύσεων και τη στροφή στην πράσινη ανάπτυξη, στη βελτίωση του επιχειρηματικού περιβάλλοντος και στην δημιουργία νέων και ποιοτικών θέσεων απασχόλησης.

Από τις αρχές της δεκαετίας του 1970, η Ευρώπη ανέλαβε σταθερές δεσμεύσεις όσον αφορά το περιβάλλον: προστασία της ποιότητας του ατμοσφαιρικού αέρα και των υδάτων, διατήρηση των φυσικών πόρων και της βιοποικιλότητας, διαχείριση των αποβλήτων και των δραστηριοτήτων που έχουν δυσμενείς περιβαλλοντικές επιπτώσεις. Οι σημερινές προτεραιότητες της ΕΕ είναι η καταπολέμηση της αλλαγής του κλίματος, η προστασία της βιοποικιλότητας, η μείωση των επιπτώσεων της ρύπανσης στην υγεία και η αποδοτικότερη αξιοποίηση των φυσικών πόρων. Προτεραιότητα επίσης αποτελεί η ορθολογική χρήση της ενέργειας στον τομέα των μεταφορών, της ηλεκτροπαραγωγής και τον οικιακό – τριτογενή τομέα.

Η πολιτική της Ε.Ε. για το κλίμα και την ενέργεια προβλέπει, για το 2020, τους ακόλουθους φιλόδοξους στόχους:

ΠΡΑΣΙΝΗ ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑ

- Μείωση των εκπομπών αερίων του θερμοκηπίου τουλάχιστον κατά 20% σε σχέση με τα επίπεδα του 1990 (κατά 30% εάν και άλλες ανεπτυγμένες χώρες δεσμευτούν για ανάλογες μειώσεις).
- Αύξηση του ποσοστού χρήσης ανανεώσιμων πηγών ενέργειας (αιολική, ηλιακή, βιομάζα κτλ.) σε 20% της συνολικής ενεργειακής παραγωγής (από 8,5% περίπου που είναι το 2009).
- Περιορισμός της ενεργειακής κατανάλωσης κατά 20% των προβλεπόμενων για το 2020 επιπέδων με τη βελτίωση της ενεργειακής απόδοσης.

Μέτρα που συμβάλλουν στον έλεγχο και περιορισμό των εκπομπών διοξειδίου του άνθρακα είναι:

- Η προώθηση των Ανανεώσιμων Πηγών Ενέργειας (ΑΠΕ) με αύξηση της ποσοστιαίας συμμετοχής τους στην ηλεκτροπαραγωγή και ταυτόχρονη απεξάρτηση από τα συμβατικά καύσιμα.
- Η προτεραιότητα στη χρήση φυσικού αερίου έναντι των άλλων ορυκτών καυσίμων, καθώς αποτελεί φιλικότερη προς το περιβάλλον μορφή καυσίμου.
- Η ενίσχυση της συμμετοχής των Μέσων Μαζικής μεταφοράς στο μεταφορικό έργο, ιδιαίτερα των αστικών κέντρων.
- Ο καθορισμός μέτρων και όρων για τη βελτίωση της ενεργειακής απόδοσης των κτιρίων.

Όλα σχεδόν τα προγράμματα της Ευρωπαϊκής Ένωσης ενσωματώνουν την «πράσινη συνιστώσα» στα επί μέρους μέτρα και δράσεις τους. Στο πλαίσιο αυτών των προγραμμάτων, ενδεικτικά προγράμματα χρηματοδότησης πράσινων επιχειρήσεων στην Ελλάδα είναι τα:

ΠΡΑΣΙΝΗ ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑ

- Επιχειρησιακό απασχόλησης -κατάρτισης
 - Κατάρτιση ανέργων (περιβάλλον- πολιτισμός)
 - Πράσινη αυτοαπασχόληση

- Leader Plus
 - Αγροτουρισμός
 - Αξιοποίηση φυσικών πόρων

- URBAN
 - Προστασία - ανάπλαση αστικών περιοχών

- EQUAL
 - Ισότητα - Ίσες ευκαιρίες στην απασχόληση
 - Περιβαλλοντικές δράσεις

- INTEREG IV
 - Διασυνοριακή συνεργασία

- Π.Ε.Π. Περιφερειακά Επιχειρησιακά Προγράμματα
 - Άμβλυνση περιφερειακών ανισοτήτων
 - Περιβαλλοντική διάσταση

- ΕΠ.ΑΝ. (Επιχειρησιακό Πρόγραμμα Ανταγωνιστικότητας)
 - Ενεργειακή αιφορία
 - Α.Π.Ε., Εξοικονόμηση, Τ/Θ, Φ/Α, βιομάζα, κτίρια

- LIFE +
 - Φύση
 - Περιβάλλον

- ΕΤΕΡΠΣ (Ειδικό Ταμείο Εφαρμογής Ρυθμιστικών και Πολεοδομικών Σχεδίων)
 - Επιμέρους προγράμματα ανά Υπουργείο π.χ. ΕΠΕΑΕΚ του Υπ. Παιδείας

ΠΡΑΣΙΝΗ ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑ

- Πρόγραμμα Δράσης για τις Περιβαλλοντικές Τεχνολογίες (ΕΤΑΡ)
- Ευρωπαϊκό Ταμείο Αλιείας (ΕΤΑ)
- Χρηματοδοτικό Μέσο Προσανατολισμού της Αλιείας (ΧΜΠΑ)
- Στρατηγικές **Ε**ταιρικής **Κ**οινωνικής **Ε**υθύνης (ΕΚΕ)

4.3. ΕΛΛΑΔΑ

Το ΕΣΠΑ αποτελεί βασικό αναπτυξιακό εργαλείο για την αξιοποίηση των αναπτυξιακών δυνατοτήτων της χώρας συμβάλλοντας παράλληλα και στην ενίσχυση της συνοχής κατά την προγραμματική περίοδο 2007-13. Για την επίτευξη συγκεκριμένων αναπτυξιακών στόχων απαιτείται ένα ευνοϊκό θεσμικό, διαχειριστικό και κανονιστικό περιβάλλον, το οποίο θα θέτει σαφείς κανόνες, θα υποστηρίζει προγράμματα και έργα, θα απλουστεύει και θα επιταχύνει τις υφιστάμενες διαδικασίες σε όλα τα επίπεδα προγραμματισμού και θα διασφαλισθεί η χρηστή διαχείριση.

Μέσω του ΕΣΠΑ δίνεται η δυνατότητα της χρηματοδότησης των περισσότερων μικρομεσαίων επιχειρήσεων που δραστηριοποιούνται στους τομείς της μεταποίησης, του τουρισμού, της παροχής υπηρεσιών και του εμ πορίου. Τα ποσοστά χρηματοδότησης, ανάλογα με τη δραστηριότητα, το είδος της επένδυσης αλλά και κυρίως την περιφέρεια διαφοροποιούνται από 40 % έως 65%. Με τον τρόπο αυτό δίνονται σημαντικές ευκαιρίες ανάπτυξης ιδιαίτερα στις επιχειρήσεις που δραστηριοποιούνται στις λιγότερο αναπτυγμένες Περιφέρειες της χώρας οι οποίες βιώνουν προβλήματα προσαρμοστικότητας και έχουν λιγότερες ευκαιρίες ανάπτυξης έναντι των μεγάλων επιχειρήσεων ή αυτών που δραστηριοποιούνται σε κεντρικό επίπεδο.

Η πρόθεση των επιχειρησιακών προγραμμάτων είναι να προάγουν τις επενδύσεις οι οποίες «σκέπτονται» φιλικά προς το περιβάλλον.

ΠΡΑΣΙΝΗ ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑ

Δράσεις για την εξοικονόμηση ενέργειας , την προστασία περιβάλλοντος ή και τη διαχείριση των αποβλήτων επιβραβεύονται με επιπλέον μοριοδότηση των επενδυτικών προτάσεων και κατά συνέπεια αποτελούν ένα από τα βασικά κριτήρια ένταξης για χρηματοδότηση.

Ένα νέο πρόγραμμα μηδενικών εκπομπών και μηδενικής ενεργειακής κατανάλωσης για τις πράσινες αγροτικές και νησιωτικές κοινότητες έχει υιοθετηθεί από το Υπουργείο Περιβάλλοντος, Ενέργειας και Κλιματικής αλλαγής μέσα στο 2011. Το πρόγραμμα αυτό, συνολικού προϋπολογισμού 50 εκατομμυρίων ευρώ θα συγχρηματοδοτεί από το Επιχειρησιακό Πρόγραμμα «Περιβάλλον και Αειφόρος Ανάπτυξη» (ΕΠΠΕΡΑΑ) και περιλαμβάνει το σχεδιασμό και την υλοποίηση «πράσινων» παρεμβάσεων, σε νησιά και χωριά, στους τομείς της εξοικονόμησης ενέργειας, των ΑΠΕ, των πράσινων μεταφορών, της διαχείρισης απορριμμάτων, της διαχείρισης υδάτινων πόρων και της πράσινης επιχειρηματικότητας γενικά, προκειμένου απομονωμένες περιοχές να μετατραπούν σε καινοτόμες κοινωνίες με σεβασμό στο περιβάλλον.

Βασικοί πυλώνες του προγράμματος που θέτει σε εφαρμογή το ΥΠΕΚΑ είναι οι ακόλουθοι:

- Αντιμετώπιση της κλιματικής αλλαγής μεταβαίνοντας σε μία ανταγωνιστική οικονομία χαμηλής κατανάλωσης σε άνθρακα
- Αειφόρος διαχείριση και προστασία των φυσικών πόρων
- Αναβάθμιση ποιότητας ζωής με σεβασμό στο περιβάλλον
- Ενίσχυση των μηχανισμών περιβαλλοντικής διακυβέρνησης

Ενδεικτικά, θα πραγματοποιηθούν οι ακόλουθες δράσεις:

- Ηλεκτροπαραγωγή από ανανεώσιμες πηγές ενέργειας.
- Αποθήκευση περίσσειας ενέργειας από ΑΠΕ , όπως παραγωγή υδρογόνου μέσω ηλεκτρόλυσης και επαναχρησιμοποίηση σε ηλεκτροπαραγωγή ζεύγη.

ΠΡΑΣΙΝΗ ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑ

- Έξυπνα δίκτυα (πχ. βελτιστοποίηση ροών ηλεκτρικής ενέργειας μεταξύ πηγών ενέργειας, υποδομές δομημένης καλωδίωσης)
- Ενσωμάτωση τεχνολογιών εξοικονόμησης ενέργειας και ΑΠΕ στον κτηριακό τομέα (πχ αναβάθμιση κελύφους, ενεργειακή αναβάθμιση εξοπλισμού, κ.α.)
- Ηλεκτροκίνηση.
- Ολοκληρωμένη διαχείριση υδάτινων πόρων (πχ αφαλάτωση με χρήση ΑΠΕ, ολοκληρωμένο σύστημα διαχείρισης υγρών αποβλήτων, κ.α.)
- Σταθμός συμπαραγωγής με βιομάζα
- Δημοτικός φωτισμός (λαμπτήρες εξοικονόμησης ενέργειας, επιδεικτικά αυτόνομα φωτοβολταϊκά συστήματα φωτισμού)
- Διαχείριση αστικών στερεών απορριμμάτων (διαλογή στην πηγή, ανακύκλωση συσκευασιών).

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5

ΔΥΝΑΤΟΤΗΤΕΣ «ΠΡΑΣΙΝΗΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑΣ» ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

5.1. ΕΙΣΑΓΩΓΙΚΕΣ ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ

Η ενίσχυση της περιβαλλοντικής βιωσιμότητας είναι όρος και προϋπόθεση της οικονομικής βιωσιμότητας. Οι πολιτικές υπέρ της προστασίας του περιβάλλοντος προωθούν ένα πιο βιώσιμο επιχειρηματικό μοντέλο και οδηγούν σε συνολική τόνωση της οικονομίας. Όμως, η πράσινη ανάπτυξη και η πράσινη επιχειρηματικότητα είναι θύματα μιας απίστευτης κυβερνητικής αναποτελεσματικότητας και αναβλητικότητας στην Ελλάδα.

Αναφορικά με την κατάταξη της χώρας στην Ευρωπαϊκή Ένωση σχετικά με το στόχο της αειφορίας, όπως αυτός προσδιορίζεται από τη νέα Στρατηγική της Λισσαβόνας, από τις 24 χώρες που καταγράφονται στο σχετικό πίνακα, η Ελλάδα καταλαμβάνει την προτελευταία (23η) θέση, με τελευταία την Πολωνία και σαφώς πιο πάνω από την Ελλάδα, χώρες όπως η Λετονία (18η), η Σλοβακία (13η), ακόμα και τη Λιθουανία (20η).

Λόγω της έντονης γραφειοκρατίας και της έλλειψης χωροταξικού σχεδιασμού που υπάρχει στην Ελλάδα, πολλές δράσεις για ανανεώσιμες πηγές ενέργειας τελικά δεν ευδοκιμούν και εγκαταλείπονται.

Η Έκθεση της WWF Hellas (2010) «Λύσεις για την κλιματική αλλαγή», καταλήγει στο συμπέρασμα ότι η Ελλάδα έχει τη

ΠΡΑΣΙΝΗ ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑ

δυνατότητα να μειώσει τις εκπομπές αερίων του θερμοκηπίου έως το 2050 κατά 67% σε σχέση με το έτος βάσης 1990, χωρίς να επηρεαστεί καθόλου η οικονομική της ανάπτυξη. Αυτό θα επιτευχθεί με την υιοθέτηση των ανανεώσιμων πηγών ενέργειας, τα οικολογικά αυτοκίνητα, τη μείωση των εκπομπών ρύπων, τον εκσυγχρονισμό της παραγωγής και την κατασκευή ενεργειακών κτιρίων. Βάσει της ίδιας Έκθεσης, η πλήρης εναρμόνιση της χώρας με όλες τις περιβαλλοντικές απαιτήσεις, απαιτεί μόνο το 0,7% του ΑΕΠ, όταν η μη λήψη μέτρων και η συνέχιση της πορείας με τη σημερινή λογική, θα κοστίσει σε 30-40 χρόνια το 15-20% του ΑΕΠ. Η πολλαπλή περιβαλλοντική, χρηματοπιστωτική, ενεργειακή, διατροφική κρίση μπορεί να μετατραπεί σε ευκαιρία αναπτυξιακής αειφορίας.

Παράλληλα με την οικονομική κρίση, λόγω της έλλειψης πόρων για την προστασία του περιβάλλοντος, έχουν αναπτυχθεί διάφοροι τομείς που στοχεύουν στην ανάπτυξη της πράσινης επιχειρηματικότητας.

- Οι πολίτες αντιλαμβάνονται τη σημασία της πράσινης επιχειρηματικότητας ως εναλλακτικής αγοράς μέσα από την αυξανόμενη ζήτηση σε πράσινα προϊόντα και υπηρεσίες.
- Το κράτος και το πολιτικό σύστημα αντιλαμβάνονται τη σημασία μέσα από τις δυνατότητες και ευκαιρίες δημιουργίας απασχόλησης.
- Οι οικονομικοί παράγοντες και οι τράπεζες αντιλαμβάνονται την Πράσινη Επιχειρηματικότητα ως νέο πεδίο για επενδύσεις και οικονομικά οφέλη.
- Οι οργανώσεις της κοινωνίας των πολιτών και ειδικότερα οι περιβαλλοντικές οργανώσεις βρίσκουν στην πράσινη επιχειρηματικότητα εκείνες τις εναλλακτικές δημιουργικές προτάσεις για να αντιμετωπίσουν τη μόνιμη αντίδραση που συναντούσαν από τις ρυπογόνες επιχειρήσεις οι οποίες καταλόγιζαν στη δραστηριότητά τους, στο παρελθόν, απώλεια θέσεων εργασίας.

Τα πεδία ανάπτυξης της πράσινης επιχειρηματικότητας είναι όλοι οι τομείς που σχετίζονται με το περιβάλλον. Η μετάβαση από τα ορυκτά

ΠΡΑΣΙΝΗ ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑ

καύσιμα στις ανανεώσιμες πηγές ενέργειας, είναι ο πιο κρίσιμος τομέας αξιοποιώντας τις δυνατότητες των νέων τεχνολογιών για την ανάπτυξη οικονομικής δραστηριότητας, της εξοικονόμησης πόρων και εξασφάλισης εισοδημάτων για την κοινωνία.

Σε ανάλογο επίπεδο είναι η οικοδιαχείριση του νερού, η ανακύκλωση στερεών και υγρών αποβλήτων, οι επενδύσεις για το πράσινο στο αστικό περιβάλλον. Υγεία και περιβάλλον είναι τομείς που προσφέρουν θαυμάσιες ευκαιρίες για την πράσινη επιχειρηματικότητα.

Ωστόσο, παρά την αυξανόμενη περιβαλλοντική ευαισθητοποίηση και τη ζήτηση σε πράσινα προϊόντα και υπηρεσίες, παρά τις νέες τεχνολογίες που εξασφαλίζουν τη αειφόρο ανάπτυξη και πολλές φορές με φθηνότερο κόστος πρώτων υλών, το συνολικό μέγεθος της πράσινης επιχειρηματικότητας παραμένει σε χαμηλά επίπεδα.

Κινητήρια δύναμη μπορεί να γίνει η παγκόσμια ανάγκη για τη διάσωση του περιβάλλοντος και την έγκαιρη αντιμετώπιση της ενεργειακής κρίσης που επιβάλλει στα κράτη να επενδύσουν όπως επενδύουν στην πολεμική βιομηχανία και στην αντιμετώπιση των φυσικών καταστροφών. Υπάρχει η πεποίθηση ότι τα κράτη θα αναγκαστούν στο μέλλον να επενδύσουν ακόμη περισσότερο προς αυτήν την κατεύθυνση, και επομένως θα έχουμε περισσότερες πράσινες δημόσιες επενδύσεις όπως γίνεται στον τομέα υγείας, παιδείας και κοινωνικής ασφάλισης.

Η εμπειρία δείχνει ότι υπάρχει μεγαλύτερη διάθεση και δέσμευση να συμμετέχει κανείς σε πράσινες πρωτοβουλίες και δράσεις σε τοπικό επίπεδο παρά σε εθνικό. Οι αρμοδιότητες της Τοπικής Αυτοδιοίκησης, σε σχέση με το περιβάλλον θα μπορούσαν κωδικοποιημένα να είναι:

- Συμμετοχή στον περιβαλλοντικό προγραμματισμό ό και σχεδιασμό
- Παραγωγή και παροχή περιβαλλοντικών προϊόντων όπως η ενεργειακή διαχείριση στους ΟΤΑ, η ενεργειακή απόδοση δημοτικών κτιρίων, ο δημοτικός φωτισμός, η διαχείριση των

ΠΡΑΣΙΝΗ ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑ

απορριμμάτων, οι τοπικές δημόσιες προμήθειες, τα δημοτικά οχήματα και μέσα μεταφοράς.

- Διαχείριση γης με παρεμβάσεις όπως, η δημιουργία χώρων πρασίνου, πάρκων ή προστατευόμενων περιοχών. Άμεση προτεραιότητα θα πρέπει να δοθεί στην προστασία και διαχείριση των περιοχών NATURA 2000 και RAMSAR.
- Δράσεις ευαισθητοποίησης. Οι δράσεις αυτές θα πρέπει να συνοδεύονται με ουσιαστική ενδυνάμωση του ρόλου του πολίτη για να εμπεδωθεί η κοινή διαχείριση «των κοινών». Η αλλαγή συμπεριφοράς των καταναλωτών είναι ένας από τους κύριους παράγοντες αλλαγών στην παραγωγή και ως εκ τούτου είναι πολύ σημαντική.

Η αναγκαιότητα της αντιμετώπισης σύνθετων περιβαλλοντικών προβλημάτων επιβάλλει επομένως και στην Τοπική Αυτοδιοίκηση περιβαλλοντικό σχεδιασμό και δράσεις που διαμορφώνουν το κατάλληλο θεσμικό περιβάλλον για πράσινη επιχειρηματικότητα.

Το κράτος λοιπόν και η Τοπική Αυτοδιοίκηση μπορούν να επενδύσουν σε δημόσια αγαθά και να ενισχύσουν μια καινούρια αγορά ακόμα και για τον ιδιωτικό τομέα μέσα από τις δημόσιες επενδύσεις. Η τάση αυτή θα αναγκάσει τις ιδιωτικές επιχειρήσεις, ιδιαίτερα τις ρυπογόνες, να ενισχύουν οικονομικά μέσω της Κοινωνικής Εταιρικής Ευθύνης περιβαλλοντικές δράσεις οικοπροστασίας, και να δώσουν την ευκαιρία σε άλλες μικρότερες επιχειρήσεις να δημιουργήσουν απασχόληση.

5.2. ΔΥΝΑΤΟΤΗΤΕΣ ΠΡΑΣΙΝΗΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑΣ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

Ενώ η Ελλάδα διαθέτει συγκριτικό πλεονέκτημα στον τομέα των Ανανεώσιμων Πηγών Ενέργειας, με ένα αξιοζήλευτο ηλιακό, αιολικό, υδάτινο ακόμη και γεωθερμικό δυναμικό, εντούτοις οι σχετικές επενδύσεις πέφτουν θύματα της υπερβολικής γραφειοκρατίας, της

ΠΡΑΣΙΝΗ ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑ

έλλειψης κινήτρων και της απουσίας ουσιαστικού χωροταξικού σχεδιασμού. Τα όποια δειλά βήματα γίνονται, δεν επαρκούν. Είναι η στιγμή που χρειάζονται άλματα. Δυστυχώς όμως δεν διαπιστώνεται από την πλευρά της κυβέρνησης ούτε πολιτική βούληση, ούτε εξασφάλιση των θεσμικών, ρυθμιστικών, οργανωτικών και εποπτικών εργαλείων για να γίνουν αυτά τα άλματα. Προχωράμε με βήμα σημειωτόν, όταν όλος ο υπόλοιπος κόσμος με τεράστια άλματα επενδύει, κερδίζει οικονομικά και επωφελείται περιβαλλοντικά.

Κι όλα αυτά τη στιγμή που η φετινή, απόλυτα τεκμηριωμένη επιστημονικά, Έκθεση της WWF Hellas «Λύσεις για την κλιματική αλλαγή», καταλήγει στο συμπέρασμα ότι η Ελλάδα έχει τη δυνατότητα να μειώσει τις εκπομπές αερίων του θερμοκηπίου έως το 2050 κατά 67% σε σχέση με το έτος βάσης 1990, χωρίς να επηρεαστεί καθόλου η οικονομική της ανάπτυξη. Επιπλέον, κάθε μέρα που περνάει, καθίσταται όλο και πιο ορατό και μετρήσιμο, το γεγονός πως είναι δυνατόν να μετατραπεί η πολλαπλή περιβαλλοντική, χρηματοπιστωτική, ενεργειακή, διατροφική κρίση, σε ευκαιρία αναπτυξιακής αιφροδίας.

Η **συμπαγωγή από βιομ άζα** στην Ελλάδα παρουσιάζει σημαντικό ενδιαφέρον σε αστικό-περιφερειακό επίπεδο. Η εξάπλωση της εφαρμογής της πρέπει να εξετασθεί με βασικό στόχο τη δημιουργία πολλών μικρών αποκεντρωμένων σταθμών συμπαγωγής. Αυτοί θα πρέπει να εγκατασταθούν σε περιοχές της χώρας με σημαντικές ποσότητες διαθέσιμης βιομάζας, οι οποίες να βρίσκονται συγχρόνως κοντά σε καταναλωτές θερμότητας, καθώς η μεταφορά της θερμότητας παρουσιάζει υψηλές απώλειες και αυξημένο κόστος.

Η **εξοικονόμηση ενέργειας** σε κτίρια, θα επιτρέψει τη δημιουργία τουλάχιστον 15.000 νέων θέσεων εργασίας στον τομέα της οικοδομής (περίπου διπλάσιες από όσες προβλέπεται να δημιουργήσει ολόκληρο το ΕΣΠΑ). Οι αντίστοιχες εκτιμήσεις σε ευρωπαϊκό επίπεδο εκτιμούν τις νέες θέσεις εργασίας στο ύψος των

ΠΡΑΣΙΝΗ ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑ

600.000. Ειδικά στη Γαλλία η δράση αυτή, εκτός του ότι αποτελεί το σκληρό πυρήνα της κυβερνητικής παρέμβασης για την αντιμετώπιση της χρηματοπιστωτικής κρίσης, αναμένεται να δημιουργήσει 150.000 – 200.000 νέες θέσεις εργασίας.

Επιπλέον, **εξοικονόμηση ύδατος** θα πρέπει να επιτευχθεί (ιδιαίτερα στο σπάταλο αγροτικό τομέα που καταναλώνει το 87% της συνολικής ποσότητας), με τη στήριξη νέων μεθόδων άρδευσης, στο πλαίσιο της ενίσχυσης ενός δυναμικού βιώσιμου αγροδιατροφικού μοντέλου της χώρας.

Ο **βιώσιμος τουρισμός** αποτελεί τη συνάντηση της περιβαλλοντικής διακυβέρνησης με την τουριστική οικονομία, αποτελεί την προσαρμογή της τουριστικής ανάπτυξης και τη διαχείριση της τουριστικής βιομηχανίας σύμφωνα με την αρχή της βιωσιμότητας σε όλες τις πτυχές της. Ο βιώσιμος τουρισμός είναι πολύ ευρύς στα θεματικά του πεδία. Αποσκοπεί γενικά στο να μην επιβαρύνει το περιβάλλον και να το αναδεικνύει ως ένα διαρκή πυλώνα δυναμικής ανάπτυξης. Αποτελεί το γενικό πλαίσιο μέσα στο οποίο αναπτύσσονται και ο εναλλακτικός τουρισμός και ο οικοτουρισμός.

Ο **οικοτουρισμός** ασκείται κυρίως (αλλά όχι μόνον) σε περιοχές που βρίσκονται υπό καθεστώς πολύ αυστηρών απαγορεύσεων που δεν επιτρέπουν την συνήθη τουριστική οικονομική δραστηριότητα. Γι' αυτό τον λόγο, η προστασία της φύσης και της πολιτιστικής κληρονομιάς σε αυτές τις περιοχές μπορεί να επιτευχθεί μόνον με δημόσιες δαπάνες (και του ευρύτερου δημόσιου τομέα) και σε περιορισμένο βαθμό ό με αυτοχρηματοδότηση του διαχειριστικού φορέα μέσω των αμειβόμενων υπηρεσιών του οικοτουρισμού και της οικοξενάγησης, αφού οι άλλες οικονομικές δραστηριότητες απαγορεύονται.

Οι διαχειριστικοί φορείς, οι ΟΤΑ, και οι αναπτυξιακές εταιρείες, που διαχειρίζονται πεδία ανάπτυξης προστατευόμενων περιοχών και ευρύτερων γύρω από αυτές γεωγραφικών ζωνών, σιγά σιγά μούονται

ΠΡΑΣΙΝΗ ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑ

σε ένα management και marketing βιώσιμου εναλλακτικού και οικολογικού τουρισμού. Αυτό αποτελεί ένα επιχειρησιακό στρατηγικό (αν και ασθενές για την ώρα) πεδίο για την αυτοχρηματοδότηση της προστασίας του περιβάλλοντος και για την ανάδειξη των αξιών της φύσης. Εδώ πρέπει να επαναλάβουμε τους όρους προσαρμογής στη φέρουσα ικανότητα της προστατευόμενης περιοχής.

Γι' αυτή την κατεύθυνση της τουριστικής οικονομίας αλλά και για την ανάπτυξη του θεματικού πεδίου του οικοτουρισμού το πρώτο βήμα που χρειάζεται είναι ευαισθητοποίηση, κατάρτιση και στρατηγικός σχεδιασμός για αναζήτηση πόρων και ιδεών. Ο βιώσιμος τουρισμός και ο οικοτουρισμός ειδικότερα σίγουρα έχουν μειονεκτήματα από την πλευρά της οικονομικής τους απόδοσης και ανταγωνιστικότητας. Αυτό συμβαίνει επειδή (Χατζημπίρος, 2007):

- 1) Η αγορά σε ευρεία κλίμακα δεν έχει εξοικειωθεί με τέτοιους τουριστικούς προορισμούς,
- 2) Δεν έχουν αναπτυχθεί ολοκληρωμένα συστήματα τουριστικής διαχείρισης τέτοιων προορισμών
- 3) Υπάρχει μια δυσχέρεια ανάδειξης από τους tour operators αυτών των προορισμών στο κοινό,
- 4) Η αναγνώριση τέτοιων προορισμών ως βιώσιμων οικονομικά είναι δυσχερής ακόμη και από τους ίδιους τους tour operators, δηλαδή από αυτούς που διαμορφώνουν τους τουριστικούς προορισμούς,
- 5) Ο βιώσιμος τουρισμός είναι τουρισμός υψηλού κόστους διαχείρισης και παραγωγής προϊόντων και υπηρεσιών.

Η στρατηγική για την ανάπτυξη του βιώσιμου τουρισμού στις περιοχές του δικτύου natura και γενικότερα οφείλει να σκοπεύει στη θεματική κατεύθυνση της ανάπτυξης του τουρισμού, καθώς ο θεματικός τουρισμός είναι:

- 1) υψηλότερων οικονομικών αποδόσεων,
- 2) συμβάλλει στη διαφοροποίηση του τουριστικού προϊόντος,
- 3) αξιοποιεί εντονότερα τα συγκριτικά πλεονεκτήματα,

ΠΡΑΣΙΝΗ ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑ

- 4) αμβλύνει την ένταση του μαζικού τουρισμού και βοηθάει στον μετασχηματισμό της τουριστικής αγοράς από τον μαζικό στον πλουραλιστικό χαρακτήρα,
- 5) απελευθερώνει από εποχικές δεσμεύσεις, καθώς είναι τουρισμός όλων των εποχών και
- 6) αποτελεί τουρισμό υψηλής προστιθέμενης αξίας ή αλλιώς τουρισμό επένδυσης στο μέλλον, καθώς διευρύνει και σταθεροποιεί την πελατεία των τουριστικών προορισμών.

Ο οικοτουρισμός πρέπει να αποτελέσει μέρος της στρατηγικής της Ελλάδας για την προβολή της. Η χώρα εμφανίζει ισχυρό σχετικό συγκριτικό πλεονέκτημα. Αυτό μπορεί να στηριχθεί στην γεωγραφική ιδιαιτερότητα της χώρας και την ελκυστικότητα της ελληνικής φύσης, που καθιστά το οικοσύστημα της ελληνικής επικράτειας μια «ακρόπολη βιοποικιλότητας και ένα πεδίο συνάντησης των οικογεωγραφικών ζωνών Ευρώπης, Ασίας και Αφρικής» (Χατζημπίρος, 2007). Αυτό θα βοηθήσει και τις τοπικές κοινωνίες να δουν ότι το περιβάλλον είναι ένα μέρος της ταυτότητάς τους και μάλιστα αξιοπρεπές και αξιοσέβαστο μέρος, που χρειάζεται να έχει μια συνέχεια στο χρόνο.

Για την επίτευξη της τουριστικής προβολής της Ελλάδας, ιδιαίτερα στον τομέα του οικοτουρισμού, προτείνονται τα εξής

- 1) Να συνταχθεί πρώτα ένας ενιαίος χάρτης για τις περιοχές αυτές, επειδή η προσέγγιση των περιοχών αυτών πρέπει να είναι δικτυακή (ομαδική) και επειδή πρέπει να υπάρχει κεντρικός σχεδιασμός και όχι αποσπασματικός.
- 2) Να γίνει μια διαβάθμιση του τουριστικού ενδιαφέροντος ανάλογα με την περιοχή, την εποχή, τον επισκέπτη και άλλους παράγοντες, ώστε να υπάρχει επαρκής ποσότητα και ποιότητα πληροφορίας που να βοηθήσει στις επιλογές και το σχεδιασμό των τουριστικών προορισμών.

ΠΡΑΣΙΝΗ ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑ

3) Να γίνει στο τέλος συνολική ενημέρωση των tour operators για τους οικοτουριστικούς προορισμούς στη χώρα. Αυτά πρέπει να γίνουν τόσο για τον εσωτερικό τουρισμό όσο και για τον διεθνή τουρισμό, έχοντας ως βασικές ομάδες διαμεσολάβησης τις ομάδες των ομογενών αλλά και τις ομάδες των ανθρώπων με ειδικά τουριστικά ενδιαφέροντα.

4) Πρέπει να διαμορφωθούν κάποιες ειδικές στρατηγικές για τη διεθνή οικοτουριστική ανάπτυξη της χώρας που να προσανατολίζονται στις μεγάλες γεωγραφικές ζώνες αφητηρίας του τουριστικού κοινού. Είναι σίγουρα διαφορετικός ο τρόπος προσέγγισης που μπορεί να υπάρξει προς τις ασιατικές χώρες από αυτόν που μπορεί να υπάρξει προς χώρες της δύσης ή του βορρά και διαφορετικός ο προσανατολισμός που μπορεί να υπάρξει προς χώρες που έχουν ένα διαφορετικό τοπίο και διαφορετικό κλίμα, δηλαδή έχουν διαφορετικές οικολογικές συνιστώσες.

Ο **αγροτικός τομέας** είναι ιδιαίτερα σημαντικός καθώς συνδέεται απευθείας με τη χρήση τη γης και αποτελεί ένα πεδίο χημικών εισροών και διαχείρισης φυσικών πόρων, που συνδέεται με τη βιωσιμότητα των προστατευόμενων περιοχών, την προστασία της βιοποικιλότητας και με την εφαρμογή των σχεδίων διαχείρισης. Η περιβαλλοντική σημασία του αγροτικού τομέα δεν περιορίζεται μόνο στις περιοχές natura.

Γενικώς στις περιοχές natura πρέπει να εκτιμηθεί οικοσυστημικά η αναδιάρθρωση των καλλιεργειών, ώστε να μην προκύπτουν μεγάλα συμπαγή κτήματα μονοκαλλιέργειας, τα οποία θα εξελιχθούν σε προβληματικά για το περιβάλλον και την παραγωγή στο μέλλον. Τέτοιες συνθήκες έχουν παρατηρηθεί στην Αμερική, στη Γαλλία όπως και στη χώρα μας και απαιτήσαν μακροχρόνιες πολιτικές για την ανάταξη των κτημάτων αυτών. Ακόμα και ετήσιες καλλιέργειες μπορούν να οδηγήσουν σε μια υποβάθμιση το έδαφος και να περιορίσουν τη φέρουσα ικανότητά αυτού και των οικολογικών συνθηκών για τη συγκεκριμένη καλλιέργεια.

ΠΡΑΣΙΝΗ ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑ

Συνεπώς χρειάζεται (Χατζημπίρος, 2007):

(α) *Μια διεπιστημονική μελέτη*

(β) *Ένας ανασχεδιασμός στις περιοχές natura και*

(γ) *Μια πολιτική για την εθελοντική απόσυρση* από ορισμένες καλλιέργειες που αντιμετωπίζουν τέτοια προβλήματα και που συνεπώς επιβαρύνουν το περιβάλλον.

Σ' ένα βαθμό μια πολιτική χάραξης και θεσμικής υποστήριξης της προσαρμογής των καλλιεργειών στις περιοχές natura μπορεί να γίνει και με την χρήση των δυνατοτήτων του αναδασμού, που πρέπει να αποτελεί προτεραιότητα σε αυτές τις περιοχές. Μέσα στα όρια του κάθε αναδασμού μπορεί να προβλέπονται ζώνες ελεύθερης βιοποικιλότητας και ζώνες δημιουργίας αλσυλλίων, που μπορούν να αξιοποιηθούν τοπικά και οικοτουριστικά.

Η οικοαγροτική ανάπτυξη συνδέεται στενά με τη διαφοροποίηση του προϊόντος και των πολιτικών, όπως αυτή σχετίζεται με τους διαφορετικούς τύπους περιβάλλοντος, π.χ. για την ανάπτυξη των ορεινών όγκων στην Ευρωπαϊκή Ένωση υπάρχει ο Οργανισμός Euromontana και οι ανάλογες πολιτικές που λειτουργούν ως ομπρέλα στα προϊόντα της ορεινής οικονομίας. Αντίστοιχα μπορούν να διαμορφωθούν, να ομαδοποιηθούν και να ειδικευτούν οικοαναπτυξιακά ζητήματα και πολιτικές προϊόντων για θαλάσσιες και παράκτιες περιοχές, για ζώνες υδροβιοτοπικές, παραλίμνιες, παραποτάμιες και πεδινές.

Σημαντική ακόμη είναι η οικοπροσαρμογή της γεωργίας στην ενεργειακή πολιτική μέσω των «ενεργειακών» καλλιεργειών και η ανάπτυξη καλλιεργειών ολοκλήρωσης και στήριξης της τροφικής αλυσίδας ισχυρά προστατευόμενων οικοσυστημάτων.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 6

ΑΠΟΤΙΜΗΣΗ ΤΩΝ ΕΝΕΡΓΕΙΩΝ ΠΡΑΣΙΝΗΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑΣ ΕΩΣ ΣΗΜΕΡΑ ΚΑΙ ΠΡΟΟΠΤΙΚΕΣ

6.1 ΑΠΟΤΙΜΗΣΗ ΕΦΑΡΜΟΓΗΣ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΩΝ ΠΟΛΙΤΙΚΩΝ ΚΑΙ ΔΕΣΜΕΥΣΕΩΝ ΈΩΣ ΣΗΜΕΡΑ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

Το πλούσιο φυσικό περιβάλλον στην Ελλάδα είναι μεταξύ των σημαντικότερων οικονομικών περιουσιακών στοιχείων της χώρας, αν και δέχεται αυξανόμενες πιέσεις από την οικονομική ανάπτυξη. Μετά από μια παρατεταμένη περίοδο συνεχούς οικονομικής ανάπτυξης, η Ελλάδα βρίσκεται αντιμέτωπη με μια βαθιά οικονομική και δημοσιονομική κρίση.

Το 2006 περίπου 10% των ενισχύσεων της ΕΕ δοθήκαν στην προστασία της φύσης και τις περιβαλλοντικές υποδομές. Περίπου 25% των κεφαλαίων της ΕΕ για την Ελλάδα, την περίοδο 2007-2013, προορίζονται για πράσινες επενδύσεις . Παρόλα αυτά οι περιβαλλοντικές δαπάνες της Ελλάδας είναι κάτω από 1% του ΑΕΠ, η οποία αποτελεί μια περιορισμένη προσπάθεια σε σχέση με τις άλλες χώρες του ΟΟΣΑ στην ίδια φάση οικονομικής ανάπτυξης. Η Ελλάδα θα πρέπει να ενισχύσει τις προσπάθειες περιβαλλοντικής χρηματοδότησης. Η κρίση δημιουργεί ευκαιρίες για δομικές αλλαγές που χρειάζονται στην χώρα, όπως η ενίσχυση του πλαισίου περιβαλλοντικής πολιτικής με εφαρμογή της μεταρρύθμισης του πράσινου φόρου. Τα εισοδήματα από σχετικούς με το περιβάλλον φόρους είναι κάτω από 2% του ΑΕΠ, ανάμεσα στα χαμηλότερα στον

ΠΡΑΣΙΝΗ ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑ

ΟΟΣΑ. Η χρήση πράσινων φόρων, που τώρα περιορίζονται στην φορολογία της ενεργείας και των οχημάτων, πρέπει και μπορεί να επεκταθεί (Ευθυμίουπουλος και Μοδινός, 2006).

Η Ελλάδα συμμετέχει στο κοινοτικό σύστημα εμπορίας εκπομπών για το διοξείδιο του άνθρακα (CO₂), η οποία περιλαμβάνει 140 εγκαταστάσεις και οδήγησε κάποιους μεγάλους σταθμούς παραγωγής ενέργειας να επενδύσουν σε μέτρα μείωσης των εκπομπών. Αν και η Ελλάδα αναμένει ότι θα ανταποκριθεί στον στόχο του Κιότο με τις υπάρχουσες πολιτικές και μέτρα, οι κατά κεφαλήν εκπομπές CO₂ αυξήθηκαν σημαντικά και υπερβαίνουν τον μέσο όρο της Ευρώπης και του ΟΟΣΑ (Ευθυμίουπουλος και Μοδινός, 2006).

Οι εκπομπές CO₂ σε σχέση με το ΑΕΠ ξεπερνά επίσης το μέσο όρο του ΟΟΣΑ και της Ευρώπης, αν και στις δύο περιπτώσεις, η ένταση έχει μειωθεί. Η Ελλάδα θα πρέπει να συνεχίσει να παρακολουθεί τα προγράμματα της για να εξασφαλίσει ότι επαρκούν για την επίτευξη των πιο φιλόδοξων στόχων της ΕΕ για το 2020.

Η Ελλάδα έχει λάβει κανονιστικά και οικονομικά μέτρα για την προώθηση της ενεργειακής απόδοσης κτιρίων και των ανανεώσιμων πηγών ενέργειας, καθώς και για την αύξηση της χρήσης φυσικού αερίου. Η παραγωγή ηλεκτρικής ενέργειας από ανανεώσιμες πηγές (κυρίως αιολική) σχεδόν διπλασιάστηκε. Το 2010, αντιπροσώπευε σχεδόν 7% της ακαθάριστης κατανάλωσης ηλεκτρικής ενέργειας, εξακολουθεί να απέχει πολύ από το κοινοτικό ενδεικτικό στόχο του 20% για το 2020. Η Ελλάδα πρέπει να βελτιώσει περαιτέρω την αποτελεσματικότητα της παραγωγής ηλεκτρικής ενέργειας και την προώθηση της στροφής προς καθαρότερα καύσιμα.

Η ελληνική ενεργειακή πολιτική είναι κατά κύριο λόγο προσανατολισμένη στην πλευρά της προσφοράς. Οι φόροι ενέργειας και καυσίμων είναι σχετικά χαμηλοί και η ηλεκτρική ενέργεια από λιγνίτη απαλλάσσεται από τον ειδικό φόρο κατανάλωσης. Εκπτώσεις στις τιμές της ενέργειας (π.χ. για το

ΠΡΑΣΙΝΗ ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑ

νοικοκυριό, το πετρέλαιο θέρμανσης), καθώς και μειώσεις των φόρων αποδυναμώνουν τα κίνητρα για αποτελεσματική χρήση της ενέργειας. Η κατανάλωση ενέργειας συνέχισε να αυξάνεται, ιδιαίτερα στα σπίτια και στον τομέα των υπηρεσιών, όμως πρέπει να καλύπτεται πλέον με ανανεώσιμες πηγές ενέργειας για να προστατεύεται το περιβάλλον.

Από την τελευταία περιβαλλοντική επισκόπηση του ΟΟΣΑ των επιδόσεων του 2008, η Ελλάδα έχει καταβάλει σημαντικές προσπάθειες για την ενημέρωση των περιβαλλοντικών νομοθετικών πλαισίων και τη μεταφορά της σχετικής νομοθεσίας της ΕΕ, και για να εντείνει τη συμμετοχή της σε διεθνείς δραστηριότητες συνεργασίας σε θέματα περιβάλλοντος. Μάλιστα, η Ελλάδα έχει εντείνει τους ελέγχους που γίνονται και έχει δημιουργήσει από το 2009 το σύστημα Επιθεωρητών Περιβάλλοντος, το οποίο συμπλήρωσε ένα μακροχρόνιο κενό στο σύστημα διασφάλισης της συμμόρφωσης της χώρας.

Η Ελλάδα έχει αντιμετωπίσει σοβαρές καθυστερήσεις στην εφαρμογή του κοινοτικού δικαίου για την επεξεργασία των αστικών λυμάτων, και θα πρέπει να βελτιώσει τη διαχείριση των υγρών αποβλήτων, ιδίως σε μικρότερους οικισμούς. Ανεπαρκής επεξεργασία λυμάτων και ανεξέλεγκτες απορρίψεις από την εντατική γεωργική και βιομηχανική δραστηριότητα έχουν συντελέσει στην αύξηση της ρύπανσης, ειδικά κατά μήκος των ποταμών και των λιμνών στο βόρειο τμήμα της χώρας και κατά μήκος των ακτών κοντά στα μεγάλα αστικά κέντρα.

Η ογκομετρική τιμολόγηση ισχύει σε διάφορες αστικές υπηρεσίες ύδατος, ενθαρρύνοντας έτσι την περιορισμένη του χρήση ανάλογα με τις ανάγκες του κάθε πολίτη. Η τιμή στα επίπεδα των αστικών υπηρεσιών ύδατος έχουν αυξηθεί για να επιτρέψουν μεγαλύτερο βαθμό ανάκτησης του κόστους, ιδιαίτερα στην Αθήνα, όπου το ποσοστό ανάκτησης φθάνει το 95%. Ωστόσο, τα νοικοκυριά

ΠΡΑΣΙΝΗ ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑ

πληρώνουν δυσανάλογα υψηλό τίμημα σε σύγκριση με τους εμπορικούς χρήστες.

Οι εκπομπές ατμοσφαιρικών ρύπων, όπως του διοξειδίου του θείου (SO₂) και των οξειδίων του αζώτου (NO_x) έχουν αυξηθεί, αλλά λιγότερο από ό,τι την προηγούμενη δεκαετία και με χαμηλότερο ρυθμό από ό,τι η ελληνική οικονομία. Ωστόσο, οι εκπομπές SO₂ ανά μονάδα του ΑΕΠ είναι από τα υψηλότερα στον ΟΟΣΑ, λόγω της κυριαρχίας του εγχώριου λιγνίτη και του πετρελαίου στο μίγμα καυσίμων. Η Ελλάδα στεγάζει μερικούς από τους πιο ρυπογόνους σταθμούς παραγωγής ενέργειας στην Ευρωπαϊκή Ένωση. Η Ελλάδα πρέπει να εντείνει τις προσπάθειές της για τη μείωση αυτών των εκπομπών, ιδίως από σταθμούς παραγωγής ηλεκτρικής ενέργειας. Η ανάπτυξη των αστικών συγκοινωνιών στις μεγαλύτερες πόλεις, όπως η Αθήνα, και οι βελτιώσεις στο στόλο των οχημάτων και την ποιότητα των καυσίμων έχει φέρει θετικά αποτελέσματα σχετικά με την ποιότητα του αέρα. Ωστόσο, οι οριακές τιμές εξακολουθούν να είναι συχνά σε υπέρβαση.

6.2 ΑΠΟΤΙΜΗΣΗ ΕΝΕΡΓΕΙΩΝ ΠΡΑΣΙΝΗΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑΣ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

Αν και η πράσινη επιχειρηματικότητα παρέχει πολλά πλεονεκτήματα στις μικρομεσαίες επιχειρήσεις, μόνο ένας μικρός αριθμός επιχειρήσεων είναι σε θέση να ακολουθήσει την τάση για δημιουργία επιχειρήσεων φιλικών προς το περιβάλλον. Πράγματι οι έρευνες δείχνουν ότι μόνο 1% των ΜΜΕ χρησιμοποιούν πηγές εναλλακτικής ενέργειας. Αυτό μπορεί να οφείλεται στα εξής:

- Η πλειοψηφία των επιχειρηματιών έχει περιορισμένη γνώση στον τομέα της πράσινης επιχειρηματικότητας.
- Υπάρχει έλλειψη οργανωμένων εκστρατειών ευαισθητοποίησης που καλύπτουν ευρύ φάσμα.
- Υπάρχει περιορισμένη πρόσβαση στις πληροφορίες και στο σχετικό υλικό κατάρτισης.

ΠΡΑΣΙΝΗ ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑ

Τις ελλείψεις αυτές επιδιώκει να καλύψει το πρόγραμμα «Go Green». Πρόκειται για εξατομικευμένο «πράσινο επιμορφωτικό πρόγραμμα» που στοχεύει στο να βελτιώσει τις γνώσεις και τις δεξιότητες των επιχειρηματιών και των επαγγελματιών σχετικά με την αποτελεσματική εισαγωγή και τη διαχείριση των πράσινων πρακτικών στις επιχειρήσεις. Ένας από τους βασικούς στόχους είναι η προσέλκυση μικρομεσαίων επιχειρήσεων που είναι σε θέση να αντιληφθούν τη σημασία της «πράσινης» επιχείρησης ως κρίσιμου παράγοντα για την επέκταση τους αλλά και για την ανταγωνιστικότητα τους στην αγορά. Αυτές οι ΜΜΕ θα συμμετέχουν εθελοντικά, σχεδόν σε όλη τη διάρκεια του προγράμματος, και θα αποκτήσουν τεχνογνωσία για τον τρόπο που θα μετατρέψουν μια απλή επιχείρηση σε «πράσινη». Το έργο στηρίζεται στη συνεργασία μεγάλου αριθμού ΜΜΕ προκειμένου να διεξαχθούν οι αναγκαίες έρευνες κατάρτισης. Οι επιχειρήσεις αυτές θα προσκληθούν να συμμετάσχουν και σε εργαστήρια πειραματικής κατάρτισης. Το πρόγραμμα «Go Green» θα εστιάσει σε ΜΜΕ από διάφορους τομείς που είναι πρόθυμες να μετασχηματίσουν την επιχείρησή τους από απλή σε πράσινη. Το πρόγραμμα βρίσκεται ακόμη σε εξέλιξη και δεν μπορούν να εξαχθούν βάσιμα συμπεράσματα ως προς το βαθμό υλοποίησής του.

Η διάρθρωση της πράσινης απασχόλησης στην Ελλάδα παρουσιάζει μια πόλωση. Περιλαμβάνει μεγάλο ποσοστό επιστημονικού προσωπικού, αλλά και εργατοτεχνιτών χαμηλών προσόντων, ενώ η συμμετοχή προσωπικού ενδιάμεσης εκπαιδευτικής στάθμης είναι μικρή. Γεγονός είναι ότι η ζήτηση εξειδικευμένου προσωπικού τριτοβάθμιας εκπαίδευσης, με ειδικότητες σχετικές με το περιβάλλον, είναι ικανοποιητική, πράγμα που επιβεβαιώνουν και οι εκπρόσωποι των αντιστοίχων επαγγελματικών φορέων.

Αν και η χώρα μας είναι πλούσια σε ανανεώσιμες πηγές ενέργειας (ήλιος, άνεμος, κλπ) και τα προβλήματα του περιβάλλοντος γνωστά, μόλις το 2006 ψηφίστηκε ο νόμος 3468/06 που έθεσε τους εθνικούς στόχους και ουσιαστικά μπήκαν τα θεμέλια για την αγορά των ΑΠΕ. Η επιχειρηματική κοινότητα ανταποκρίθηκε άμεσα, αλλά δυστυχώς

ΠΡΑΣΙΝΗ ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑ

μέχρι σήμερα παράγουμε χαρτιά, τονώνουμε τη γραφειοκρατία και παράγουμε λίγη πράσινη ενέργεια, πολύ λιγότερη από αυτή που προβλέπει το αρχικό σχέδιο.

Στο τέλος του 2008 η συνολική ισχύς από ανανεώσιμες πηγές στη χώρα μας ανήλθε σε μόλις 1200 MW εκ των οποίων το 2008 εγκαταστάθηκαν 210 MW, όταν για παράδειγμα η Ισπανία την ίδια χρονική περίοδο εγκατέστησε 1000 MW μόνο από μία ανανεώσιμη πηγή ενέργειας, τα φωτοβολταϊκά. Το 2004, η Πορτογαλία είχε εγκατεστημένα μόνο 194MW έναντι 302 MW που είχε η Ελλάδα, και στο τέλος του 2007 η Πορτογαλία έφτασε τα 2200 MW έναντι 990 MW της Ελλάδας. Η σύγκριση με άλλα κράτη της Ε.Ε. είναι ακόμα πιο δυσμενής.

Σύμφωνα με μελέτη του γερμανικού ινστιτούτου Fraunhofer, σχετικά με το αδειοδοτικό καθεστώς, που έγινε το 2007 για λογαριασμό της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, η χώρα μας κατετάγη στην 2^η χειρότερη θέση μετά την Ουγγαρία.

Σήμερα επενδυτικά σχέδια δις € παραμένουν μπλοκαρισμένα για 2-3 χρόνια μέχρι να δοθούν οι απαραίτητες εγκρίσεις. Εν τω μεταξύ, τα στοιχεία της αγοράς μεταβάλλονται, οι επενδυτικές μελέτες απαξιώνονται, απογοητεύονται οι επενδυτές, ενώ οι ξένοι επενδυτές προτιμούν να επενδύσουν σε άλλες με πιο ξεκάθαρο περιβάλλον. Είναι αδιανόητο ένας επενδυτής να δεσμεύει κεφάλαια, να προσδοκά σε μια επένδυση και πιθανόν να αναστέλλει άλλα επενδυτικά σχέδια, για 2 τουλάχιστον χρόνια μέχρι να λάβει την πολυπόθητη απάντηση.

Γενικά στην οικονομία, ένας κλάδος αναπτύσσεται όταν η δραστηριότητα είναι κοινωνικά αποδεκτή, υπάρχει αγορά να απορροφήσει το προϊόν, υπάρχουν πρώτες ύλες, και όταν υπάρχουν οι επενδυτές. Αυτή τη στιγμή στη χώρα μας, φαίνεται ότι υπάρχει η κοινωνική αποδοχή, οι πρώτες ύλες, οι πελάτες, οι επενδυτές, αλλά κάτι φταίει και δεν υλοποιούμε επενδύσεις.

Ενώ η πράσινη ενέργεια δείχνει καταξιωμένη στη συνείδηση της ελληνικής κοινωνίας, δεν βρίσκει τρόπο και χώρο να εγκατασταθεί. Το

ΠΡΑΣΙΝΗ ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑ

2009 έγιναν κάποια βήματα, όπως η ψήφιση του νέου χωροταξικού για τις ΑΠΕ και η πρόσφατη τροπολογία για τις ΑΠΕ. Τα προβλήματα δεν επιλύονται, αλλά σίγουρα βελτιώνεται το επιχειρηματικό περιβάλλον. Παραμένουν άλυτα ουσιαστικά ζητήματα όπως (Ευθυμίου και Μοδινός, 2006; Τσαντίλης & Χατζημπίρος, 2007; Polin κ.α, 2008):

- πολύπλοκη, χρονοβόρα και κατατμημένη αδειοδοτική διαδικασία. Η γραφειοκρατία πολλές φορές αντιμετωπίζει την πράσινη ενέργεια ως περιβαλλοντικά επιβλαβή. Πρέπει να περιοριστούν οι εμπλεκόμενοι φορείς και οι παράλογες και ανούσιες, πολλές φορές, απαιτήσεις των διαφόρων υπηρεσιών του δημοσίου και της τοπικής αυτοδιοίκησης, και να τηρούνται τα χρονικά πλαίσια εγκρίσεων.
- αντιφατικές διατάξεις σχετικά με τη χωροθέτηση των σταθμών παραγωγής ενέργειας από ΑΠΕ. Παρά τη θέσπιση του χωροταξικού για τις ΑΠΕ, το χωροταξικό ζήτημα δεν επιλύεται. Οι τοπικές κοινωνίες συχνά αντιστρατεύονται στην εγκατάσταση μιας μονάδας παραγωγής ενέργειας από ΑΠΕ, για δικούς τους λόγους, ενώ όλοι μας, ως πολίτες αυτής της χώρας δηλώνουμε ευαισθητοποιημένοι για το περιβάλλον και επιθυμούμε να έχουμε πράσινη ενέργεια . Είναι λάθος το δίλημμα “ανάπτυξη ή περιβάλλον” Η πράσινη οικονομία προσφέρει ανάπτυξη για το περιβάλλον.
- χρονοβόρες διαδικασίες υπαγωγής στον αναπτυξιακό νόμο, που επιμηκύνει περαιτέρω την υλοποίηση των επενδύσεων. Κι αν το ύψος των επιδοτήσεων είναι υψηλό, και πρέπει να καταβληθεί σε μικρό χρονικό διάστημα, ως εξετάσουμε εναλλακτικούς τρόπους, όπως ενισχυμένη τιμή πώλησης του προϊόντος. Η νέα ρύθμιση περί αφορολογήτων αποθεματικών είναι θετική, αλλά δεν βοηθά ιδιαίτερα, γιατί οι επενδύσεις σε ΑΠΕ αποδίδουν κέρδη μετά από χρόνια.
- έλλειψη των δικτύων μεταφοράς ενέργειας. Το εθνικό δίκτυο μεταφοράς ενέργειας, βασίζεται σε παλαιότερα δεδομένα που δεν

ΠΡΑΣΙΝΗ ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑ

ταιριάζουν απόλυτα, στη υπό διαμόρφωση κατάσταση. Απαιτείται ανασχεδιασμός των δικτύων και διευθέτηση του ζητήματος διαχείρισης των δικτύων.

- έλλειψη σχεδιασμού της επόμενης φάσης ανάπτυξης των ΑΠΕ μετά το 2010.

Σχετικά με τις **ανανεώσιμες πηγές ενέργειας**, η ευρωπαϊκή ενεργειακή πολιτική προβλέπει, ως γνωστόν, την επίτευξη ως το 2020 της μείωσης κατά 20% των εκπομπών του αερίου του θερμοκηπίου, την αύξηση κατά 20% της αποδοτικότητας και τη συνεισφορά των ΑΠΕ κατά 20% στη συνολική ενεργειακή κατανάλωση. Αποτέλεσμα αυτής της ευρωπαϊκής ενεργειακής πολιτικής είναι η ανάληψη συγκεκριμένων πρωτοβουλιών στην κατεύθυνση της ενίσχυσης της έρευνας για την πράσινη τεχνολογία και της χρήσης ανανεώσιμων πηγών ενέργειας. Στόχος της στρατηγικής αυτής είναι η ενεργειακή αυτονομία και ασφάλεια, που βασίζεται στη διαφοροποίηση των ενεργειακών πηγών και των χωρών προέλευσης και διαμετακόμισης. Με τη σειρά της, η διαφοροποίηση στους τύπους ενέργειας σημαίνει επένδυση στην έρευνα και την καινοτομία. Η χώρα μας πρέπει να εκμεταλλευθεί αυτό το συγκριτικό της πλεονέκτημα δημιουργώντας τις συνθήκες, το θεσμικό πλαίσιο, το σχεδιασμό και τις υποδομές που θα επιτρέψουν την πλήρη αξιοποίησή του. Άλλες χώρες της Ε.Ε. σχεδιάζουν μέσα από συγκεκριμένα προγράμματα και έναν πλήρη συντονισμό επενδυτών, τοπικών κοινωνιών και κράτους το πράσινο μέλλον τους.

6.3 ΠΡΟΟΠΤΙΚΕΣ ΠΡΑΣΙΝΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΚΑΙ ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑΣ

Η αντιμετώπιση της κλιματικής αλλαγής απαιτεί συνεχείς προσπάθειες, ιδίως στους τομείς της ενέργειας και των μεταφορών. Η μετάβαση σε μια κοινωνία χαμηλών εκπομπών άνθρακα απαιτεί

ΠΡΑΣΙΝΗ ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑ

ισχυρότερη, πιο συμμετοχική περιβαλλοντική πολιτική και τη χρήση της γης με βάση τα χωροταξικά πλαίσια.

Η Ελλάδα πρέπει να ενισχύσει την διατήρηση της βιοποικιλότητας και τη διαχείριση των προστατευόμενων περιοχών. Η πρόοδος στην τεχνολογία βελτίωσης της ποιότητας του νερού και της επεξεργασίας λυμάτων πρέπει να ενισχυθεί και να υπάρχει πιο αποτελεσματική γεωργική χρήση του νερού. Απαιτούνται περαιτέρω προσπάθειες για τον έλεγχο των ατμοσφαιρικών εκπομπών ώστε να ικανοποιούνται τα πρότυπα που έχουν τεθεί από διεθνείς και ευρωπαϊκούς οργανισμούς για την εκπομπή ρύπων στην ατμόσφαιρα.

Αναγνωρίζοντας ότι ένα σημαντικό μέρος των περιβαλλοντικών προβλημάτων οφείλεται στην αδυναμία των αγορών να ενσωματώσουν το περιβαλλοντικό κόστος στις τιμές των αγαθών, η αναδιάρθρωση του φορολογικού συστήματος με στόχο την αποτύπωση του πλήρους κόστους στις τιμές όλων των προϊόντων αποτελεί βασική προτεραιότητα. Η ενσωμάτωση του εξωτερικού κόστους στις τιμές αποτελεί την απαραίτητη παρέμβαση του κοινωνικού κράτους για να πληροφορήσει τον πολίτη για το πλήρες κόστος των επιλογών του. Ο εξορθολογισμός των οικονομικών μέτρων (φόροι και επιδοτήσεις) θα οδηγήσει στην προώθηση των περιβαλλοντικά ορθών επιλογών από τους καταναλωτές και τις επιχειρήσεις.

Θα πρέπει να αξιοποιηθούν οι όποιες εστίες δημιουργίας καινοτομίας στα ερευνητικά ιδρύματα της χώρας, με έμφαση στις γεωργικές καινοτόμες πρακτικές, στις μεθόδους βελτίωσης της διαχείρισης των δασών, των υδατικών πόρων και των αγροτικών περιοχών, στις ΑΠΕ, στη διαχείριση των αποβλήτων, στη μείωση της ατμοσφαιρικής ρύπανσης, στις τεχνολογίες ενεργειακής αποθήκευσης και «έξυπνων» δικτύων και στις τεχνολογίες μείωσης της ενεργειακής κατανάλωσης. Τα αποτελέσματα της επιδοτούμενης έρευνας θα μπορούν να αξιοποιηθούν από εταιρείες με συμμετοχή των ερευνητών.

ΠΡΑΣΙΝΗ ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑ

Η ενσωμάτωση της περιβαλλοντικής συνιστώσας στην οικονομία συνδέεται και με ένα κόστος μελετών και γραφειοκρατίας, που διαμορφώνει και πελατειακές στρεβλώσεις. Είναι πολιτικό το ζήτημα του περιορισμού αυτών των στρεβλώσεων και του διοικητικού κόστους μεγέθυνσης της γραφειοκρατίας. Το πρόβλημα είναι σε ένα βαθμό το ίδιο με αυτό που συναντάμε και στη μεγέθυνση της κοινωνικής οικονομίας, των ΜΚΟ αλλά και των επιχειρήσεων: είναι το πρόβλημα του περιορισμού της αναλογίας του λειτουργικού κόστους σε σχέση με το τελικό καθαρό προϊόν και το παραδοτέο.

Η ενσωμάτωση των περιβαλλοντικών επιπτώσεων στο κόστος και στο όφελος των οικονομικών δραστηριοτήτων δεν είναι εύκολο έργο. Οι εκτιμήσεις δεν μπορούν να μη στηριχτούν ως ένα μεγάλο βαθμό σε αξιολογικές κρίσεις, αφού οι αναλύσεις του κοινωνικού κόστους και οφέλους των οικονομικών δραστηριοτήτων είναι από τα πιο αμφιλεγόμενα αντικείμενα της οικονομικής επιστήμης. Οι οικονομολόγοι όσον αφορά τη βιωσιμότητα ενδιαφέρονται περισσότερο στο πώς θα διατηρηθεί το συνολικό κεφάλαιο που έχει επενδυθεί σε κάποια μορφή πράσινης επιχειρηματικότητας. Αντίθετα, οι περιβαλλοντολόγοι ενδιαφέρονται για το πώς θα γίνουν επενδύσεις για την προστασία του περιβάλλοντος. Διεθνείς οργανισμοί έχουν κάνει προσπάθειες ενσωμάτωσης της οικονομικής και οικολογικής βιωσιμότητας στα συστήματα εθνικών λογαριασμών, προκειμένου να μετρηθεί η φυσική ή η νομισματική πλευρά της βιωσιμότητας, με περιορισμένη όμως επιτυχία (Polin κα, 2008).

Αναφορικά με την ενέργεια, η Ελλάδα πρέπει να εξετάσει το ενδεχόμενο αναθεώρησης της δομής και των επίπεδων των τιμών για την ενθάρρυνση μιας περισσότερο ορθολογικής χρήσης της ενέργειας, με σκοπό τη σταδιακή κατάργηση των εξαιρέσεων και των επιδοτήσεων. Η Ελλάδα πρέπει να εξετάσει το ενδεχόμενο εισαγωγής στοχοθετημένων συστημάτων αποζημίωσης για να βοηθήσει τα τμήματα εκείνα του πληθυσμού που ενδέχεται να θιγούν από τις αυξημένες τιμές της ενέργειας.

ΠΡΑΣΙΝΗ ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑ

Απαιτούνται περαιτέρω προσπάθειες για το σύστημα επιθεωρητών περιβάλλοντος με την ικανότητα και τα μέσα για την ενίσχυση της επιβολής του νόμου και διασφάλιση της περιβαλλοντικής συμμόρφωσης. Συνολικά, οι περιβαλλοντικές διοικήσεις σε κεντρικό και τοπικό επίπεδο πρέπει να ενισχυθούν.

Το Διεθνές Κέντρο Αριστείας ΑΠΕ, με τίτλο IRENA, διαχέει και ανταλλάσσει ανάμεσα στα κράτη – μέλη του Οργανισμού που συμμετέχουν, την τεχνογνωσία που παράγεται σε όλα τα κράτη, προκειμένου να προωθηθούν οι ΑΠΕ σε μια κατεύθυνση μείωσης των αρνητικών αποτελεσμάτων για τον πλανήτη, π.χ. της κλιματικής αλλαγής, από τη χρήση συμβατικών πηγών ενέργειας και ασφαλώς, στην κατεύθυνση βελτίωσης και ανάπτυξης της ενεργειακής ασφάλειας όλων των κρατών – μελών. Η έδρα του Οργανισμού είναι το Αμπού – Ντάμπι και προς το παρόν έχει 82 κράτη – μέλη. Δυστυχώς δεν έχει ακόμη δημιουργηθεί αντίστοιχος παγκόσμιος οργανισμός για την εξοικονόμηση ενέργειας, στον οποίο η Ελλάδα θα έπρεπε να συμμετέχει ενεργά. Και τούτο διότι η εξοικονόμηση ενέργειας δημιουργεί στη χώρα υψηλή προστιθέμενη αξία, δηλαδή το 90% της επένδυσης που γίνεται σε εξοικονόμηση ενέργειας στα κτίρια, παράγεται και επανεπενδύεται από και σε ελληνικά χέρια και στην εθνική οικονομία (Μανιάτης Γ, 8/9/2011).

Στα πλαίσια του 20 – 20 – 20 υπάρχουν δυνατότητες για σημαντικές επενδύσεις στα φωτοβολταϊκά και στα αιολικά που ξεπερνούν και το στόχο ως το 2020. Η Ελλάδα μπορεί να αποκτήσει κεντρικό ρόλο με μεγάλα οφέλη στον τομέα της «πράσινης ηλιακής ενέργειας». Συγκεκριμένα, υπάρχει ένα πολύ φιλόδοξο, κυρίως ευρωπαϊκό πρόγραμμα, για τη μεταφορά ηλιακής και ηλιοθερμικής ενέργειας από την έρημο της Σαχάρα προς την Ευρώπη, το περίφημο πρόγραμμα Desertec, στο οποίο συμμετέχουν όλοι οι κολοσσοί της Ευρώπης. Μετά τις τελευταίες εξελίξεις στην Β. Αφρική (τη Λιβύη, την Τυνησία και την Αίγυπτο), το πρόγραμμα αυτό, ναί μεν είναι ακόμα τυπικά στις προτεραιότητες της ευρωπαϊκής βιομηχανίας, αλλά είναι απολύτως σαφές ότι οι εξελίξεις του έχουν δημιουργήσει ένα τεράστιο επιχειρηματικό και γεωπολιτικό ρίσκο και άρα έχει καθυστερήσει. Η

ΠΡΑΣΙΝΗ ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑ

Ελλάδα δηλώνει, ως η αμ έσως εγγύτερη περιοχή με υψηλή ηλιοφάνεια, τη διαθεσιμότητά της να κάνει παραγωγή και εξαγωγή πράσινης ενέργειας στις χώρες της κεντρικής Ευρώπης με πρώτο σταθμό την Γερμανία. Αυτός είναι ο στόχος φιλόδοξου επενδυτικού προγράμματος με την ονομασία HELIOS (Μανιάτης Γ, 8/9/2011, <http://www.greenagenda.gr/?p=864>).

Το πρόγραμμα HELIOS αποτελεί μια τεράστια επενδυτική ευκαιρία για τη χώρα και ένα πρόγραμμα που μπορεί να ξεκινήσει από 10 δις € επένδυση και να φτάσει, ίσως, και τα 30 δις €. Υπάρχει τεράστια ευκαιρία για τη χώρα να εξάγει «πράσινη ενέργεια», όχι μόνο ηλιακή, αλλά και αιολική σε γειτονικές χώρες αλλά και άλλα κράτη -μέλη της Ευρώπης, τα οποία διαπιστώνουν ότι δεν μπορούν να πετύχουν το στόχο του «20 – 20 – 20» και είναι διατεθειμένα να πληρώσουν, προκειμένου να παραχθεί αυτή η ενέργεια στην Ελλάδα. (<http://www.greenagenda.gr/?p=864>).

Η Ελλάδα παραμένει ουραγός στην ανάπτυξη των τεχνολογιών ΑΠΕ καθώς συνεχίζουν να υφίστανται εμπόδια που προέρχονται από διοικητικούς φορείς και γραφειοκρατικές διαδικασίες, χωρίς να έχει ληφθεί ακόμη δράση εκ μέρους των κυβερνήσεων, του ιδιωτικού τομέα και των μεμονωμένων καταναλωτών ενέργειας. Δυστυχώς, εμμένει στη χρήση συμ βατικών καυσίμων με διαρκώς υψηλά πρόστιμα για τις υπερβάσεις στις εκλύσεις αερίων του θερμοκηπίου. Απαιτούνται, λοιπόν, κάποιες ριζικές ανατροπές σε θεσμ ικό, οικονομικό και κοινωνικό επίπεδο ώστε να προωθηθούν αυτές οι τεχνολογίες στη χώρα (Μανιάτης Γ., 8/9/2011).

Το νομικό πλαίσιο που προσδιορίζει την εικόνα της αγοράς των ανανεώσιμων πηγών είναι αναγκαίο να σταθεροποιηθεί χωρίς συνεχείς μεταβολές των νόμων και ασάφειες, ενώ μπορεί να δώσει την ευκαιρία για μια πιο απελευθερωμένη αγορά, με καταναλωτές που θα μπορούν να επιλέγουν εναλλακτικά της ΔΕΗ, την επιχείρηση από την οποία επιθυμούν να αγοράσουν ανανεώσιμη ηλεκτρική ενέργεια.

ΠΡΑΣΙΝΗ ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑ

Σε οικονομικό επίπεδο μπορεί να δοθεί έμφαση σε φορολογικές ελαφρύνσεις που διευκολύνουν τις επενδύσεις στην πράσινη τεχνολογία. Επιπλέον, είναι απαραίτητη η στήριξη μέσα από χαμηλά επιτόκια δανεισμού και επιβολή αντικειμενικά υψηλών προστίμων σε εκείνες τις επιχειρήσεις που επιβαρύνουν με τις δραστηριότητές τους το περιβάλλον. Έτσι, θα γίνεται περισσότερο αισθητή η υπεροχή της ανανεώσιμης τεχνολογίας σε οικονομικό επίπεδο με διαμόρφωση καθαρότερων κανόνων ανταγωνισμού (Μανιάτης Γ, 8/9/2011).

Με βάση την παραπάνω ανάλυση θεωρούμε ότι οι τομείς εκείνοι οι οποίοι παρουσιάζουν το μεγαλύτερο ενδιαφέρον για την Ελλάδα τόσο από οικονομικής όσο και περιβαλλοντικής απόψεως είναι αυτοί της εκμετάλλευσης των ανανεώσιμων πηγών ενέργειας και κατά βάση της αιολικής και της ηλιακής ενέργειας. Αυτό μπορεί να γίνει μέσω της δημιουργίας ολοκληρωμένων επιχειρησιακών προγραμμάτων στους τομείς των αιολικών και φωτοβολταϊκών σταθμών τόσο μικρής (π.χ. οικιακά φωτοβολταϊκά συστήματα) όσο και μεγάλης δυναμικότητας (αιολικά/ φωτοβολταϊκά πάρκα). Η εκμετάλλευση του τεράστιου ενεργειακού δυναμικού (ηλιακού και αιολικού) της πατρίδας μας θα δημιουργήσει μια σημαντική πηγή προσόδου για τα επόμενα χρόνια, νέες θέσεις εργασίας, οικονομική ανάπτυξη και θα αλλάξει τον επιχειρηματικό χάρτη της χώρας μέσα από μια σειρά επενδύσεων στον τομέα της καθαρής ενέργειας. Παράλληλα με την ολοένα και μεγαλύτερη εκμετάλλευση αυτών των πηγών ενέργειας θα μετατοπιστεί και το ενεργειακό ισογύγιο της χώρας προς περισσότερο καθαρές μορφές ενέργειας και θα μειωθεί τόσο η εξάρτηση από το πετρέλαιο όσο και η επιβάρυνση του περιβάλλοντος. Φυσικά για να γίνει αυτό θα απαιτηθεί η σύνταξη ολοκληρωμένων επιχειρησιακών προγραμμάτων μακρού χρονικού ορίζοντα με την απαιτούμενη υποστήριξη και χρηματοδότηση τόσο από το Κράτος όσο και από τα πιστωτικά ιδρύματα.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

ΞΕΝΗ

1. Adger, N. (2000). Environmental and ecological economics, in: O’Riordan, T. (ed.) *Environmental Science for Environmental Management*, Pearson, Prentice Hall, pp. 93-118
2. CEC (1993). *White Paper on Growth, competitiveness, and employment*, Commission of European Communities
3. Department of the Environment, Transport and the Regions (2000). *Public Participation in Making Local Environmental Decisions*. London.
4. EEA, (2005). *The European Environment. State and Outlook*, www.eea.europa.eu/
5. Gorz, A. (1980). *Adieux au proletariat*, Galilee, Paris
6. Hadjibiros, K. (2005). Some important ecological aspects of the Directive 2000/60. *Global NEST Int. J.*, vol. 7, no 3.
7. Kaufman, R. (1992). Rio Document Spurs Debate, *The Scientist* 6, 15
8. OECD (1991). *Council Recommendation on the Use of Economic Instruments in Environmental Policy*, C(90) 177/final
9. OECD (2004). *Environment and Employment: an Assessment*, ENV/EPOC/WPNEP(2003)11/FINAL
10. O’Riordan, T. (2000). The sustainability debate, in: O’Riordan, T. (ed.) *Environmental Science for Environmental Management*, Pearson, Prentice Hall, pp. 29-62.
11. Polin R., Garrett-Peltier H, Heintz Z and Scharber H. (2008). Green Recovery: a program to create jobs and start building a low-carbon economy. Dept. of Economics and Political Economy Research Institute (PERI) – Univ. of Massachusetts-Amherst and Center for American Progress. www.americanprogress.org/issues/2008/09/pdf/green_recovery.pdf
12. World Commission on Environment and Development (1987). *Our Common Future*. Oxford University Press, Oxford

ΕΛΛΗΝΙΚΗ

1. Ευθυμιόπουλος, Η. και Μ. Μοδινός (επιμ.) (2003). *Οι δρόμοι της αειφορίας*, Εκδόσεις Ελληνικά Γράμματα, Διεπιστημονικό Ινστιτούτο Περιβαλλοντικών Ερευνών (Δ.Ι.Π.Ε.), Αθήνα.
2. Ευθυμιόπουλος, Η. και Μ. Μοδινός (επιμ.) (2006). *Από τον Προμηθέα στα Negawatts*, Εκδόσεις Ελληνικά Γράμματα, Διεπιστημονικό Ινστιτούτο Περιβαλλοντικών Ερευνών (Δ.Ι.Π.Ε.), Αθήνα.
3. Ζήσης Ι., «Πράσινο Επιχειρείν», έκδοση ΥΠΕΧΩΔΕ, Αθήνα 2003, http://www.ekke.gr/estia/gr_pages/F_synerg/Pras_Epexeirein/Pras_Epexeirein.htm
4. Κοκκώσης Χ., Τσάρτας Π. (2001), Βιώσιμη Τουριστική Ανάπτυξη και Περιβάλλον, Κριτική, Αθήνα.
5. Λουλούδης, Λ. και Ν. Μπεόπουλος (1995). Η Περιβαλλοντική Πολιτική. Στο Ν. Μαραβέγια και Μ. Τσινισιζέλη (επιμ.): *Η Ολοκλήρωση της Ευρωπαϊκής Ένωσης*, Θεμέλιο, Αθήνα, σ. 616-644.
6. Μοδινός, Μ. (1987). Κρίση του καπιταλισμού ή κρίση της ανάπτυξης; *Νέα Οικολογία*, 28, 20-26
7. Μοδινός, Μ. και Η. Ευθυμιόπουλος (επιμ.) (2000). *Η βιώσιμη πόλη*, Εκδόσεις Στοχαστής, Διεπιστημονικό Ινστιτούτο Περιβαλλοντικών Ερευνών (Δ.Ι.Π.Ε.), Αθήνα.
8. Τσαντίλης, Δ. (1997). *Περιβάλλον και Απασχόληση*, Εκδόσεις Νεφέλη, Αθήνα.
9. Τσαντίλης, Δ. και Κ. Χατζημπίρος (2007). Η Περιβαλλοντική Πολιτική. Στο Ν. Μαραβέγια και Μ. Τσινισιζέλη (επιμ.): *Νέα Ευρωπαϊκή Ένωση. Οργάνωση και Πολιτικές. 50 χρόνια*. Θεμέλιο, Αθήνα.
10. Τερκενλή Θ., (1996) Το πολιτισμικό Τοπίο: Γεωγραφικές προσεγγίσεις, Εκδόσεις Παπαζήση- πανεπιστήμιο Αιγαίου, Αθήνα.

ΠΡΑΣΙΝΗ ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑ

11. Τσικριτζής Λ., (2006) «Πράσινη Επιχειρηματικότητα: Το τερπνόν μετά του ωφελίμου». Καταναλωτικά Βήματα - Τεύχος Ιουνίου - Ιουλίου 2006, www.samoscci.gr/files/biobus_files/keim.doc
12. Χατζημπίρος, Κ. (1994). Προοπτικές συμβολής νέων τεχνολογιών στη μείωση της περιβαλλοντικής υποβάθμισης, στο Ρόκος, Δ. (επιμ.): *Επιστήμες και περιβάλλον στα τέλη του αιώνα*, Εναλλακτικές Εκδόσεις, Αθήνα.
13. Χατζημπίρος, Κ. (2007). *Οικολογία. Οικοσυστήματα και Προστασία του Περιβάλλοντος*. Γ' Έκδοση, Συμμετρία, Αθήνα.
14. Χατζημπίρος, Κ. (2007). Περιβαλλοντικό έλλειμμα και μεταρρυθμιστικό αίτημα. Στο: Χ. Τσούκας (επιμ.) *Για μια Προοδευτική Πολιτική*, εκδόσεις Καστανιώτη, Αθήνα.
15. IP/09/369, Η Πολιτική για τη Συνοχή υποστηρίζει την Πράσινη οικονομία για την Ανάπτυξη και τις Μόνιμες θέσεις απασχόλησης στην Ευρώπη, Βρυξέλλες, 9 Μαρτίου 2009.
16. Μανιάτης Γ. «Εως 30 δις ευρώ οι επενδύσεις από το Ελληνικό Πρόγραμμα Helios», 8/9/2011. Πηγή: http://www.maniatisy.gr/index.php?option=com_content&view=article&id=2607:-30-----helios-892011&catid=42:n&Itemid=18

ΠΗΓΕΣ INTERNET

<http://fr.wikipedia.org/wiki>

0. www.oecdobserver.org/news/fullstory.php/aid/453/Decoupling_environment_from_economic_growth.html

www.sepp.org/policy%20declarations/heidelberg_appeal.html

<http://www.oecd.org/dataoecd/22/8/43312726.pdf>

<http://www.oecd.org/dataoecd/58/34/44077822.pdf>

1. OECD Environmental Performance Review of Greece:
www.oecd.org/env/countryreviews/greece

2. OECD Program of Environmental Performance Reviews
www.oecd.org/env/countryreviews

3. Environmental Data and Indicators:www.oecd.org/env/indicators

<http://www.greenagenda.gr/?p=864>